

A. Ťureková: Život v obradoch
a obrady v živote str. 16
Uriel da Costa str. 32

Z nových kníh str. 38
R. Hradecký: Žiť bez náboženstva
je prirodzené str. 19

Ročník X. číslo 1/2014

Prometheus

Časopis pre občianskú spoločnosť a humanizmus

www.prometheus.sk

A photograph of Prof. L. Hubenák, an elderly man with white hair and glasses, wearing a grey suit, white shirt, and striped tie. He is holding a stack of papers in his left hand and a pen in his right hand, sitting at a desk.

*prof. L. Hubenák:
“Verím vo veľkosť
ľudského génia
a v ľudský rozum.”*

Téma čísla:
O profile veriaceho človeka str. 4

Väčšina zdravotne postihnutých
podporuje eutanáziu str. 24
O exorcizme čítajte na str. 25

Adventisti nechali zomrieť svoje
dieťa na rachitídu str. 23
Kriticky a lapidárne str. 29

Obsah čísla

3

Slávičia saláma a podobné komodity

4

O profile veriaceho človeka

11

Rokovalo Predsedníctvo ÚR Spoločnosti Prometheus

11

Verím vo veľkosť ľudského génia a v ľudský rozum

14

Bratislavský klub hodnotil

15

Spor o Šlabikárl

16

Život v obradoch a obrady v živote

19

Žiť bez náboženstva je prirodzené

21

Veľká Británia udelila afganskému ateistovi azyl

21

Na protest vrátil Maďarsku vyznamenanie

22

Názory tínedžerov na vieru a náboženskú výchovu

23

Adventisti nechali zomrieť svoje dieťa na rachitídu

24

Väčšina zdravotne postihnutých podporuje eutanáziu

24

Alarmujúce hlasy z Poľska

25

Exorcizmus

28

Nezabiješ - teória a prax cirkvi

29

Katolíci neschvaľujú diktát Vatikánu v otázkach sexuality a reprodukcie

29

Kriticky a lapidárne

32

Uriel da Costa

33

Tajomstvo zázraku – Ježišov život

38

Z nových kníh

39

Historicko-literárna príloha

Vážení čitatelia, týmto číslom vstupuje váš i náš časopis Prometheus do svojho 10. ročníka. Veríme, že nám ostanete i naďalej verní a my sa zaväzujeme robiť časopis ešte zaujímavejší a čítavejší ako doteraz.

PROMETHEUS

Časopis pre občiansku spoločnosť a humanizmus

X. ročník, číslo 1/2014

Vydáva:

Spoločnosť Prometheus

Bratislava, združenie

svetských humanistov,

Pod Bánošom 14, 974 11

Banská Bystrica

Predseda: Roman Hradecký

Tel.: 048/4299922

E-mail:

prometheus.casopis@gmail.com

Web: www.prometheus.sk

Šéfredaktor: Matej Beňo

Redakčná rada: M. Baťala,

M. Beňo, J. Horváth,

R. Hradecký, L. Hubenák,

F. Jedinák, B. Kvasnička,

I. Poliak, Ľ. Rešovská

Názory autorov nie sú vždy súhlasné s názormi redakcie.

Registračné číslo:

EV 1943/08

ISSN: 1336 - 6424

Internetové vydanie

Slávičia saláma a podobné komodity

M. Beňo: Nightingale salami and similar goods

Abstract:

The author analyses and criticizes propaganda-like style of current media, political parties and churches, which prefer to subdue civil society to the interests of churches and religious organizations. Atheists, sceptics and humanists are the targets of an indescribable amount of lies, fabrications and accusations - and this is despite laws ensuring plurality of opinions, tolerance and equality of citizens. A tried and tested method is that of "nightingale salami" in which the ingredients are one nightingale (truth) to one horse (lies).

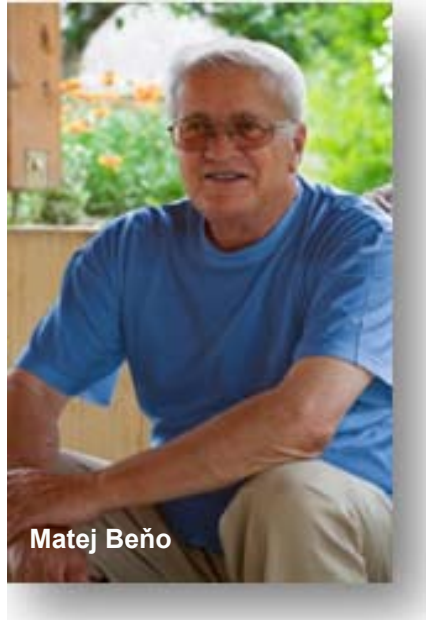
Nedávno som nakupoval v nevelkej predajni mäsa na dedine neďaleko Bratislavy. Predo mnou si práve vyberala z údenín mladá dáma s dieťaťom na rukách. Ukázala predavačke prstom na výrobok, ktorý vyzeral ako dusená šunka v tvare valca a opýtala sa: „Kolkó mäsa je v tomto výrobku?“ V duchu som sa začudoval nad vyslovenou otázkou, lebo na prvý pohľad išlo o výrobok z chudého bravčového mäsa peknej ružovej farby. Predavačka odvetila: „Idem sa pozrieť dozadu, lebo na tomto kuse už nie je etiketa“. Po chvíli sa vrátila a mladej dáme odpovedala: „Je v tom 46 % mäsa.“ Zákazníčka si iba sklamané vzdychla „No tak nič, to je všetko.“ Zaplatila za svoj už pripravený nákup a odišla.

Príhoda podnietila môj záujem o zloženie mäsových i iných potravinových výrobkov. Z etikiet som sa dozvedel všeličo. Napr. aj to, že mäsový výrobok môže, ale nemusí obsahovať mäso. Vždy však musí vyzeráť ako mäso a vždy sa predáva ako mäso. Teraz už viem, že to čo si kúpim, nemusí byť tým, čo som chcel. Nevdojak mi prišiel na um predpotopný **vtip o saláme**, ktorú z reklamných dôvodov nazvali **slávičia**. **Viete čo obsahuje? Okrem slávičieho mäsa je v nej aj mäso konské, a to v pomere jeden slávik, jeden kôň.**

Princíp zmiešania slávičieho mäsa s konským mäsom ako jeho náhradkou sa stal symbolom balamutenia, klamaní, zavádzania spotrebiteľa, občana, zákazníka. V okruhu mojich priateľov sa spojenie „slávičia saláma“ používalo a používa najmä v prenesenom význame všade tam, kde mohlo ísť o vedomé klamstvá o podstate, štruktúre, zložení, kvalite predmetného javu, veci, výrobku, informácie a pod.

Slávičiou salámou možno napr.

označiť skladbu programov prevažne väčšiny televíznych staníc, ktorých podstatou, zmyslom a prostriedkom tvorby zisku je vysielanie reklamy. Ostatný program je iba prostriedkom pritiažnutia diváckeho záujmu o sledovanie

Matej Beňo

vysielania danej stanice. V záujme toho sa vyberajú filmy, točia nekonečne dlhé seriály, primitívne reality šou, selektujú a tendenčne sa upravujú informácie. To isté platí o tlačných médiách. Internet je priam zaplavený reklamou (koninou) a prepracovať sa k objektívnej informácii (slávičine) je často veľký problém. **Zmyslom, cieľom a hlavným poslaním tohto miešania je ovplyvňovať vedomie, morálku, vkus, osobnú kultúru a svetonázor ľudí tak, aby skutočnosť a vlastné miesto v nej vnímali inak a inú, než aké v skutočnosti sú.**

Hra na slávičiu salámu je veľmi nebezpečná, lebo úsilie jej tvorcov sa týka podstaty života a smerovania celej spoločnosti, resp. celého sveta. Musíme zbystriť pozornosť a odmietat' jej kon-

zumáciu. Najhoršie je, keď podľa neme sústredenému informačnému tlaku a uveríme všetkému, čo sa nám prezentuje.

Overeným prostriedkom obrany je kritické myslenie a spolupráca ďalších, rovnako mysliacich zúčastnených. Okrem konštruktov typu „slávičia saláma“ totiž existujú aj zatiaľ nepoznané nebezpečné tendencie.

Preto humanisti celého sveta venujú osobitnú pozornosť protivedeckým a protimoderným myšlienkovým prúdom. **V súčasnej životnej praxi sa neustále vynárajú a hlásia sa o pozornosť rôzne fundamentalistické názory. Pretrvávajú, ba miestami aj silnie náboženská bigotnosť a náboženská, politická alebo etnická neznášanlivosť.** Sú to významné prekážky spravodlivého riešenia sociálnych problémov a zlepšeniu života ľudí.

Terčom neopísateľného množstva lží, výmyslov a obvinení sú ateisti, skeptici, humanisti, a to aj napriek zákonom zaručujúcim názorovú pluralitu a toleranciu, občiansku rovnosť. Mocnejú pokusy o podriadenie občianskej spoločnosti cirkvám a náboženským organizáciám. **Občania s nenáboženským svetonázorom sú považovaní za ľudí druhej kategórie, ľudí bez morálky, bez kultúry a duchovného života.** Sme svedkami snáh o prenikanie náboženských organizácií do svetských, najmä však štátnych štruktúr.

Na druhej strane glorifikovaná je činnosť cirkví, ktorá by mala byť hlavným, ba jediným garantom morálky spoločnosti. **Činnosť cirkví je zo strany štátu podporovaná neprerušovaným tokom finančných prostriedkov, a to aj napriek ešte trvajúcej finančnej kríze.** Nenáboženské presvedčenie a postoje ateistov sú považované za výsledok ideologického pôsobenia bývalého režimu, hoci v skutočnosti sú výsledkom sekularizačných procesov, ktoré prebiehajú v celom svete. Napriek tomu **masovokomunikačné prostriedky nedostatočne prezentujú svetonázorový pluralizmus** a priestor v nich dostávajú prevažne tí, ktorí jednostranne manifestujú náboženskú vieru. Už len malý náznak kritiky teologických koncepcií a súčasných praktík náboženských organizácií vyvoláva hysterické reakcie. Dá sa to pochopiť ako snahy

prekonať, zakryť, zahnať do zabudnutia tie časti histórie náboženstiev a cirkví, ktoré sa nedajú označiť inak, ako temné a zločinné.

Nech už sa nás humanistov každodenne pokúšajú krímiť rôznymi druhmi čo aj najrafinovanejšie vyrobenej slávičej salámy, nám ostáva jediné: **hovoríť vždy pravdu, dodržiavať sľuby, byť čestní, seriózni, dobrosrdeční, spohľadliví, dôveryhodní a verní.** Máme

preukazovať uznanie a vdácnosť; máme byť slušní, spravodliví a tolerantní; máme rozumne diskutovať v sporoch a snažiť sa o spoluprácu; nekradnúť, nikoho neurážať, telesne nikoho nepoškodiť.

Toto číslo nášho časopisu prináša už známe rubriky: zo života Spoločnosti Prometheus, humanisti na Slovensku a v zahraničí, zo sveta katolicizmu, kriticky a lapidárne, osobnosti humanizmu,

recenziu a prehľad nových kníh. Témou čísla je esej *O profile veriaceho človeka*. V historicko-literárnej prílohe uverejňujeme 2. pokračovanie *Spomienok šéfkára 2. paradestnej brigády*, od prof. MUDr. A. Reháka, DrSc.

Svoje podnety, pripomienky a príspevky do ďalších čísel posielajte na adresu časopisu, alebo na e-mail: prometheus.casopis@gmail.com
Matej Beňo ■

O profile veriaceho človeka

M. Horácky: The profile of a believer

Abstract:

Author analyses and generalizes the objective and subjective assumptions, conditions and character traits of a profile of a religious believer – a Christian.

nadprirodzené sily;

» tieto sily, duchovia, božstvá, bohovia, Boh **rozhodujú** o existencii a osude človeka;

» je však možné **získať si** ich priazeň, ochranu a pomoc, ale aj odvrátiť ich negatívne pôsobenie - uctievaním, modlitbami, darmi a obeťami.

Slovensko patrí k najreligióznejším krajinám Európy. O pozícii predovšetkým katolicizmu svedčí návštevnosť bohoslužieb, počty krstov, sobášov a pohrebov s prejavmi štedrosti veriacich, účasť tisícov ľudí na púťach a najmä pri návštevách hlavy katolíckej cirkvi. Nezanedbateľná je účasť mladej generácie na obradoch a na rozličných aktivitách cirkvi.

Náboženská viera je rozšírená v prehľadnom prostredí dedín a malých miest. Ale aj nemálo obyvateľov veľkomestských sídlisk sa prejavuje ako nábožensky veriaci. Pokúsme sa teda k poznaniu ich názorov a duchovného sveta aspoň trochu prispieť.

Náboženstvo – kresťanstvo – kresťan

Náboženstvo je prirodzený historický jav, výtvor človek, jeden z produktov špecificky ľudského, **abstraktného myslenia**. Spoločným základom typickej formy náboženstva je **viera**, že:

» „za“ a „nad“ prírodnými silami a spoločenskými podmienkami existencie človeka stoja a pôsobia

Náboženstvo je teda **osobitným odrazom a výrazom** prírodne a spoločensky podmienených a motivovaných potrieb, túžob a snáh, ale aj obáv človeka. V monoteistickej a práve kresťanskej podobe je náboženstvo dejinným stupňom formulácie „večných otázok“ človeka a zároveň špecifickou formou ich zodpovedania. Základ a zmysel náboženstva je v **ľudskom pôvode** jeho vzniku a obsahu.

K hlavným **funkciám** náboženstva patrí predovšetkým iluzívno-kompenzačná a ďalej integračná a komunikatívna. Náboženstvo tiež zvyčajne sankcionuje viaceré normy života danej spoločnosti (pospolitosti), týkajúce sa rodinných a príbuzenských vzťahov, manželstva, sexuálneho života, prípadne hygieny a pod.

V našej civilizačnej oblasti ide najmä o **kresťanstvo** a o tri jeho hlavné smery: katolicizmus, protestantizmus a pravoslávie a o viaceré cirkvi a náboženské spoločnosti. **Katolicizmus** bol hlavnou ideologickou oporou feudalizmu a dôležitým činiteľom európskych koloniálnych výbojov (napr. katolizácia

Južnej Ameriky). **Protestantizmus** (najmä kalvinizmus) stál pri kolíske kapitalizmu. Bez **pravoslávia** si ťažko predstaviť novoveké Rusko. Úlohu hlavných smerov kresťanstva, najmä početných odnoží protestantizmu, v prípade Spojených štátov amerických netreba dokazovať. V 20. stor. predovšetkým katolicizmus (Vatikán) zohral dôležitú úlohu v konfrontácii kapitalizmu a socializmu.

Historickú, kultúrnu a najnovšie politicko-mocenskú úlohu zohráva **islam**, vrátane neblahých sprievodných prejavov extrémizmu a terorizmu. Významné miesto v dejinách náboženstva, svojím vplyvom na ideovú matériu kresťanstva a islamu, ale aj vo vede a kultúre, patrí **judaizmu**. Úloha typicky orientálnych náboženstiev je skôr priestorovo ohraničená a pre realitu modernej spoločnosti sa javí neraz ako problematická.

Kresťanstvo vzniklo v období spoločenského rozkladu a náboženského úpadku starovekého rímskeho impéria. Naivná pohanská antropomorfizácia a laxný pomer k tradičným božstvám nevládali kompenzovať duchovné dôsledky existenčnej krízy otrokárskeho zriadenia. A vtedy - obrazne povedané – Boh - otec všetkých ľudí zosiela na zem svojho syna, Ježiša Krista, ako ich vykupiteľa a spasiteľa. Podľa slov marxistických klasikov kresťanstvo „ako prvé zaujalo vážny postoj k odmenám a trestom na druhom svete, vytvorilo nebo a peklo a tak našlo východisko, ktoré ukazovalo trpiacim a strádajúcim cestu z nášho slzavého údolia rovno do večného raja“.

Kresťanstvo nepredstavuje svet, život a osud človeka fatalisticky ako bezvýhodiskový kolobeh. Cesta ľudského života vyúsťuje cez možnosť vykúpenia k spaseniu. Aj utrpenie má svoj zmysel, možno presiahnuť pozemskú existenciu, dosiahnuť nesmrteľnosť a večnú

blaženosť v božom kráľovstve. Touto koncepciou **zmyslu ľudskej existencie** sa kresťanstvo stalo rozšíreným a veľmi účinným náboženstvom.

Navyše, svojim veriacim a všetkým ľuďom kresťanstvo ponúka **súbor** hotových, po stáročia precizovaných, „neotrasiteľných“ **odpovedí** na „pozemské“ otázky človeka od kozmogónie po morálku. Ráta pritom s túžbou ľudí po objektívnej **poslednej** inštancii a istote: „Reťaz relativít musí mať niekedy koniec“ (teológ A. Fucs).

K tomu pristupuje veľmi účinná **sugestívnosť** „techniky“ presvedčania, jeho emocionálnosť i poetickosť, reagujúca na túžbu človeka po zvláštnom, dokonalom, silnom a krásnom.

Psychologicky veľmi pôsobivá je zhovievavosť voči „hriešnemu človeku“. Vyvažuje rigoróznosť cirkevných predpisov, príkazov a zákazov, až po prakticky bezhraničný princíp odpúšťania. Katolícka spoveď s možnosťou prísne dôverného rozhovoru so spovedníkom zrejme pomáha zvládnuť aj najháklivejšie problémy, prekonať obavy, vzbudiť pocit upokojenia, sebadôvery, nádeje.

Popri všeobecnej náboženskej, iluzívno-kompenzačnej, významná je **komunikatívna a integračná** funkcia kresťanstva, realizovaná, v cirkevných spoločenstvách, „vychádzajúca v ústrety ľudskej potrebe družnosti a pomáhajúca tak prekonať v prostredí rovnako zmýšľajúcich ľudí anonymitu a izolovanosť indivíduí“ (sociológ J. Matthes).

Myšlienkový arzenál a najmä dejinný prejav kresťanstva (nielen katolicizmu) majú svoje **tienisté stránky**. Katolík Fr. Heer cituje zaujímavý postreh Raghavana Iyera: „My, Indovia, Ázijčania, nekresťania, môžeme si veľmi dobre porozumieť so starou európskou, gréckou duchovnosťou. To je otvorenosť, radosť, sloboda, svetlo, láska, život. To je partnerstvo. S latinským duchom sa nemôžeme vyrovnáť. Tento latinský duch je imperialistický, latinský duch nepozná partnerstvo, žiada podrobenie. A. Loisy dokonca hovoril o „fanatisme bienveillant cruauté charitable, bonté homicide“ (láskavom fanatizme, milosrdnej krutosti, vraždiacej добрote). Najmä katolícka inkvizícia, ale nielen ona, to veľakrát potvrdila.

V reálnych životných situáciách sa veľmi problematickým stáva **abs-**

traktný až bezbrehý univerzalizmus - hlásaná láska aj k nepriateľom a najmä odpúšťanie až do krajnosti (lebo pomsta náleží Bohu).

Kresťanstvo sa však zároveň stalo **jednou z najmocnejších energií** svetovej histórie, s veľkým vplyvom na spoločenský vývin a na duchovnú i materiálnu kultúru. Predstavuje aj **svojský variant** humanizmu, keď okrem osobného zdokonaľovania vlastnej spásy zaväzuje ľudí aj k láske k blížnemu, k prejavom altruizmu, ku konaniu a obrane dobra. Sám K. Marx popri zásadnej kritike sociálneho pôsobenia kresťanstva v triednych spoločnostiach pripomenul, že radový kresťan sa pasívne nezmiereje ani s drobným pozemským zlom a krivdou.

Z kresťanstva vyšli viacerí sociálni reformátori, ale aj masami nasledovaní vodcovia ľudových hnutí; nemilujúci nepriateľov a nečakajúc donekonečna na božiu pomoc, išli do boja už za lepší „tento svet“. Existuje aj veľa novodobých prejavov humanity kresťanov počas spoločenských krízových situácií, vojen, veľkých živelných pohrôm a rôznych perzekúcií.

V takýchto stránkach kresťanstva môžu dnešní radoví veriaci vidieť dôležitý **motív** svojej viery a **prameň** svojho morálneho presvedčenia a správania. O tienistých stránkach histórie kresťanstva istotne mnohí vedia, ale zrejme ich berú ako dobové a ľudské pochybenia. Chápajúc kresťanstvo ako formu spoločenského a mravného ideálu zostávajú jeho stúpcami.

Svetonázorovú orientáciu si ľudia volia, resp. k nej dospievajú, v rôznej fáze svojho života v závislosti od viacerých sociologicky a psychologicky definovaných faktorov. Jej špecifickým typom je **náboženská viera**. Kresťanovi je spravidla „prisúdená“ cirkevným krstom v najútlejšom veku, bez jeho vedomej účasti. Rodinná a ďalšia výchova v duchu príslušnej konfesie, účasť na náboženských obradoch, vplyv cirkevnej komunity a religiózneho prostredia zafixujú náboženskú vieru neraz na celý život, čo je prípadom veľkej časti kresťanských veriacich. Pre existenciu náboženskej viery sú tiež dôležité kvalita mentality človeka, jeho osobné zážitky a skúsenosti a najmä ťažké osobné tragédie a straty.

Medzi veriacimi jedincami existujú

individuálne **rozdiely**, neraz dosť výrazné. Spočívajú však skôr **vo forme, resp. v stupni kultivovanosti** ich viery, nie natoľko v jej podstate. Tak sa neraz aj u veľmi vzdelaných a inak racionálne uvažujúcich ľudí stretáme s prejavmi vplyvu až magického myslenia.

K predmetu state

V rozsahu tejto state je možný iba náčrt profilu veriaceho človeka, zachytenie **podstatných, charakteristických a určujúcich** črt jeho názorov, mentality, prejavu, reakcií. Stať sa sústreďuje na osobnosť **radového** veriaceho, kresťana, ako na **aktívny subjekt**. Nielen ako „konzumenta“ náboženských predstáv, ale podľa jeho životného prejavu aj ako tvorca ich interpretácií i modifikácií, ba až (neuveďovaných) protirečení. V reálnom živote veriaci človek zďaleka nie vždy uvažuje a najmä sa správa „nábožensky“.

Treba hľadať čo, koľko a ako si „bežný“ veriaci človek náboženstva **naozaj osvojuje**, ako náboženstvo nielen „používa“, ale ako s ním „narába“, ba neraz fakticky neguje jeho postuláty, doktrínálne tézy, príkazy a zákazy. Bližšie o tom v súvislosti s fenoménom prirodzeného materializmu človeka vôbec a faktického pragmatizmu a oportunistizmu veriaceho osobitne.

Samozrejme, pôjde skôr o **rámcovú** charakteristiku veriaceho človeka, resp. kresťana, vychádzajúca z overiteľných praktických skúseností. Detailnejší obraz by sa nezaobišiel bez poznatkov z empirických sociologických výskumov, čo je mimo možnosti tejto state.

Tradičný model kresťanského veriaceho a pokusy o jeho aktualizačné revidovanie

Podľa biblického podania všemohúci Boh po stvorení sveta stvoril aj prvých ľudí, Adama a Evu. Obdaril ich nesmrteľnou dušou a rajskou

blaženosťou, ktorej podmienkou bola absolútna poslušnosť božích príkazov a najmä zákazu jesť ovocie zo „stromu poznania“ (dobra a zla). Eva a Adam však zlyhali a zaťažili tak celé ľudstvo „dedičným hriechom“ so všetkými jeho dôsledkami.

Pre tradičné kresťanské poňatie človeka je charakteristická téza o ľudskej **slabosti, hriešnosti, skazenosti, osudovej náchylnosti k zlému**. V oficiálnej teológii udávala tón až do polovice 20. stor.: „Človek sám zo seba nemá nič, iba hriech“ (S. M. Brait) – „Človek je teda nespoľahlivý, nemožno sa o jeho sily oprieť; a to nielen preto, že je nepatrný a slabý, ale navyše preto, že je ľstivý a prevrátený.“ (J. S. Souček). Ale tiež „...celkom pesimistický názor o človeku nemá opodstatnenie... – avšak iba preto, lebo: Je Boh a jeho milosť a pomoc“ (F. Žilka). Tak či onak, človek zásadne zostáva neautentickým bytosťou, vždy odkázanou na boha.

Pod vplyvom vedeckého, technického a spoločenského pokroku narastal rozpor medzi takýmito tradičnými názormi a povedomím emancipujúcich sa ľudí, vrátane viacerých, aj veriacych mysliteľov. Od myšlienky „nového kresťanstva“ (Saint-Simon), náboženstva budúcnosti ako „čistého humanizmu“ (E. Renan) k hlásaniu „ozajstného ľudského rozšírenia náboženstva“ (A. Loisy), „udomácnenia tvorivého človeka“ v kresťanstve (N. A. Berďajev) a napokon v 60. rokoch minulého storočia k radikálnej myšlienke a požiadavke „redukcie ideológie poslušnosti“ a „prebudenia kritiky, samostatnosti a produktívnej iniciatívy“ (W. Daim).

Nečinnou napokon nemohla zostať ani katolícka cirkev. Viaceré dokumenty II. vatikánskeho koncilu (1962-1965) a niektoré encykliky vtedajších pápežov predstavovali človeka a kresťana ako uvedomelého a zodpovedného „účastníka na božom stvoriteľskom diele“. Idea zásadnej podriadenosti človeka božej vôli **zostala**, navyše s tvrdením o „nákaze zlom“, zatracovaním „egoizmu a pýchy“ človeka, obviňovaním z „túžby stať sa Bohom“. Pastorálna konštitúcia *Gaudium et spes* naďalej vyčítala človeku, že je sám v sebe rozpoltený a naklonený zlu; ale tiež, že sa od počiatku staval proti Bohu, túžil dosiahnuť svoj cieľ mimo Boha (čo je zo strany cirkvi naozaj pozoru-

hodné priznanie). Celkovo ide o veľmi problematickú reakciu na rastúcu vecnosť, racionalizmus, demokratizmus a emancipáciu moderných ľudí, vrátane kresťanov. Veľmi nekompromisná zostáva oficiálna cirkev v otázkach viery a mravov a bezpodmienečnej disciplíny kultového aparátu i radových katolíkov (konkrétny prejav na Slovensku v súvislosti s prípadom bývalého trnavského arcibiskupa R. Bezáka).

Z dejín svetského pohľadu na veriaceho (kresťana)

Postrehy k tejto problematike nachádzame už v **antike** (Xenofanes, Anaxagoras, Ipikuros, Lucretius). V **novovekej filozofii** panteisti a deisti pripravili cestu **osvietenstvu**, najmä francúzskeho, ktoré má už priamo v analýze profilu veriaceho človeka viaceré **nadčasové** klady a zásluhy.

Ukazovalo napríklad, že aj veriaci človek sa v bežnom živote správa a (fakticky) rozmýšľa bez ohľadu na náboženské predstavy. Konštatovalo teda existenciu a význam telesnosti, praktickosti, **prirodzeného materializmu** v reálnom živote každého človeka. Osvietenci tiež poukázali na prejavy faktického **oportunistu** veriacych (Ch. L. Montesquieu), v prípade kresťanského oľutovania hriechu a kňazského rozhrešenia (F. M. Voltaire, P. H. D. Holbach). Holbach tiež pochopil, že prekonanie náboženstva je aj vecou osobnej odvahy človeka. D. Diderot správne ukázal funkciu nádeje v myslení a konaní kresťanov. Úplnejší výklad prínosu osvietenstva možno nájsť v dostupnej literatúre.

K dedičstvu osvietenstva však nepristupujeme nekriticky. V dôsledku sociálnej a intelektuálnej podmienenosti aj poprední osvietenci nedoceňovali závažnosť sociálnych koreňov náboženskej viery a význam jej emocionálnej

funkcie. Neraz až príliš rozumársky akcentovali logické rozpory v teologických schémach. Sám veriaci človek, vlastne vtedajší európsky kresťan, sa potom javil iba ako ľahkoverný konzument fantastických teologických konštrukcií, ako poľutovaniahodná obeť nesvedomitých a zištných „predavačom vzdušného tovaru“.

Ludwig Feuerbach naopak zdôraznil práve **mimoracionálne** motívy náboženskej viery a zodpovedajúce prvky psychiky veriaceho človeka. Ukázal, ako sa vidí, čo pociťuje a ako prežíva „svoje“ náboženstvo a svoj vzťah k Bohu **veriaci sám**. Osvietenci sa veriacemu neraz až vysmievali, Feuerbach o ňom rozmýšľal, usiluje sa ho pochopiť, prihovára sa mu. Pre „jeho“ veriaceho nehrajú úlohu logické rozpory v teologických tvrdeniach, vyslovene sa o ne nestará. Centrom náboženskej viery nie je hlava, ale srdce; potreba viery pramení nie z rozumu, ale z citu. Náboženstvo nie je otázkou ľudskej naivity a kňazského podvodu, jeho základ je v sebaodcudzení človeka. L. Feuerbach - sám pôvodne veriaci (dokonca začal študovať teológiu) - tým významne prispel k prekonaniu prehnane racionalistického pohľadu na veriaceho človeka, k vytváraniu reálneho obrazu jeho profilu, v čom spočíva aj aktuálny Feuerbachov význam.

Sigmund Freud sa usiloval vysvetľovať náboženské predstavy a postoje „pozemským“ spôsobom; napr. kresťanskú predstavu Boha otca tzv. „synovským komplexom“. Prínosná bola Freudova kritika tzv. náboženskej skúsenosti a faktickej neúprimnosti viery v náboženské fikcie. Jeho predstava „dospelého kresťana“ akoby rezonovala v novodobých modernizačných snahách v rámci kresťanstva.

K reálnejšiemu pohľadu na veriaceho človeka (kresťana) významne prispel vo svojich viacerých variantoch **existencializmus**. Existenciálna problematika, otázka zmyslu bytia, tzv. hraničné situácie a „existenciály“ ako starosť, úzkosť, smrť - to všetko mohlo pomôcť lepšie chápať podstatu vzťahu medzi človekom a náboženstvom, ako aj „techniky“, ktorou sa náboženstvo človeka „zmočňuje“. V novodobej spoločnosti býva práve existenciálna problematika často hlavnou príčinou náboženskej viery (resp. jej rozličných „náhrad“).

Spod iného zorného uhla sa k pochopeniu veriaceho človeka priblížila **filozofia pragmatizmu**. Ako predovšetkým „praktická“ sa o logické rozpory náboženstva jednoducho nestará, ako nemystická a vecná až bez škrupúl poukazuje na skutočný vzájomný vzťah masového veriaceho a náboženstva. Človek vôbec je mierou vecí, ako subjekt koná podľa svojich záujmov a potrieb. Aj pravda má iba subjektívny význam. Pragmatizmusrazil pojem hypotézy, „fungujúcej“ vo vzťahu k jednotlivcovi. Vo vzťahu k veriacemu takto „funguje“ aj náboženstvo, v čom spočíva jeho význam, najmä v tomto svete, „aréne rizika“ (J. Dewey). A navyše, hypotéza, ktorá „funguje“, je vraj pravdivá. Dosah tohto tvrdenia na vzťah veriaceho k náboženstvu sa dá ľahko domyslieť. Pragmatickému poňatiu zodpovedá častý typ veriaceho a spoločnosti, kde sa náboženstvu utilitárne vyhradzuje miesto medzi bojom o existenciu a konzumom, vrátane produktov „zábavného priemyslu“.

V očakávaní predpokladaného revolučného vystúpenia proletariátu sa pozornosť **K. Marxa, Fr. Engelsa** a neskôr najmä **V. I. Lenina** sústreďovala na náboženstvo, konkrétne na kresťanstvo, ako na faktor triednych zápasov, na prostriedok ovládania ľudových mas v rukách svetských vládcov a oficiálnych cirkví, podľa príkazu poslušnosti kresťana voči „vrchnostiam, ako od Boha daným“.

Takto - aktuálne historicky a politicky podmienené - **relatívne** a skôr „opticky“ ustupovala do pozadia citová a najmä **existenciálna** motivácia náboženskej viery, a tým úloha náboženstva v situáciách, ktoré nemusia byť **len** sociálne podmienené (ťažké osobné problémy a krízy, choroby, strach zo smrti).

Treba však povedať, že K. Marx rozpracoval problematiku náboženstva v rovine **základných otázok** filozofie, histórie, sociálneho pokroku a rozvoja individua, a to v súvislosti so svojim **projektom humanizmu**. **Marxovo chápanie** nábožensky veriaceho človeka zlučuje v sebe moment objektívnej prírodnej a historickej podmienenosti človeka s momentom jeho **subjektivity** a špecificky ľudskej **aktivity**. Pre pochopenie náboženstva a duchovného sveta veriaceho veľmi významné zostáva Marxovo objasnenie príčin a foriem

fenoménu **odcudzenia človeka**, ako aj zdôraznenie **ľudského obsahu** náboženstva. K problematike náboženstva a-kresťanstva veľmi prínosné sú viaceré práce Fr. Engelsa a V. I. Lenina, napr. jeho kritika fideizmu a i.

Viera svetská a náboženská, magické myslenie

„Každý predsa veríme...“ Samozrejme, avšak jedna vec je veriť, uveriť, s dôverou prijať informáciu o niečom **mimo dosahu** našej osobnej skúsenosti alebo o niečom, čo **presahuje** naše (najmä odborné) vedomosti - avšak informáciu **objektívne overenú či overiteľnú**, prípadne zodpovedajúcu **všeobecnej** ľudskej skúsenosti.

Iná vec je viera **čisto náboženského typu** v rôzne formy nadprirodzena, v bohov, Boha, anjelov, satana, nebo atď., teda viera, neoddeliteľne spätá

s-**magickým myslením**, s predstavami o „nadprirodzených“ silách a bytostiach, rozhodujúcich o svete a živote človeka. Prejavom takejto viery sú typicky náboženské **úkony**: vzývanie božstiev, Boha, svätých, uctievanie ich zobrazení a „ostatkov“, prejavy viery v „zázraky“, „zázračné“ zjavenia, udalosti, pramene a i. Na kresťanských kultových miestach sa každodenne odohrávajú čisto magické úkony: kňazské požehňovanie, prežehňovanie sa veriacich, kropenie tzv. svätenou vodou či okiadanie oltára.

Náboženská viera a jej prejavy spĺňajú svoje špecifické funkcie voči subjektu veriaceho. Je však neodôvodnené a nesprávne **klásť rovnítko** medzi túto vieru a ľudskú dôveru v rozum, resp. „profánnu vieru“ s jej bežnými prejavmi v každodennom živote a správaní ľudí, bez ohľadu na ich svetonázor.

Tak prejavy magického myslenia, ale **bez náboženského** zacielenia a-významu, môžeme pozorovať v pred-

stavách a hrách detí, do určitého veku schopných prijímať rozprávkový svet fantastických bytostí, zázračných dejov, hovoriacich zvierat atď.

Potreba a vôľa veriť

„Čo totiž je viera, ak nie veriť, čo nevidíš? Viera je veriť, čo nevidíš, pravda je to, **čo si uveril**, že vidíš.“ (sv. Augustín) – „Viera **nič neváha** nad tým, čo sme počuli a považuje za najpresvedčivejšiu pravdu to, čo bolo **z božej milosti predpovedané**.“ (sv. Basilius) – „Credo quia absurdum“ – „Verím, lebo je to **absurdné**.“ (Tertullián, podč. M. H.).

Uvedené citáty poukazujú na špecifický motív i prejav náboženskej viery. Ide o **potrebu** veriť a následne o **vôľu** veriť, ktorá tiež neutralizuje prípadné pochybnosti.

Nemecký teológ Hessen svojho času definoval fenomén „pripravenosť, ochota, odhodlanie veriť“ (Glaubensbereitschaft). Určitý človek zrejme – z osobných, preňho rozhodujúcich dôvodov veriť „chce“, resp. veriť „musí“, „nemôže neveriť“.

V takom prípade sa náboženská viera stáva dôležitou otázkou sebaidentifikácie a **identity** veriaceho ako osobnosti. Na svojom presvedčení si veriaci zakladá, v jeho nemennosti vidí dôkaz svojho charakteru.

Významnú motivačnú úlohu religióznej viery zohrávajú aj čisto osobné prvky a dôvody emocionálne, etické a existenciálne, pre konkrétneho jedinca špecifické a z duchovného hľadiska preň až existenčné. Preto sa s náboženskou vierou stretávame s ľuďmi rôznych epoch, kultúr, rôzneho spoločenského pôvodu a zaradenia či stupňa vzdelania. Aj niektorí moderní vedci, najmä z exaktných oborov, inklinujú k náboženstvu; zrejme im „supluje“ vyhovujúcu životnú filozofiu, ktorú nenašli alebo možno ani nehládali.

Vzhľadom na množstvo a špecifickosť faktorov náboženskej viery býva rozhod s náboženstvom neraz až bolestivý. Prežil ho napr. spomínaný L. Feuerbach, ale aj v mladosti úprimne veriaci Fridrich Engels.

Aj preto k rozhodu s náboženstvom zrejme naozaj treba „čosi viac“ – nielen čisto rozumové, ale aj psychicky, emocionálne a morálne predpoklady.

Strach, pokoj a nádej

Pri samom zrode prvotných náboženských predstáv a kultov stál **strach**. Strach sám osebe nemusí byť čímisi negatívnym; napr. vďaka strachu unikneme nebezpečenstvu, zachránime si život. Na strachu však nemožno zakladať celé bytie človeka. Ani veriaci nežije „vo večnom strachu a úzkosti“ ako unáhle súdila P. H. D. Holbach. Práve pomocou náboženstva, konkrétne kresťanstva, nachádza veriaci v strachu potrebný protipól – upokojenie, **nádej**. Strach vyvoláva potrebu náboženstva, ale práve kresťanstvo by „funkčne“ neobstalo, keby neposkytovalo veriacim túto jeho „protiváhu“.

Veriaci ľudia potom môžu vnímať náboženstvo ako **pozitívnu hodnotu** vo svojom bežnom i duchovnom živote. Rozhodujúce pre nich sú predovšetkým ich **subjektívne pocity**, významne spolomotivujúce ich náboženskú vieru. Potom jednoducho nejde o otázku objektívnej podstaty či pravdivosti náboženstva, ale o jeho špeciálny, **duchovný efekt pre subjekt** veriaceho. Aj preto presvedčený veriaci len tak ľahko alebo vôbec neprijíma aj veľmi presvedčivé, ale „čisto“ racionalistické argumenty proti náboženstvu.

K etickej motivácii kresťanskej viery

Novovekí kresťania sa prakticky prestali obracať na náboženstvo (Bibliu) v otázkach, na ktoré im odpovedajú jednotlivé odbory vedy. Ťažisko a motivácia ich viery sa výrazne presunuli do inak tradične veľmi významnej **oblasti etiky**. K tomu niekoľko hlasov slovenských veriacych:

„Náboženstvo je výchova ľudí k skutočnému životu.“

„Náboženstvo by mohlo po etickej stránke pomáhať vo výchove človeka.“

„Prvotné kresťanstvo vývinom prešlo do katolicizmu, autoritatívnosť, ktorého zasa otriasla reformácia. Dnes sme zase na prelome, keď náboženstvo bude musieť opustiť mnohé nežiaduce formality a zostane z neho len to, čo prispeje k zušľachteniu ľudského ducha a k formovaniu charakterného človeka, vyspelého rozumom aj citom.“ (Názor nepochybne pozoruhodný.)

Do budúcnosti zrejme treba rátať so zosilňovaním etickej motivácie náboženskej (kresťanskej) viery a spolu

s tým aj úsilia cirkví v oblasti etickej problematiky; od základných vymedzení až po každodennú aplikáciu, spolu s nevyhnutnosťou reakcie na aktuálne a pribúdajúce problémy v modernej spoločnosti (manželstvo, sexuálna morálka, homosexualita, eutanázia).

Veriaci (kresťan) v krízových a existenciálnych situáciách

Duchovnú silu a odolnosť človeka mimoriadne preverujú ťažké krízy a existenciálne, tzv. hraničné situácie (smrteľné choroby, smrť, prenasledovanie z náboženských, národnostných, rasových či ideologických dôvodov). V schopnosti im čeliť sa často uvádzajú

**Náboženstvá,
(najmä
kalvinizmus)
stáli pri kolíske
kapitalizmu.
Bez pravoslávia
si ťažko
predstaviť
novoveké
Rusko.**

príklady práve veriacych kresťanov.

Bez toho, že by sme ich chceli generálne spochybňovať, nemožno nepripomenúť riziko generalizácie v prípade **akejkoľvek** skupiny ľudí **ako celku**. Okrem toho sa nám vidí nezanedbateľný jednak problém **motiv** správania, jednak i **reakcie** veriacych ľudí na uvedené situácie. Ide o typické výroky, ako: „Boh dopustí, ale neopustí.“ „Je to vôľa božia.“ „Sme v rukách božích.“ Môže vzniknúť otázka, či tu nejde, resp. do akej miery môže ísť o poddanie sa „božej vôli“ ako forme fatalistického odovzdania sa osudu. Za výrokmi typu „Boh ma skúša“ a „Koho Boh miluje, toho krížom navštevuje“ môže byť predstava osobitného „božieho vyvolenia“ (vo vypätejšej forme

jeden z motívov i znakov náboženského mučeníctva).

Aspekt pragmatizmu a oportunistiky

„Ak je vaše náboženstvo lživé, nič neriskujete, keď ho považujete za pravé. No ak je pravé, riskujete všetko, keď ho považujete za lživé.“ (Blaise Pascal)

Škála prejavov náboženskej viery siaha od veľmi súkromného prežívania a konkrétneho humanizmu až po agresívny fanatizmus.

Avšak hlavným princípom a účelom modlitieb, prosieb, darov a obetí je staré: „Do, ut des!“ (dávam, aby si dal). Boh býva, podľa samotného Martina Luthera – „taký, ako veriaci chce“. Tak sa u veriaceho prejavuje tendencia **pragmatizmu** a „spragmatizovanie“ viery a jej prejavu neraz prerastá do nám názorového a morálneho **oportunistiky**. K tomu autentické hlasy veriacych:

„Pozrite sa, ja uvažujem takto: Ten záhrobný život je, alebo nie je. Stratím ja, veriaci, niečo, ak niet tej skutočnosti?“

„Aj keď si niekedy v najhlbšom podvedomí myslím, že tá viera v posmrtný život nie je iba preludom, či život v podstate nekončí v chladnom hrobe, je predsa len dobré, že človek sa až do samého konca drží ilúzie.“

Vidíme spontánny dôkaz pôsobenia hlavnej, iluzívno-kompenzačnej funkcie náboženstva, ale aj prinajmenšom náznak pochybností o podstatnom pilieri kresťanskeho náboženstva.

Podľa názorov osvietencov, ak má človek veľkú chuť hrešiť, myslí málokedy na Boha. V každom prípade cirkvám neostáva nič iné, ako hriešnikov opätovne napomínať a opätovne im odpúšťať. Voľky-nevoľky, aj ony sa správajú pragmaticky, lebo poznajú „svojich ľudí“ a oportunisticky, lebo vedia, že inak by ich mohli stratiť.

Voči morálnemu pragmatizmu a oportunistiky nie je imúnny ani neveriaci, ateista. Musí, mal by sa s ním však vyrovnáť poctivo sám, lebo nemá možnosť sa utiekať k nejakému „vyššiemu“ ospravedlneniu alebo „odpusteniu“.

Mimochodom, takisto ani neveriaci nie sú imúnni voči **dogmatizmu** v názoroch a správani, často vyčítanému teológom a cirkvám, ako aj veriacim. Možno k tomu povedať iba toľko, že schopnosť ho prekonávať svedčí o pozitívnom

vyzrievaní osobnosti a jej vzrastajúcej životnej múdrosti.

Prirodzený materializmus človeka

Aj kvôli predchádzajúcej kritike pragmatizmu a oportunistu, ale predovšetkým pre jeho **zásadný význam** pre pochopenie nielen veriaceho človeka treba spomenúť prirodzený materializmus **ľudskej bytosti** ako jeden z jej najzákladnejších znakov a prejavov, ako kvalitatívne zdokonalenú formu animálneho boja o život. Živočích existuje a prispôsobuje sa, človek žije, koná a myslí. Človeka neoddeľuje od živočíšnej ríše vznik a existencia náboženstva. Na počiatku nebolo „slovo“, ale čin alebo aspoň túžba po čine ako prejav špecificky ľudskej prirodzenosti a aktivity, konanie a prax ako základ celého myšlienkového úsilia človeka.

Ani najviac veriacim ľuďom neurčuje ich skutočný životný prejav viera v nadprirodzeno, ale prirodzený, **materialisticky vzťah k životu**. Je to nie vždy bezprostredne úspešná, ale preto nikdy nekončiaca snaha o zlepšenie existenčných podmienok, o telesné a duchovné blaho. V konečnom dôsledku „praktická potreba zmocniť sa sveta“ (S. Freud). Je to vlastne faktická vzbura proti Bohu; napokon samotná Biblia naznačuje skutočný zmysel legendy o neposlušnej dvojici prvých ľudí.

Na tejto zemi nikdy žiaden „raj“ neexistoval. Skutoční ľudia postupne menili „stvorený“ stav sveta na svet pre „seba“. Snaha človeka meniť svet podľa svojich fyzických a duchovných potrieb a túžob sa stala trvalou, a hnacou silou civilizačného vývinu a pokroku.

Tak aj veriaci človek síce vyznáva svoju podriadenosť božej vôli a zákonom, ale jeho konanie v **praktickom, každodennom živote** dokazuje, že sa spolieha predovšetkým na svoje vlastné sily. P. H. B. Holbach to charakterizoval ako „nerovný zápas medzi Bohom a jeho stvoreniami, ktorý pre Boha nikdy nekončí čestne“.

Svojim reálnym životom sa najmä radoví veriaci, údajní „jednoduchí ľudia“, veriaci „dedinčania“ a „nábožné ženičky“ prakticky nelíšia od nereligioznych ľudí.

Rakúsky katolík Fr. Heer svojho času dokonca napísal: „Životný pocit v našej dobe je celkom pretkaný ateizmom aj u kresťanov. V dennom živote

sa konkrétne neráta s prítomnosťou Boha s jeho hnevom a jeho milosťou, s jeho zásahom...“

Avšak prečo, pri existencii prirodzeného materializmu človeka, náboženstvo vôbec existuje? Tento materializmus má určité medze, podľa daných možností ľudí pôsobiť na prírodné a spoločenské faktory svojho života. Z tohto hľadiska náboženstvo jestvuje ako sprievodný jav neúplnej emancipácie človeka. Aj pri neprestajne sa posúvajúcich hraniciach ľudských možností, ale najmä kvôli faktorom **existenciálnej** povahy, môže náboženstvo pôsobiť na osobitne duchovne založených a orientovaných ľudí.

„Životný pocit v našej dobe je celkom pretkaný ateizmom aj u kresťanov. V dennom živote sa neráta s prítomnosťou Boha.“

Národné a historicko-kultúrne faktory náboženskej viery

Náboženská viera máva aj svoje „zázemie“ národné a historicko-kultúrne. Práve v histórii Slovenska sa moment národný a náboženský naozaj úzko preplietali. Náboženský život ľudu (modlitby, spev, počúvanie kázni) zohral svoju úlohu pri udržiavací materinského jazyka a národného povedomia. Viacerí duchovní oboch najväčších konfesií, činní aj v oblasti vedy a kultúry, významne zasahovali do národného a kultúrnej diania a celkového vývinu spoločnosti.

Na Slovensku však treba zohľadňovať aj veriacich ďalších národností. Nepochybne existujú aspoň relatívne rozdiely medzi prevažne maďarskými kalvínskymi veriacimi a medzi ukra-

jinskými či rusínskymi občanmi pravoslávneho, resp. gréckokatolíckeho vierovyznania.

Aj pre slovenských **katolíkov**, resp. katolíkov na Slovensku, je príznačné vedomie tisícročnej tradície, svetovosti moci a okázalosti cirkvi. Je zriedlom sebavedomia, hrdosti, niekedy i pocitu nadradenosti. Charakteristická je skôr stabilita viery v duchu cirkevného učenia, tradičný vzťah k vysokej hierarchii a osobitne k pápežovi. Ale v bežnom živote existujú aj prejavy laxnosti vo viere, nedodržiavanie cirkevných príkazov a najmä zákazov. V poslednom čase sa v časti veriacich ukázali trhliny v rešpekte aj k samotnému pápežovi.

Protestantské náboženstvá nie sú formálne dogmatizované, nedotknuteľná je však autorita Písma. Prejav veriacich býva i hlbší a individuálne zafarbený. Silnejší je sklon k hlbavosti až mystike, niekedy mimo hranice oficiálneho učenia.

Náboženské spoločnosti často čerpajú aj z veľkých konfesií, prejavujú sa v nich znaky tak cirkvi, ako čiastočne aj náboženských siekt.

Vzhľadom na množstvo a rozličnosť siekt vo svete vôbec, skôr schematicky povedané, **náboženského sektára** charakterizuje silný individualizmus, krajná subjektívnosť náboženských zážitkov, typický býva pocit nadradenosti voči inak veriacim. Zásady sekty sa uplatňujú až extrémne aj v spoločenskom prejave sektára.

Všeobecné charakteristiky protestantov a sektárov možno v podstate uplatniť na veriacich týchto vyznaní na Slovensku.

Stúpenci ktoréhokoľvek náboženstva aj na Slovensku vykazujú **celú škálu** prejavov intenzity viery: od tuhej ortodoxnosti a konfesionálnej nadradenosti, azda už miznúcej neznášanlivosti alebo ešte rozšírenej viery v rôzne „zjavenia“, pramene „zázračnej vody“, až po názory už sčasti odmytologizované i sekularizované. S tým súvisí vlašnejšia viera, resp. slabšia väzba k danej konfesii.

Osobitne hodno pripomenúť, že príslovečná slovenská religiozita má aj **svoj rub** – v nezriedkavom živelnom protiklerikalizme, v satirických sľahoch na adresou „farárov“, v drsných vtípoch, piesňach, porekadlách i zahrešeniach. Vzťah k osobe a poslaniu kňaza

býva zároveň obojaký. Dnešný kresťan sa sotva zľakne kňazskej hrozby zatratným, požehnanie od kňaza však prijme. Inak je voči nemu ešte vždy rozšírený určitý rešpekt (akému sa kňazi tešia spolu s lekármi - asi preto, že spoločne majú do činenia s „poslednými vecami človeka“.

K sociálno-politickej orientácii veriacich

Význam tejto problematiky podčiarkujú dva fakty. Po prvé, ak v obyvateľstve krajiny prevládajú ľudia religiózni, odráža sa to aj vo **voličstve**. Po druhé, niekedy až väčšinu veriacich, a teda aj voličov, tvoria ľudia z „nižších“ spoločenských vrstiev. To síce ovplyvňuje ich sociálne zmýšľanie a tým aj politickú orientáciu a stranícke sympatie, ale nepôsobí absolútne; aj veriaci bývajú politicky a stranícky rôzne orientovaní.

V katolíckom Taliansku a Španielsku a v pravoslávnom Grécku nemalá časť radových veriacich tradične podporuje ľavicové strany. Podobne tak bolo aj v predvojnovom Československu. A vo voľbách v r. 1946 získala KSS na vtedy prevažne maloroľníckom a silno religióznom Slovensku - napriek masívnej antikampani klerikálov oboch najväčších cirkví - až 30 % hlasov. Notoricky omieľaná „drvivá prehra“ komunistov bola v skutočnosti viac než slušným výsledkom v porovnaní s „neznažobskými“ českými krajinami, ale aj s viacerými vyspelými európskymi štátmi. A tzv. „komunistický puč“ vo februári 1948 by bol býval ťažko možný bez aspoň lojálneho postoja nemalej časti veriaceho obyvateľova aj na Slovensku.

Na druhej strane, najmä v 80-tych rokoch, časť slovenských veriacich podporila katolícky dissent. Otázny je skutočný pomer spontánnosti tejto podpory a réžie aktivistov najmä z „tajne j cirkví“. V každom prípade sa ukázalo, aký význam má sloboda náboženskej viery, resp. už len jej pocit - lebo aj vtedy bolo nemalo veriacich, ktorí ju prakticky nevyužívali. Inak požiadavka slobody náboženskej viery môže úzko súvisieť so slobodou individua a **individualizmom** vôbec. Sloboda náboženstva, osoby, súkromného vlastníctva, podnikania atď. Na styčné body kresťanskej a kapitalistickej mentality poukázal v prípade protestantizmu a jeho etiky Max Weber.

Ako „jediná nesocialistická“, sa po

roku 1945 v ČSR deklarovala katolícka Československá strana ľudová. Oporou akého spoločenského systému sú kresťanské politické strany, ťažiacie z viery a dôvery veriach, netreba osobitne dokazovať.

Pre zaujímavosť: kvôli svojej vulgárnej protináboženskosti (tzv. „novopohanstvu“) bola Hitlerova strana NSDAP menej populárna v roľníckych regiónoch katolíckeho Bavorska! Viac voličov (do r. 1933) nachádzala vo vyspelejších a protestantských oblastiach Nemecka. Priam hniezdami fašistického fanatizmu boli mnohé nemecké univerzity. Viacerí hlavní fašistickí vojnoví zločinci boli nielen graduovaní, ale aj kresťanský vychovaní.

Ako zaujímavá sa dnes núka otázka možnej súvislosti medzi druhom kresťanskej konfesie a systémovou úspešnosťou krajiny, konkrétne na jednej strane katolíckeho Talianska, Španielska a Portugalska a na druhej strane, prevažne protestantských škandinávskych krajín, prípadne aj Spolkovej republiky Nemecka s jej výrazným podielom luteránskych veriacich.

Podobne by bolo možné konfrontovať náboženstvami silno ovplyvňovanú Indiu a na druhej strane Čínu, ako krajinu prakticky bez náboženstiev tradičného typu a spoločenského vplyvu.

Na záver

Z niekdajšej historickej zákonitosti vzniku náboženstva nevyplýva nevyhnutnosť jeho existencie ako **globálneho** a významného spoločenského činiteľa. Už v staroveku a stredoveku existovali bezverci, ateisti; pravda, iba niektorí príslušníci duchovnej elity. V prípade kresťanstva, najmä od konca 18. stor., neveriacich neprestajne pribúda, rapídne v posledných sto rokoch. Rastie počet „praktických“ bezvercov, ale aj uvedomelých ateistov a svetských humanistov.

V dnešnom svete k tradičným príčinám náboženskej viery pribúdajú niektoré nové, ako produkty závažných problémov a rozporov modernej spoločnosti. Pre niektorých ľudí náboženstvo zostáva potrebným a žiadaným morálnym činiteľom, „partnerom vedy“, ale najmä prostriedkom riešenia existenciálnych problémov.

Otázka **vzdialenejšej** perspektívy náboženstva **ako takého** sa nateraz

javí ako otvorená. V prípade **kresťanstva** si, vzhľadom na doterajší priebeh novovekého **procesu sekularizácie**, ťažko predstaviť možnosť jeho **celkového** zvrätneho vývinu. Zároveň takisto ťažko si predstaviť, pre **historicky dohľadnú** dobu, spoločnosť (krajinu) „iba nereligióznych ľudí“. Pravdepodobnou sa javí akási „horná hranica“ sekularizovanosti a tým aj existencia určitého množstva stúpcov náboženstva, konkrétne **kresťanstva**, resp. niektorého dobového **variantu** osobnej náboženskej viery. Pripomíname, že v tejto stati išlo predovšetkým o problematiku kresťanstva, a to v **euromerickú** časť sveta; nie teda napríklad o islam alebo rôzne ázijské a africké kultúry.

Nevedno, koľko ľudí sa vďaka náboženstvu stalo lepšimi, koľkí sa stali šťastnejšími. Avšak nemalo ľudom sa kvôli náboženskej viere skomplikoval ich život, niekedy až tragicky.

Nepochybne mnohí veriaci sú dobrí ľudia.

Isté je, že veľa ľudí žije správne a šťastne aj bez náboženskej viery.

Jedna vec sú teórie, druhá je život. Napokon záleží na skutočnom prejave človeka.

Je jeden svet a jedno ľudstvo. Ich budúcnosť je spoločnou záležitosťou veriacich i neveriacich. O jej zabezpečení možno mať rozdielne predstavy. Ide o to, aby boli v zásade pozitívne a uskutočniteľné a nestávali sa zbytočne prekážkou úspechu spoločného úsilia.

Zostať ako človek rozumne zásadový, morálne poctivý a ľudský, často uprostred bezzásadovosti, nepoctivosti, neraz i neľudskosti.

Zoči-voči tomu dnes stoja ľudia tak nábožensky veriaci, ako aj nereligiózni, neraz a najmä presvedčení a kultivovaní ateisti, svetskí humanisti.

Miroslav Horácky ■

Rokovalo Predsedníctvo Ústrednej rady Spoločnosti Prometheus

I. Poljak.: Meeting of the Board of Prometheus Society

Report from and outcomes of the meeting of the Prometheus Society Board.

V poradí druhé tohtoročné zasadanie Predsedníctva Ústrednej rady Spoločnosti Prometheus (P ÚR SP) sa uskutočnilo 22. 3. 2014 v Banskej Bystrici a zúčastnili sa ho všetci členovia.

V programe rokovania bola otázka výmeny členských preukazov, ktorá by

sa mala uskutočniť v priebehu tohto roka, financovanie SP a zabezpečenie podmienok činnosti kancelárie SP.

V ďalších bodoch rokovania sa členovia P ÚR SP venovali otázkam financovania činnosti spoločnosti Prometheus a zmenám v technickom zabezpečení

činnosti organizácie v budúcom období.

Väčšia časť diskusie počas rokovania sa týkala pripravovanej výmeny členských preukazov, ktorej je zlepšiť evidenciu členov a vybudovanie efektívnej a prehľadnej databázy členov.

Významným zdrojom financovania aktivít SP sú 2 % daní a sponzorské dary. Ich získavanie patrí k hlavným úlohám klubov i jednotlivých členov.

V závere rokovania predsedníctvo schválilo časový harmonogram výmeny členských preukazov a návrhy nových zmlúv na pripojenie internetu a telefónu pre potreby kancelárie SP.

I. Poljak ■

Verím vo veľkosť ľudského génia a v ľudský rozum

M. Beňo: I believe in the greatness of human genius and in human intellect

Interview with professor L. Hubenák (b. 1928), lawyer, university professor, publicist and honorary chair of Prometheus Society.

prof. JUDr. PhDr. Ladislav Hubenák, DrSc.

M. Beňo: Mohol by si opísať a charakterizovať sám seba?

L. Hubenák: Je ťažké charakterizovať sám seba, pretože zrejme pri akejkoľvek snahe byť objektívny, asi ťažko sa vyhnem subjektivismu. Je lepšie ponechať to na ľudí okolo mňa, ktorí to môžu urobiť objektívnejšie, pretože majú na mňa iný uhol pohľadu. Bez prehánania však môžem povedať, že som workoholik, ktorý sa plne venuje práci, bez ohľadu

na čas. Prácu sa snažím vykonávať precízne a zodpovedne. Možno aj preto, že práca ma naplní a baví a nechápem ju len ako spôsob získania prostriedkov na živobytie. Som priateľský, skromný a jednoduchý človek.

M. B.: O čom v ostatnej dobe premýšľaš?

L. Hubenák: Som v pokročilom veku, preto si nedávam veľké dlhodobé ciele

aj keď mám, pochopiteľne, svoje sny i plány a rád by som ešte odovzdal verejnosti výsledky svojej práce formou publikácií – monografií a článkov.

Pravidelne publikujem v časopise Prometheus – podotýkam, že bez nároku na honorár. Bohužiaľ súčasný systém nepraje týmto snahám a možnosti získania prostriedkov formou grantov a sponzorov sú pre niektoré okruhy problémov veľmi obmedzené. Som vo veku, kedy v určitom zmysle slova bilancujem svoju životnú dráhu, úspechy aj neúspechy a dosiahnuté výsledky. Ale predmetom mojich úvah sú aj širšie celospoločenské i medzinárodné problémy, ich vývoj, trendy a perspektívy. Nečakal som, že pád socialistického zriadenia prinesie toľko negatív do nášho života.

M. B.: Chcel by si niečo zo svojho života vymazať, vyčiarknuť?

L. Hubenák: Nie. Prežil som síce v živote rôzne situácie aj problémy, nie všetko bola prechádzka ružovým sadom, ale nie je nič také, za čo by som sa musel hanbiť a čo by som chcel vymazať zo svojho života.

M. B.: Ktorú lekcii Ti uštedril život a ktorú považuješ za najväčšiu?

L. Hubenák: Nespomínam si na žiadnu, ktorá by bola mimoriadne nepriaznivo zasiahla do môjho života a ovplyvnila jeho chod negatívne. Pochopiteľne boli aj tvrdsie údery, ktoré mi osud priniesol, ale prekonal som ich a život plynul ďalej svojim tempom.

Zo života Spoločnosti Prometheus

M. B.: *Bez čoho sa nezaobídeš?*

L. Hubenák: Pochopiteľne, ako každý človek od základných životných potrieb, prostriedkov živobytia, obydli, odevu atď., ktoré vytvárajú priaznivý rámec a prostredie na život a prácu. Žili sme síce skromne, ale dôstojne a bez strachu čo prinesie budúci deň. To nám socialistické zriadenie vytváralo a umožňovalo. K tomu patrí mať aj dobré, priateľské okolie, rodinu a priateľov. Mám rád kultúru, divadlo, knihy, aktívny spoločenský život a vedeckú prácu, ktorá ma naplňa.

M. B.: *Čo Ti dalo a čo Ti nedalo detstvo?*

L. Hubenák: Povedané slovami básnika „z biedy som pošiel, z chatrče, v nej iný, než Boh nepoteší. Z sedľače bitej veky na dereši a z otca proletára“. To prirodzene poznačilo aj moje detstvo. Vyrastal som na malej, ale malebnej dedinke uprostred lesov, pasienkov, lúk, polí a vinogradov, v údolí na brehoch čistej malej riečky. To bol môj svet mladosti, priestor na detské hry, rybačky v riečke a pod. Aj teraz v starobe sa často vraciam v spomienkach do detských čias. Ale moje detstvo nerámcovali len hry. Do môjho života tvrdo zasiahla smrť mojej matky v čase, keď som nemal ešte ani jedenásť rokov. Vyrastal som dlhší čas ako polosirota u svojich príbuzných. Boli to maloroľníci. A už aj od nás detí sa vyžadovala každodenná tvrdá práca a pomoc pri gazdovstve, opatrovaní dobytky, práca na poli, zbere úrody pri žatve, kosení lúk a zbere sena, práca v lese pri chystaní dreva a pod. Bola to tvrdá škola života.

M. B.: *Čomu Ťa naučil život?*

L. Hubenák: Tvrde podmienky života už v mladosti ma naučili, že v živote nedostaneš nič zadarmo. Keď chceš dosiahnuť splnenie vytýčených cieľov, musíš tvrdo pracovať. Ale nesmieš si stavať nereálne ciele a stavať vzdušné zámky. Za dôležité považujem ceniť si statočnú prácu, rešpektovať a brať do úvahy aj názory iných ľudí a úprimné priateľstvo; obhajovať v polemike vlastné názory, ktoré považujem za správne.

M. B.: *Čo Ťa v živote najviac sklamalo?*

L. Hubenák: V živote som sa neraz stretol so sklamaniami z konania nie-

ktorých ľudí, ktorých som považoval za priateľov. Zložité obdobia lámali charakter ľudí, ktorí pre vlastný kariérizmus „odhodili“ svoje presvedčenie a prešli na „druhý breh“. Z hľadiska celospoločenského ma sklamal pád socialistického zriadenia po novembrových udalostiach 1989 a následné budovanie „divokého“ kapitalizmu so všetkými tvrdými dôsledkami pre jednoduchých ľudí.

M. B.: *Čo je pre Teba v živote najdôležitejšie?*

L. Hubenák: Žiť a pracovať čestne v spoločnosti v súlade s morálnymi normami, mať dobré rodinné prostredie plné lásky a porozumenia. Zdravie, ktoré umožňuje plnohodnotný život. Mať prácu, ktorá nie je len prostriedkom na získanie materiálnych hodnôt pre spokojný život, ale ktorá ma naplňa a je súčasne koníčkom a prináša aj duševné uspokojenie.

M. B.: *Čo pre Teba znamená byť sám sebou?*

L. Hubenák: Snažiť sa byť osobnosťou, ktorá má vlastné názory a postoje k životu i spoločnosti a vie ich aj verejne prezentovať niekedy aj v polemike s odporcami a neprajníkmi. Nebyť trstinou, ktorá sa kolíše pod závanom a smere vetra, ale dubom, ktorý dokáže odolávať aj náporom víchrice a búrky. Nie je to však vždy jednoduché a ľahké.

M. B.: *V čo veríš?*

L. Hubenák: Som ateista. Zastávam vedecký svetový názor, odmietam idealistický pojem viery v nadprirodzeno, náboženské dogmy a symboly, ako aj náboženský a cirkevný fundamentalizmus. Pojem viera sa používa skôr v súvislosti s vierou v nadprirodzeno. Verím vo veľkosť ľudského génia a v ľudský rozum, vo vedecké rešpektovanie javov a faktov. Nie náboženstvo a viera v nadprirodzeno. Veda a jej výsledky môžu dokázať zlepšiť podmienky života spoločnosti.

M. B.: *Si niekomu za niečo vd'ačný?*

L. Hubenák: Samozrejme. Všetkým, ktorí stáli pri mne od malička a pomáhali mi prekonávať nástrahy života, to znamená rodičia, potom manželka, moji priatelia a spolupracovníci, ktorí prejavovali obetavosť a starostlivosť a stáli

pri mne v dobrom i v ťažkostiach pri prekonávaní prekážok a problémov.

M. B.: *Čo je podľa Teba zbytočné?*

L. Hubenák: Nie je jednoduché odpovedať na túto otázku, pretože má viacero aspektov, týkajúcich sa ma jednak ako osobnosti – ľudského jedinca a na druhej strane veci celospoločenské, ktoré sa ma síce dotýkajú, ale ktoré osobne nemôžem ovplyvniť.

M. B.: *Ako presadzuješ svoj názor?*

L. Hubenák: Je viacero spôsobov. Snažím sa o to vo svojej práci ako pedagóg a vedec prezentovať svoje názory vo vystúpeniach, prednáškach, diskusiách a pod. a veľmi výrazne vo svojich štúdiách, monografiách a publicistike, čo je prístupné okrem kruhu priateľov a spolupracovníkov aj širšej verejnosti.

M. B.: *O čom si pevne presvedčený?*

L. Hubenák: Ako humanista som hlboko presvedčený, že treba žiť a konať v súlade s prírodnými a spoločenskými zákonmi a morálkou. Zo širšieho aspektu som presvedčený, že zvíťazí raz aj nový spoločenský systém v súlade s humanizmom, prirodzenou, prirodzenou ľudskosťou, dodržiavaním ľudských práv, oveľa humánnejší ako súčasná forma kapitalistického spoločenského systému.

M. B.: *Kedy si povieš – na toto nepristúpim?*

L. Hubenák: Vždy, ak by išlo o vec, ktorá nie je v súlade s humanizmom, čo nie je v súlade s mojím vedomím a svedomím a odporuje základným normám ľudskej morálky.

M. B.: *Na aké chyby má človek právo?*

L. Hubenák: Človek je spoločenský tvor, ktorý sa môže aj myliť, robiť chyby a aj sa ich dopúšťa. Nie vždy však so zlým či nečestným úmyslom. Ale ako právnik musím povedať, že si myslím, že právo na chyby neexistuje. Preto by sa každý človek mal snažiť nedopúšťať sa chýb a najmä takých, ktoré škodia iným ľuďom a spoločnosti.

M. B.: *Lutuješ niečo?*

L. Hubenák: Iste sú v živote veci, ktoré sa stali a ja ľutujem, že sa stali. Nikdy to však neboli také veci, ktoré by niekomu boli zámerne škodili a netýkali

sa podstatných stránok môjho života a konania.

M. B.: *Darí sa Ti rozoznávať lož od pravdy?*

L. Hubenák: Nie vždy, pretože je to zložité a občas sa to, čo je pravda a čo je lož odhalí až po určitom čase.

M. B.: *V čom si dnes ľudia najviac klamú?*

L. Hubenák: Sú to dva póly - pravda a klamstvo – ktoré majú aj svoje objektívne i subjektívne príčiny. Masmédiá nám denne prinášajú mnoho prípadov vedomého klamstva a podvádzania zväčša kvôli získaniu bohatstva. Súčasný spoločenský systém vytvára priam ideálne podmienky, aby isté skupiny ľudí vedome klamali v záujme posilnenia svojho ekonomického a spoločenského postavenia. Značná časť spoločnosti klame samú seba, keď si nahovára, že žije v demokracii, môže slobodne cestovať a pod. Pritom tisíce jej príslušníkov sú z ekonomických dôvodov nútení opustiť svoju vlasť a hľadať prácu v cudzine, často nezodpovedajúcu úrovni získaného vzdelania len preto, lebo „rodná dedina nedáva chleba deťom“, ako to výstižne napísal básnik. Je toto skutočná demokracia?

M. B.: *Stojíš si za všetkým, čo si vytvoril alebo by si sa k niečomu najradšej nepriznal?*

L. Hubenák: Áno, stojím. Snažil som sa vykonávať svoju prácu statočne a podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia. Týka sa to aj mojej vedeckej práce a publicistiky, ktorá je založená na dôkladnom štúdiu i interpretácii prameňov.

M. B.: *S čím sa nikdy nezmieriš?*

L. Hubenák: Nemôžem sa zmieriť s pretrvávajúcou a všadeprítomnou korupciou, klamstvom, okrádaním, násilím, mafiánstvom častým poručením ľudských práv a v širších súvislostiach, s vojnami, rasovou i náboženskou nenávisťou a terorizmom. V medziľudských vzťahoch s klamstvom, nenávisťou a dvojtvárnosťou.

M. B.: *Čo robí človeka skutočným človekom?*

L. Hubenák: Statočná práca, dodržiavanie základných morálnych princípov

a hodnôt v súkromnom i spoločenskom živote. Čestnosť. Ochota prispievať svojim dielom k plnšiemu životu a vytváranie podmienok pre zdravý vývoj spoločnosti.

M. B.: *Z čoho sa vieš tešiť?*

L. Hubenák: Ako jednoduchý človek z rôznych maličkostí, ktoré denne prináša život. Pochopiteľne z úspešných výsledkov vlastnej práce. Zo stretnutí s priateľmi a rodinnými príslušníkmi. V mojom veku predovšetkým relatívne dobrému zdraviu, ktoré je základným predpokladom spokojného života i pracovnej aktivity. Zo širšieho, celospoločenského hľadiska, z úspechov v mierovom úsilí, v upevňovaní právneho štátu a presadzovaní spravodlivosti.

M. B.: *Aké želania sa Ti v živote splnili?*

L. Hubenák: Myslím si, že prevažná časť želaní áno. Možno aj preto, že som si nikdy nestaval vzdušné zámky a nereálne ciele. Podarilo sa mi úspešne absolvovať vysokoškolské štúdium – právnickú a filozofickú fakultu, obhájiť titul kandidáta vied (CSc.) i doktora vied (DrSc.). Mal som primerané zamestnanie a spoločenské postavenie a pracoval som na úseku vedeckého výskumu i pedagogickej činnosti, kde práca bola pre mňa nielen životnou potrebou, ale aj koníčkoma a naplňovala ma. A aj v súkromnom živote prežívam spokojný rodinný život, mám deti, ktoré sa v živote uplatnili a zatiaľ sa úspešne boria aj s problémami, ktoré prináša súčasná neľahká doba.

M. B.: *Myslíš si, že usporiadanie sveta je nezvratné - ako sa dnes tvrdí - alebo ľudstvo má šancu na iný, lepší svet?*

L. Hubenák: Súčasný predstaviteľia, citujúc W. Churchila vyhlasujú, že u nás existujúci systém je najlepší možný. Tento systém – tzv. parlamentná, alebo západná demokracia je charakterizovaná základným princípom, že ľud je jediným zdrojom moci v štáte, hegemónom. Ale realita je iná, pretože demokracia slúži predovšetkým vládnucej bohatej vrstve spoločnosti; väčšia časť spoločnosti – chudobné vrstvy využíva jej výdobytky len v obmedzených rozmeroch. Dokonca aj predstaviteľia najsilnejších ekonomických štátov sveta na samite v Davose priznali, že súčasný

kapitalizmus dožíva, má obmedzené možnosti riešenia problémov ľudstva. Zákonite bude raz nahradený spravodlivejším sociálno-politickým systémom. História svedčí o tom, že usporiadanie sveta sa neustále menilo a bude sa meniť aj naďalej. Zanikli veľké ríše – Rímska, Byzancia, Egyptská, Babylónia, ríša Alexandra Veľkého, v novej dobe Svätá ríša rímska, Rakúsko-Uhorsko, Hitlerova Tretia ríša, Sovietsky zväz atď. Aj v súčasnosti je vo svete viac spoločensko-sociálnych systémov. Domnievam sa, že ľudstvo má šancu na iný, lepší a spravodlivejší svet. Je to však beh na dlhé trate.

M. B.: *Myslíš si, že Slováci ako národ vedia zaobchádzať so slobodou a demokraciou?*

L. Hubenák: Z historického pohľadu nemali Slováci ako národ v dejinách veľa príležitostí aby sa naučili slobodu a demokraciu využívať a zaobchádzať s nimi. Aj na to treba historické skúsenosti a spoločenskú prax. Ale už doteraz dokázali ako národ veľa a som presvedčený, že sa to naučia a dokážu sa vyrovnávať iným národom.

M. B.: *Aká je Tvoja najdôležitejšia životná skúsenosť?*

L. Hubenák: Treba žiť čestne v súlade s prijatými morálnymi spoločenskými pravidlami a normami, nedopúšťať sa nečestných, protispoločenských činov, klamstva a statočne pracovať

M. B.: *Aké poznanie Ti priniesla ponežnorevolučná doba?*

L. Hubenák: Popri niektorých pozitívnych javoch – rozvoj pluralitnej demokracie, možností cestovania, široké obchodné styky, možnosti štúdia v zahraničí a pod., priniesla mnoho sklamaní a negatívnych, za socializmus nepoznaných javov – nezamestnanosť, zhoršenie postavenia tisícov ľudí, masové vystaňovanie za prácou, nebývalý rozvoj korupcie, mafiánstva, zločinosti a vražd, krádeží, bezdomovectva, zhoršenia prístupu k zdravotníctvu, problémy s dodržiavaním ľudských práv, problémy s dodržiavaním právnych noriem v justícii a na druhej strane nesmierny a nezaslúžený rast bohatstva skupiny privatizérov a rôznych podvodníkov. Potrvá dlho, kým sa tieto negatívne javy budú odstraňovať a naprávať.

Zo života Spoločnosti Prometheus

M. B.: *Z čoho nechceš poľaviť?*

L. Hubenák: Zo zásady žiť čestne a ako svetský humanista prispievať svojou hrivnou ku kvalitnejšiemu životu spoločnosti.

M. B.: *Čo v živote považuješ za nevyhnutné?*

L. Hubenák: Predovšetkým mať základné podmienky pre dôstojný život, to znamená mať prácu a dôstojnú mzdu, mať primerané podmienky bývania pre rodinu a blízkych, právo na slobodný rozvoj osobnosti a dodržiavania základných ľudských práv a slobôd.

M. B.: *Bez čoho si nedokážeš predstaviť svoj život?*

L. Hubenák: Bez spokojnej rodiny, možnosti vedeckej práce a možnosti slobodného vyjadrenia svojich názorov.

M. B.: *Kedy sa cítiš najľahostejší?*

L. Hubenák: Keď sa splnia hore uve-

dené postuláty, človek sa môže cítiť slobodný. A tiež vtedy, keď sa mi darí dosahovať v práci dobré výsledky.

M. B.: *Ako by si charakterizoval svoj svetonázor?*

L. Hubenák: Som ateista a od roku 1954 aj formálne bezkonfesijný občan, uznávam vedecký, materialistický svetonázor a odmietam uznávanie nadprirodzených javov a síl i náboženský dogmatizmus.

M. B.: *Ktoré knihy nezmažateľne vstúpili do Tvojho života?*

L. Hubenák: Prečítal som v živote stovky kníh a mám bohatú osobnú bibliotéku. Čítal som knihy rôzneho charakteru, okrem vedeckej literatúry aj početnú beletriu, marxistickú i náboženskú literatúru. Okrem iných napr. aj Bibliu, Korán a pod. Každá z nich mi niečo dala a netrúfam si preferovať len niektorú, nebolo by to výstižné a presné,

ťažko by sa hľadalo len pár titulov.

M. B.: *Áké sú Tvoje ideály?*

L. Hubenák: Viem, že ideálny svet a život neexistuje, ale predsa len, treba sa usilovať žiť v súlade s prírodnými i spoločenskými zákonmi, snažiť sa poznávať svet a prispievať k jeho stálemu zlepšovaniu a zdokonaľovaniu, byť platným členom spoločnosti.

M. B.: *Čo Ťa ponízuje?*

L. Hubenák: To, čo ponízuje ľudskú dôstojnosť osobnosti.

M. B.: *Ďakujem za rozhovor. V mene redakčnej rady, v mene čitateľov nášho časopisu i vo svojom mene Ti prajem čo najlepšie zdravie. Verím, že Tvoja spolupráca s časopisom Prometheus potrvá ešte dlho a bude pre humanistické hnutie na Slovensku originálna, prínosná a plodná.*

Bratislavský klub hodnotil

I. Poljak: Meeting of the Bratislava club of Prometheus Society

Abstract:

Report from the meeting of the Prometheus Society's Bratislava club.

Hodnotiaca členská schôdza bratislavského klubu SP bola 8. 3. 2014. Úlohy stanovené schváleným plánom práce na rok 2013 sa podarilo uspokojivo splniť. Najvýznamnejším minuloročným podujatím, ktoré presiahlo rámec klubu, bola nesporne prednáška spojená s besedou o reštitúciách cirkevného majetku v ČR so spisovateľkou, publicistkou a občianskou aktivistkou Lenkou Procházkovou z Českej republiky.

Mimoriadnou akciou bolo priateľské stretnutie pri príležitosti 90. narodenín prof. J. Čelka.

Účastníci schôdzy sa oboznámili s priebehom a závermi ostatného Valného zhromaždenia SP, ktoré bolo 30.11.2013 v Banskej Bystrici. Úlohy schválené delegátmi zhromaždenia sa orientujú predovšetkým na pripravovanú výmenu členských preukazov a rozširovanie aktívnej spolupráce so zahraničnými partnermi - IHEÚ, EHF, humanistickými združeniami z Českej

republiky a Poľska.

Úvodné slovo do **diskusie o sexuálnej výchove v základných a stredných školách SR** predniesol doc. M. Beňo. Rámec sexuálnej výchovy na uvedených školách je zahrnutý do predmetov biológie, etická výchova, náboženská výchova, občianska výchova. Týmito cestami sa mladá generácia oboznamuje s otázkami sexuality, reprodukčného zdravia s cieľom dosiahnuť štandardy zdravého životného štýlu človeka 21. storočia. Na dosiahnutie tohto cieľa vydala Spoločnosť pre plánované rodičovstvo v roku 2012 učebný text **Sexuálna výchova v kontexte ľudských práv**.

Slovenská republika bola kritizovaná zo strany medzinárodných organizácií za nedostatky v oblasti výučby sexuálnej výchovy. Podľa tvrdenia Výboru OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva vzdelávanie v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia na slovenských školách ako samostatný

vyučovací predmet absentuje.

Slovensko patrí medzi tie európske krajiny, kde je veľký vplyv cirkvi na spoločenské dianie v krajine. Vyplýva to najmä zo Základnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou Stolicou a z ďalších čiastkových zmlúv. Takto sa SR vzdáva časti svojich suverénnych práv v prospech rímskokatolíckej cirkvi.

Diskusia na schôdzi bola napriek menšiemu počtu zúčastnených mimoriadne živá a zúčastnili sa na nej prakticky všetci z prítomní. Hovorilo sa najmä o rodovej rovnosti a s tým súvisiacimi problémami, postavením a právami sexuálnych menšín v slovenskej spoločnosti.

Ivan Poljak ■

Spor o Šlabikár

I. Poljak: Fight over the spelling book

Abstract:

Criticism of the action of the Ministry of Education of Slovakia to withdraw the new edition of the first grade textbook from primary schools. The reason for this step was the criticism from the Conference of Catholic Bishops in Slovakia, according to whom the textbook purportedly did not help children create positive role models. The crux of the matter was a story in which a single mother who lives with her son maintains friendly relations with a single male neighbor, who helps her in her household and eventually proposes to her and the boy thereby gains a new father..

Počas prvých pracovných dní roka 2014 priniesla TASR stručnú správu, že rozhodnutím ministra školstva D. Čaploviča budú okamžite stiahnuté šlabikáre pre základné školy napriek tomu, že sa začali používať iba od septembra 2013. Ako dôvod tohto náhleho ministerského rozhodnutia sa uvádza, že nie je vhodné zaťažovať deti rozvodmi, pretože sú to problémy dospelých ľudí. Pozrime sa preto bližšie, o čo vlastne išlo.

Matka žijúca sama so školopovinným synom udržiava priateľský vzťah so slobodným susedom, ktorý jej najprv pomáha v domácnosti všeličo opraviť a napokon ju požiada o ruku a chlapec tak získa nového otca. Skutočnú príčinu tohto neštandardného kroku väčšina našich tzv. mienkotvorných médií zamlčala. Zo strany predstaviteľov cirkevnej hierarchie to bol sústredený tlak uskutočňovaný prostredníctvom Konferencie biskupov Slovenska (KBS),

pretože z morálnych príčin nemožno hovoriť deťom o takých veciach ako sú partnerské nezhody. Sporný šlabikár údajne nepomáha deťom vytvárať pozitívne vzory. Tak ako vo Francúzsku platí, že za všetkým treba hľadať ženu, na Slovensku za všetkým dôležitým, čo sa udeje, stojí cirkev.

Rímskokatolícka cirkev považuje situáciu v slovenských rodinách za neutešenú a podľa jej predstaviteľov je rodina stále viac oslabovaná hodnotovo, morálne, ale aj v dôsledku nevhodných ekonomických a sociálnych podmienok.

Stanovisko RKC výstižne sformuloval riaditeľ Spojenej základnej školy sv. Františka z Assisi: „Sú tam (v šlabikári, pozn. I. P.) témy, ktoré sú príliš náročné na vnímanie a rozmyšľanie, ako napr. neúplné rodiny, druhé sobáše,

nevlastní otcovia.“ Predstavitelia cirkvi a im blízkych občianskych združení teda stoja v pozadí celej tejto kauzy.

Veľká časť slovenskej verejnosti nesúhlasí s ortodoxnými názormi rozličných aktivistov podporujúcich ataky zo strany vedenia cirkvi, predovšetkým rímskokatolíckej.

Rozhodnutie ministra Čaploviča stiahnuť spomínaný šlabikár, prípadne z neho vyškrtat kapitoly o neúplnej rodine a celý príbeh prepísať, rozhorčilo mnohých pedagógov i rodičov.

Na facebookových stránkach nachádzame k tomu množstvo rozličných komentárov. Napr.: „Dajme najavo, že je dosť ľudí so zdravým rozumom, ktorým vadí zasahovanie cirkvi a ultrakonzervatívnych ideológov do práce učiteľov, pretože to je v rozpore s politikou sekulárneho štátu“, píše sa v jednej z iniciatív. Alebo učiteľka základnej školy vyslovuje takýto názor: „Nejde ani tak o rozvedené rodiny zo šlabikára, ale cirkev by v žiadnom prípade nemala zasahovať do učebníc. Ide o princíp. Čo príde nabudúce? Konferencia biskupov bude prepisovať učebnice biológie a evolučnú teóriu, či knihy geografie o tom, že Zem obieha okolo Slnka? Znovu sa budú popierať fakty, ako to robili v stredoveku?“

V našej populácii je stále väčší počet detí, vyrastajúcich v neúplných rodinách, bez aktívnej účasti otcov, a preto môžeme právom hovoriť, že sa formuje „generácia detí bez otcov“. Zákonite to má negatívny vplyv na výchovu a v konečnom dôsledku aj na psychiku detí. Podľa niektorých výskumov dokonca môžu byť prvotnou príčinou týrania a zneužívania detí.

Podľa dostupných údajov vydanie

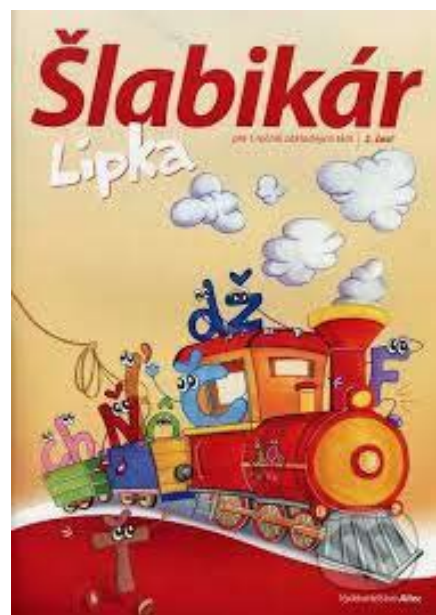
inkriminovaného šlabikára pre 1. ročník základných škôl nebol projektom, ktorý by bol šitý horúcou ihlou. Prešiel predpísaným schvaľovacím procesom a posudzovalo ho 9 odborných hodnotiteľov na základe odporúčani Štátneho pedagogického ústavu. Na tvorbe textov knihy sa podieľalo 300 odborníkov a samotná príprava trvala takmer 3 roky.

Ministra školstva D. Čaplovič napriek tomu z ničoho nič hovorí: „Nie som presvedčený o tom, že by malé deti v ranom veku mali byť atakované problémami dospelých ľudí.“ Nevyjadril sa však k tomu, či mieni aj naďalej ustupovať nátlaku rôznych záujmových skupín – a k takýmto určite zo strany cirkvi aj naďalej dochádzať bude.

K celej tejto nepríjemnej kauze, ktorá traumatizuje slovenskú spoločnosť, dochádza v období, keď podľa údajov Výskumného demografického centra pri Štatistickom úrade SR máme 53-percentnú rozvodovosť, takže pravdepodobnosť zvyšovania počtu detí vyrastajúcich v mimomanželských vzťahoch je veľmi vysoká.

Každý rok sa v porovnaní s počtom uzavretých manželstiev rozvedie približne polovica manželských zväzkov. Treba prihliadať aj k tomu, že za posledné roky polovica novonarodených detí pripadá na nezosobášené dvojice. Napriek týmto neodškriepiteľným faktom sa však z rozhodnutia pána ministra Čaploviča o rozvedených rodinách a mimomanželských deťoch v slovenských školách hovoriť nebude.

Ivan Poljak ■

Život v obradoch a obrady v živote

A. Ľureková: Life in ceremonies and ceremonies in life

Main contribution of A. Ľurekova, deputy chair of the board of Association Person to Person in Slovakia, which was presented at the national seminar at the occasion of the 60th anniversary of the founding of the Union for civic matters on September 25th 2013.

Mgr. Anna Ľureková

Milí kolegovia, ctení hostia, dámy a páni!

Je mi ct'ou privítať Vás v mene Ústrednej rady Združenia ZPOZ Človek – človeku v Slovenskej republike i vo svojom mene na slávnosti, konanej pri príležitosti 60. výročia vzniku Zborov pre občianske záležitosti na Slovensku.

Naša slávnosť sa nesie v znamení života v obradoch. Rozličné životné situácie – tie veselé i smutné, sa stali centrom pozornosti zborov pre občianske záležitosti. V občianskych obradoch a slávnostiach sa odzrkadľuje celý život človeka od narodenia až po smrť. Zbory pre občianske záležitosti (ZPOZ) dnes zabezpečujú občianske a spoločenské slávnosti pri každej významnej príležitosti.

Výsledkom nášho snaženia je pestrá paleta občianskych obradov, spoločenských slávností a ďalšia činnosť, ktorá sa stala prirodzenou a neodmysliteľnou súčasťou života ľudí. Za 60 rokov tvorivej práce sa vytvorili novodobé kultúrne tradície, ktoré bezpochyby treba rešpektovať, ctíť si ich a ďalej rozvíjať.

Jubileum ZPOZ je príležitosťou na

zaspomínanie si, pripomenutie si historických medzníkov formovania zborov, ako aj na zamyslenie sa nad ich spoločenským významom. Vráťme sa teda do histórie.

Pred 60-rokmi vznikli prvé aktivity pre občianske záležitosti pri osvetových besedách a aktivity a zbory pre občianske záležitosti pri radách národných výborov, predchodcov dnešných zborov pre občianske záležitosti. Ich vznik podnietil sám život a spoločenská potreba zabezpečiť dôstojné obrady tým občanom, ktorí nemali záujem o cirkevné obrady pri významných osobných a rodinných udalostiach, najmä pri narodení dieťaťa, uzavretí manželstva a úmrtí člena rodiny.

Kronika zborov obsahuje mnoho dôležitých historických faktov, ktoré určitým spôsobom podmienili ich ďalší rozvoj od 50-tych rokov minulého storočia. Rozhodujúcim faktorom bolo, že **od 1. januára 1950 sa stalo povinným a právne platným manželstvo uzavreté na národnom výbore**. Z iniciatívy pracovníkov národných výborov a pracovníkov matričnej agendy sa začali formovať dobrovoľné kolektívy ľudí, ktoré pomáhali pri obsahovom a organizačnom zabezpečení obrady uzavretia manželstva a neskôr aj pri ďalších občianskych obradoch. Obežník poverenictva vnútra zo 14. apríla 1953 uložil okresným národným výborom, aby pri osvetových besedách **zriadili aktivity pre občianske záležitosti** a vymedzil ich úlohy pri zabezpečovaní troch základných obradov. Aktivity v spolupráci s radou príslušného národného výboru mali zabezpečiť, aby uzavretie manželstva, zápis narodenia dieťaťa mali dôstojný a slávnostný charakter a rešpektovali tradície príslušnej lokality. Mali tiež zabezpečiť dôstojný priebeh pohrebov občanov, ktorí neboli členmi žiadnej náboženskej spoločnosti. **Do pôsobnosti národných výborov prešli aktivity pre**

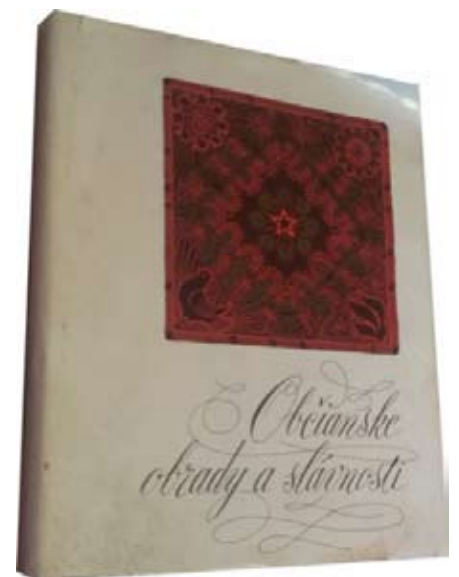
občianske záležitosti na základe Pokynov poverenictva vnútra a poverenictva školstva a kultúry z 13. septembra 1957, ktoré uložili výkonným orgánom národných výborov, aby aktivity pre občianske záležitosti vytvárali a pôsobili pri rade národného výboru v sídle matričného obvodu.

Zriadenie aktívov pre občianske záležitosti pri radách národných výborov prinieslo kvalitatívny prelom v tejto činnosti. Pôsobnosť aktívov sa postupne rozšírila aj na **organizovanie slávností k ďalším významným udalostiam v živote človeka – k životným a pracovným jubileám, odovzdávaniu občianskych preukazov a pod.**

Premenovanie aktívov na Zbory pre občianske záležitosti stanovila Smernica vlády ČSSR v roku 1963 a používa sa dodnes.

Ďalším rozhodujúcim aktom bolo Uznesenie vlády SSR číslo 478 zo dňa 6. septembra 1972 o novej koncepcii práce zborov pre občianske záležitosti, v zmysle ktorého sa zbory pre občianske záležitosti ako dobrovoľné aktivity vytvorili pri radách národných výborov všetkých stupňov. Na tento dokument nadviazalo Uznesenie Predsedníctva vlády SSR z 28. marca 1973 číslo 28, ktoré schválilo Smernice o postavení a úlohách zborov pre občianske záležitosti.

Bol to významný medzník, od ktorého sa činnosť zborov začala rozvíjať veľmi intenzívne. **Komplexnejšie sa začali riešiť otázky materiálneho zabezpečenia, vrátane výstavby obradných siení, domov smútku a skvalitňovania pohrebných služieb.**

Starostlivosť o človeka pri jeho významných životných udalostiach sa v tomto období dostáva i do závodov, podnikov a družstiev na základe Uznesenia IV. plenárnej schôdze SOR z roku 1973. Podieľali sa na organizovaní slávností k pracovným a životným jubileám svojich zamestnancov, aktívne spolupracovali so zbormi pre občianske záležitosti najmä pri uvítaní detí do života a rozlúčkach na pohreboch.

V tomto období bola pri Ministerstve kultúry vytvorená **Slovenská rada ZPOZ** a v roku 1978 aj sekretariát Slovenskej rady ZPOZ, ktorý do roku 1990 zabezpečoval koordinačnú, metodickú a kontrolnú prácu vo vzťahu k zbormi pre občianske záležitosti na Slovensku. Bolo **vydaných viacero metodických materiálov k občianskym obradom a slávnostiam** – ako súbor gramoplatní Človek – človeku, Od kolísky a Náš deň, zborníky skladieb k základným obradom, v roku 1979 vyšla publikácia Premeny I; boli nekrútené metodicko-inštruktážne filmy Sobáš a Víťanie detí, začal vychádzať kultúrno-spoločenský časopis **Nová cesta**, neskôr aj metodicko-inštruktážny materiál Sláva životu. Následne boli vydané i publikácie Premeny II v roku 1985 a Premeny III v roku 1987.

Činnosť zborov pre občianske záležitosti postupne obsiahla celý život človeka od narodenia až po smrť. **V práci ZPOZ našli svoje miesto podujatia pre deti a mládež ako rozlúčka s materskou a základnou školou, odovzdávanie maturitných stužiek, výučných listov a mnohé ďalšie.**

Veľmi rozšírenými sa stali podujatia venované starým ľuďom pri príležitosti ich **životných jubileí a k Mesiacu úcty k starším, návštevy starých a nemocných ľudí v domácnostiach, podujatia pre kluby a domovy dôchodcov.**

Dôležitá je aj skutočnosť, že v zboroch pre občianske záležitosti našli uplatnenie tisícky dobrovoľných obetavých ľudí, rečníkov, recitátorov, spevákov a hudobníkov.

Zbory pre občianske záležitosti v priebehu svojej 60-ročnej existencie **prešli výraznými obsahovými i organizačnými zmenami.** Svojou bohatou a vysoko humánnou spoločenskou činnosťou vykonávanou pre všetkých ľudí bez rozdielu, **nadobudli prirodzený občiansky charakter.** Tu treba

zdôrazniť skutočnosť, že zbory začali pracovať i v malých obciach, kde nebol predpoklad vytvorenia väčších záujmových-umeleckých kolektívov, či súborov. Celú kultúrnu činnosť v malých obciach začali zabezpečovať práve zbory pre občianske záležitosti. **Občianske obrady a slávnosti tak obohatili miestnu kultúru o nové formy kultúrno-spoločenských aktivít, ktoré sa úspešne rozvíjajú aj v súčasnosti.**

Obetavá práca členov ZPOZ si získala uznanie občanov a stala sa samozrejmosťou súčasťou ich života. Táto skutočnosť vyjadruje úzku **spätosť práce zborov pre občianske záležitosti so životom človeka**, zameranú na rešpektovanie jeho občianskych práv a zároveň na oceňovaní jeho etických hodnôt i osobného podielu na živote spoločnosti.

Postupom času okrem zabezpečovania obradov, ktoré súvisia so životom rodiny, sa činnosť zborov rozšírila aj na **zabezpečovanie slávností významných kultúrno-spoločenských výročí a udalostí, spomienkových slávností, pamätných dní a výročí významných osobností, dejateľov a rodákov.** V súčasnosti už participujú na realizácii takmer 50-tich druhov rôznych občianskych a kultúrno-spoločenských slávností obcí a miest.

Zbory pre občianske záležitosti boli v nedávnej minulosti usmerňované a materiálne podporované tromi rezortnými ministerstvami – ministerstvom

vnútra, ministerstvom kultúry a ministerstvom hospodárstva. V nových spoločenských podmienkach táto **činnosť patrí do pôsobnosti obcí, ktoré ZPOZ zriaďujú** podľa potreby v zmysle zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení na základe dobrovoľnosti a rozhodujú o jeho personálnom a materiálnom zabezpečení. Táto zmena prechodu z pôsobnosti štátnej správy výlučne do pôsobnosti samosprávy obcí a miest priniesla mnohé problémy a nepriateľské stanoviská na prácu ZPOZ.

Z iniciatívy viacerých miest a obcí, v snahe riešiť problémy, podporiť ich činnosť a hlavne metodicky pomáhať rozvoju občianskej obradnosti i humáno-občianskej činnosti bolo **23.11.1991 ustanovené Združenie zborov pre občianske záležitosti Človek – človeku v Slovenskej republike ako dobrovoľná organizácia – občianske združenie.**

Združenie od svojho vzniku prijalo úlohu **všestranne podporovať ušľachtilú prácu zborov pre občianske záležitosti.** Začalo rozvíjať bohatú metodickú činnosť v podobe odborných seminárov, prehliadok programov ZPOZ a festivalov k jednotlivým občianskym obradom a slávnostiam, edičnú činnosť v podobe zborníkov scenárov, príhovorov, príležitostnej poézie, notového materiálu a metodicko-informačného bulletinu Človek – človeku.

Ústredná rada za uplynulých 22 rokov existencie Združenia zabezpečila: 21 celoslovenských prehliadok

programov ZPOZ k rôznym občianskym obradom a slávnostiam, ktorým predchádzali krajské i regionálne prehliadky a v 20-tich prípadoch vyvrcholili festivalom vybratých programov; 31 celoslovenských seminárov a metodických podujatí k rôznym oblastiam života samosprávy a k práci ZPOZ, a množstvo ďalších podujatí, ktoré zabezpečovali krajské a regionálne rady Združenia. Združenie počas svojej existencie vydalo 26 zborníkov scenárov, príhovorov, poézie a hudby a pripravuje vydanie ďalších materiálov.

V súčasnosti pripravujeme zborník dokumentov *Život v obradoch* z tohto seminára a metodických materiálov z tohtoročnej celoslovenskej prehliadky k 60. výročiu ZPOZ. Združenie ZPOZ *Človek – človeku* v SR rozvíja svoju činnosť v zmysle platných stanov a plánov činnosti, schválených celoslovenskými konferenciami. Konkrétny výkon zabezpečuje Ústredná rada prostredníctvom sekretariátu ÚR a komisií ÚR – kultúrnou, legislatívnou, finančnou a redakčnou radou časopisu *Človek – človeku*, ktorý vychádza štvrťročne. Hospodárenie Združenia kontroluje ÚKRK. Na úrovni krajov činnosť organizujú krajské rady, v Banskobystrickom a Trenčianskom kraji aj regionálne rady. Členskú základňu Združenia tvorí 801 obcí a miest.

Členom ÚR, ÚKRK, predsedom a členom krajských a regionálnych rád, členom komisií a spolupracovníkom z obcí a miest, pracovníckam sekretariátu ÚR a všetkým, ktorí sa podieľajú na úspešnom plnení úloh Združenia, úprimne ďakujem. Za spoluprácu v uply-

nulom období ďakujem Ministerstvu vnútra SR, Ministerstvu kultúry SR, NOC, ZMOS-u, viacerým regionálnym osvetovým strediskám, Združeniu matrikárov a matrikárok Slovenska, Spoločnosti svetských humanistov Prometheus za udelenie ceny Veľvyslanec humanizmu nášmu združeniu a všetkým ďalším nemenovaným spolupracovníkom, ako aj starostom, primátorom, matrikárom a členom ZPOZ, ktorí vo svojom voľnom čase vykonávajú ušľachtilú prácu v samospráve z lásky k človeku a pre človeka.

Združenie ZPOZ *Človek – človeku* v SR je otvorené spolupráci so širokými vrstvami obyvateľstva – veriacimi i neveriacimi, cirkvami, členmi rôznych občianskych zoskupení humánno-občianskeho zamerania. Má záujem túto spoluprácu rozvíjať v prospech občanov. Snahou Združenia je prácu zborov neustále skvalitňovať a obohatovať o nové formy blízke človeku.

Zároveň byť ich ochrancom, metodickým poradcom a zástupcom vo vzťahu k štátnym orgánom. Združenie ZPOZ pôsobí v miestnej samospráve a usiluje sa o rozšírenie spolupráce s regionálnou samosprávou a štátnou správou. Verím, že v nastávajúcom období sa táto spolupráca prehĺbi a bude obojstranne prospešná.

Dnes, po 60-tich rokoch tvorivej a niekedy aj nedocenennej práce treba zdôrazniť, že ZPOZ-y obhájili svoje opodstatnenie a svoje miesto v kultúrno-spoločenskej štruktúre obcí a miest. Vytvorili sa novodobé kultúrne tradície, ktoré sa stali dôležitou súčasťou miestnej a regionálne kultúry. Ich vznik si vyžiadala sám život a stali sa jeho prirodzenou a neodmysliteľnou súčasťou. Jubileum, ktoré dnes slávime, je toho dôkazom.

Vám všetkým ďakujem za ušľachtilú prácu, ktorú vykonávate pre občanov miest a obcí; ďakujem za váš konkrétny podiel na rozvoji zborov pre občianske záležitosti a celého Združenia ZPOZ *Človek – človeku* v Slovenskej republike. Osobitne ďakujem tým, ktorí dnes prevezmú najvyššie ocenenie združenia – Zlaté srdce 2013.

Všetkým želim pevné zdravie, príjemnú rodinnú pohodu, spokojnosť a radosť z vykonanej práce pre dobro a potešenie iných ľudí. Zborom pre občianske záležitosti k 60. narodeninám blahoželám a do ďalších rokov prajem veľa úspechov pri napĺňaní krásneho humánneho posolania založeného na prirodzenej láske a úcte človeka k človeku.

Mgr. Anna Ľureková, predsedníčka ÚR Združenia ZPOZ Človek – človeku v SR ■

Žiť bez náboženstva je prirodzené

R. Hradecký: Living without religion is natural

Abstract:

Extract from a report WIN-Gallup International Global Index of Religiosity and Atheism, which compared the self-assessment of respondents about whether they consider themselves believers, non-religious or atheist, regardless of whether they attend religious ceremonies.

Výskumná organizácia WIN/Gallup international, ktorá má 77 výskumných agentúr v celom svete, publikovala v roku 2012 Globálny index náboženstva a ateizmu. Cieľom výskumu bolo porovnanie vlastného svetonázorového hodnotenia respondentov, či oni sami seba považujú za veriaceho, nenábožensky mysliaceho alebo ateistu, bez ohľadu na skutočnosť, či sa zúčastňujú alebo nezúčastňujú náboženských obradov.

Unikátnosť výskumu je najmä v jeho šírke. Odpovede sa získavali v čase od novembra 2011 do januára 2012 na vzorke 51 927 respondentov v 57 krajinách piatich kontinentov; väčšinou metódou osobného rozhovoru, ale aj telefonicky a e-mailom. Výsledky sa porovnávali s podobným výskumom z roku 2005, ktorého cieľom bolo zistiť tendencie vývoja svetonázorového myslenia vo svete. Spoľahlivosť výsledkov výskum jeho autori uvádzajú v intervale + 3-5 % na úrovni 95 %.

Ako uvádza správa, ktorú publikoval WIN/Gallup international v júli 2012 v Ženeve, za nábožensky mysliacich (veriacich) sa považuje 59 % obyvateľov sveta; 23 % sa hodnotí ako nenábožensky mysliaci ľudia a 13 % sa vyslovene považuje za ateistov.

Medzi krajiny s najväčším počtom nábožensky mysliacich ľudí podľa tohto výskumu patria nasledovné krajiny:

krajiny	veriaci	nenáboženský ľudia	ateisti	neodpovedali
Ghana	96 %	2 %	0 %	1 %
Nigéria	93 %	4 %	1 %	2 %
Arménsko	92 %	3 %	2 %	2 %
Fidži	92 %	5 %	1 %	2 %
Macedónsko	90 %	8 %	1 %	1 %
Rumunsko	89 %	6 %	1 %	3 %
Irak	88 %	9 %	0 %	3 %
Keňa	88 %	9 %	2 %	1 %
Peru	86 %	8 %	3 %	3 %
Brazília	85 %	13 %	1 %	1 %

Krajiny, kde sa najväčší podiel ľudí zafinoval ako presvedčení ateisti, zachytáva nasledujúca tabuľka:

krajiny	veriaci	nenáboženský ľudia	ateisti	neodpovedali
Čína	14 %	30 %	47 %	9 %
Japonsko	16 %	31 %	31 %	23 %
Česká republika	20 %	48 %	30 %	2 %
Francúzsko	37 %	34 %	29 %	1 %
Južná Kórea	52 %	31 %	15 %	2 %
Nemecko	51 %	33 %	15 %	1 %
Holandsko	43 %	42 %	14 %	2 %
Rakúsko	42 %	43 %	10 %	5 %
Island	57 %	31 %	10 %	2 %
Austrália	37 %	48 %	10 %	5 %
Írsko	47 %	44 %	10 %	0 %

% podiel nábožensky mysliacich ľudí podľa dosiahnutého stupňa vzdelania

Bez vzdelania, základná škola	68 %
Stredoškolské vzdelávanie	61 %
Vysokoškolské vzdelanie	52 %

Mimoriadne zaujímavé súvislosti ukazujú výsledky výskumu, ktoré potvrdzujú tradičné gnozeologické či sociálne korene náboženstva. Aj keď v jednotlivých krajinách môžu byť isté špecifiká, ako ukazuje publikovaná správa, potvrdzuje sa skutočnosť, že podiel nábožensky mysliacich ľudí celosvetovo klesá s rastom podielu získaného vzdelania.

Humanisti v zahraničí

% podiel nábožensky mysliacich ľudí podľa výšky príjmov	
Nízke príjmy	66 %
Stredne nízke príjmy	65 %
Stredné príjmy	56 %
Stredne vysoké príjmy	51 %
Vysoké príjmy	49 %

Podobná tendencia sa prejavuje pri zohľadnení hodnoty materiálneho zabezpečenia života ľudí. Aj v tomto prípade s rastom materiálneho zabezpečenia celosvetovo klesá podiel nábožensky mysliacich ľudí.

Ako inšpiratívne (alebo minimálne zaujímavé) poznanie (z hľadiska tolerance, či fanatizmu) je výsledok sebahodnotenia respondentov na otázku, či sa cítia veriacimi alebo nenábožensky veriacimi. Ide o ľudí, ktorí sa sami zaradili k jednotlivým náboženstvám. Tu prekvapivo najväčšia miera identifikácie s vierou je u hinduistov

a kresťanov, menšia u moslimov a najmenej u židov:

náboženstvo	som veriaci	som nenáboženský
Kresťania (všetkydenominácie)	81 %	16 %
Moslimovia	74 %	20 %
Židia	38 %	54 %
Hinduisti	82 %	12 %

Pri porovnaní výsledkov výskumov z rokov 2005 a 2012 (porovnávali sa výsledky z 39 krajín, ktoré boli zahrnuté do tohto výskumu v oboch rokoch) sa ukázal celkový svetový trend svetonázorového vývoja. Počet nábožensky mysliacich ľudí vo svetovej

populácii klesol o 9 % a naopak, počet presvedčených ateistov stúpol celosvetovo o 3 %.

Je iste minimálne zaujímavé, že v zásade rovnaký trend má aj porovnanie výsledkov sčítania obyvateľov u nás z rokov 2001 a 2011. Náhoda, či potvrdenie celosvetového trendu? K najväčšiemu poklesu religiozity došlo v nasledujúcich krajinách:

religiozita	2005	2012	rozdiel
Vietnam	53 %	30 %	-23 %
Švajčiarsko	71 %	50 %	-21 %
Francúzsko	58 %	37 %	-21 %
Južná Afrika	83 %	64 %	-19 %
Island	74 %	57 %	-17 %
Ekvádor	85 %	70 %	-15 %
Spojené štáty americké	73 %	60 %	-13 %
Kanada	58 %	46 %	-12 %
Rakúsko	52 %	42 %	-10 %
Nemecko	60 %	51 %	-9 %

Pokles nábožensky mysliacich ľudí sa automaticky neprejavuje v rovnakom náraste podielu ateistov v populácii v danej krajine. Tabuľka krajín s najväčším nárastom podielu ateistov vyjadruje špecifiká jednotlivých krajín a zloženie krajín s najväčším nárastom ateistov je preto iné. Na porovnanie uvádzame 13 krajín s najväčším percentuálnym nárastom (od 3 % do 15 %) presvedčených ateistov v uvedených rokoch:

ateisti	2005	2012	rozdiel
Francúzsko	14 %	29 %	15 %
Česká republika	20 %	30 %	10 %
Japonsko	23 %	31 %	8 %
Holandsko	7 %	14 %	7%
Argentína	2 %	7 %	5 %
Nemecko	10 %	15 %	5 %
Island	6 %	10 %	4 %
Južná Kórea	11 %	15 %	4 %
Spojené štáty americké	1 %	5 %	4%
Južná Afrika	1 %	4 %	3 %
Kanada	6 %	9 %	3 %
Moldavsko	2 %	5 %	3 %
Poľsko	2 %	5 %	3 %

(Dokončenie k tabuľkám a článku z predchádzajúcej strany)

Keďže neexistujú výsledky globálnych výskumov v tejto oblasti spred 100 rokov, nie je možné vedecky ich porovnať a vyvodit' z nich tendencie. Napriek tomu sú výsledky globálneho prieskumu vzťahu náboženstva a ateizmu nesporne veľmi zaujímavé. Aj keď prezident WIN-Gallup International Jean-Marc Leger, komentujúci výsledky výskumu, upozorňoval na skutočnosť, že „napriek obrovským dopadom technológií a dôrazu na svetské záležitosti aj v 21. stor. väčšina obyvateľov sveta sa hlási k náboženskej viere a ateizmus je v menšine“, je nespochybniteľné, že **ateizmus a právo žiť bez náboženstva patrí k neustále prít'azlivejšej alternatíve pre čoraz väčší počet obyvateľov našej planéty**. Potvrdzujú skutočnosť, že **žiť bez náboženstva je prirodzené a normálne**. Žime tak...

Správa WIN-Gallup International o výsledkoch výskumu Globálny index náboženstva a ateizmu v roku 2012 je dostupná na internete: <http://goo.gl/HXRirq>

Roman Hradecký ■

Veľká Británia udelila afganskému ateistovi azyl

B. Owen: Great Britain awarded asylum to an Afghani atheist

Abstract:

Report from the Guardian newspaper published on January 14, 2014.

Afganský občan bol pravdepodobne prvým ateistom, ktorému vo Veľkej Británii udelili azyl na základe jeho presvedčenia o náboženstve.

Dvadsaťtri ročný muž sa obával, že po návrate domov bude prenasledovaný, pretože sa zriekol náboženskej viery.

Rozhodnutie ministerstva vnútra tým uznalo zamietane existencie boha ako dôvod na udelenie azylu a dovoľenie prisťahovať sa. Toto by mohol byť významný precedens v prípadoch žiadostí o azyl a imigráciu. Žiadosti bolo vyhovené ešte skôr, než bola prerokovaná na imigračnom súde.

Afganský občan bol vychovaný

ako moslim a ušiel pred konfliktmi vo svojej krajine. Do Veľkej Británie prišiel v r. 2007 ako 16-ročný. Spočiatku dostal dočasné povolenie na pobyt do r. 2013. Počas pobytu v Anglicku sa stal ateistom. Jeho prípadu sa zdarma ujala organizácia Kent Law Clinic, ktorá poskytuje služby prostredníctvom študentov pod dozorom kvalifikovaných právnikov z Právnickej fakulty Univerzity v Kente spolu s miestni prokurátormi a advokátmi. Pomohli pripraviť žiadosť pre ministerstvo vnútra v zmysle konvencie OSN o utečencoch z r. 1951. Zdôvodnenie žiadosti bolo založené na tvrdení, že v prípade návratu do Afga-

nistanu bude prenasledovaný na základe jeho (ne)náboženského presvedčenia. Právnici argumentovali, že keby sa prezradilo jeho ateistické presvedčenie, mohol by čeliť rozsudku smrti v zmysle „šarie“ ako odpadlík od náboženskej viery. Predložili aj dôkazy o tom, že v Afganistane sa islamom riadia všetky záležitosti.

Postavenie ateizmu v zmysle konvencie o utečencoch z r. 1951 nie je aplikované všetkými krajinami sveta. Austrália prijala ateizmus ako dôvod udelenia azylu tým, čo utekajú pred náboženským prenasledovaním v Afganistane. Súdny v USA odmietli takéto žiadosti. Zdôvodňujú to tým, že ateisti nemajú presne vymedzenú vieru alebo praktiky zodpovedajúce americkým predpisom o udeľovaní azylu.

Udelenie azylu ministerstvom vnútra Veľkej Británie na základe ochrany práv by sa mohlo stať významným precedensom

Podľa <http://goo.gl/fr:X8W8> vybral a preložil: A. K. ■

Na protest vrátil Maďarsku vyznamenanie

D. Gilefsky: Return of Hungarian state honour in protest

Abstract:

Translation of a report about the decision of Randolph L. Braham – an important Hungarian-American scientist, to return his Hungarian state honour in protest against attempts to excuse Hungarian participation on the murder of hundreds of thousands of Jews during WWII.

Randolph L. Braham - významný maďarsko-americký vedec, ktorý prežil holokaust, oznámil, že vracia vysoké štátne vyznamenanie Maďarsku **na pro-**

test proti úsiliu vlády ospravedlniť účasť krajiny na vraždách státisícov židov v 2. svetovej vojne.

Braham, ktorý prežil holokaust,

Randolph L. Braham

je profesorom vo výslužbe, pôsobil v Centre židovských štúdií Newyorskej univerzity. V r. 2011 dostal za svoje výskumné práce od Maďarska Rád za zásluhy. Centrum holokaustu v Budapešti ocenilo jeho vedeckú prácu tým, že pomenovalo svoju knižnicu jeho menom.

V otvorenom liste, adresovanom tajomníkovi Centra holokaustu, 91-ročný Braham povedal, že je šokovaný pokusmi maďarskej vlády ospravedlňovať úlohu Mikloša Horthyho, autokratického vodcu Maďarska počas väčšiny obdobia 2. svetovej vojny a Hitlerovho spojenca. Zástancovia Horthyho argumentujú, že Maďarsko bolo pred nacistickou inváziou Maďarska v r. 1944 pre Židov relatívne bezpečným útočiskom. Braham odmietol poctu maďarskej vlády a súčasne požiadal, aby jeho meno nebolo používané v názve knižnice maďarského Centra holokaustu.

V otvorenom liste vyjadruje rascúťú všeobecnú obavu z oživovania

antisemitizmu v Maďarsku, ktorú žíví pravicový Jobbik – politická strana, ktorá má v parlamente asi 12-percentné zastúpenie. Strana je kritizovaná za nacionalistickú, protiimigračú politiku, ktorá aktivizovala skupiny obhajujúce ľudské práva v Európe i v Spojených Štátoch.

Maďarsko, rovnako ako mnohé štáty vo Východnej Európe, sa pokúša vyprodukovať národnú výhovorku, že sa stalo obeťou vyvražďovania Židov.

Braham povedal: „*Poslednou kvapkou bol fakt, že maďarská vláda chcela postaviť pomník pripomínajúci inváziu Nemcov, čo je zbabelý pokus odsunúť pozornosť z Horthyho vládnutia poznamenaného vraždením Židov. Takto chcú stotožniť holokaust s „utrpením Maďarov“ pod nemeckou okupáciou. Obsadenie Maďarska Nemcami nielenže nenarazilo na odpor, ale bolo vítané*“.

V interviewe Braham povedal, že „*Bol to práve Miklos Horthy, vtedajší*

maďarský regent, ktorý vymenoval členov Sztojayho vlády v r. 1944, a ktorý si prisvojil a použil všetky protižidovské opatrenia v takej miere, že to negatívne zapôsobilo dokonca aj na nacistov.“

Brahamova námietka odznela v priebehu mimoriadneho verejného hodnotenia úlohy Maďarska počas vojny, ktoré vyjadril maďarský prezident Janos Ader. V prejave pri príležitosti dňa holokaustu prezident povedal, že Maďari kolaborovali s nacistami tým, že poslali takmer pol milióna Židov na smrť: „*Auschwitz je niekoľko sto kilometrov vzdialený od Maďarska, ale stal sa súčasťou maďarskej histórie*“, povedal prezident Ader. Židovské skupiny a historici potvrdili, že v posledných mesiacoch sa vyskytol znepokojujúci pokus rehabilitovať Horthyho. Dokonca v novembri, s podporou strany Jobbik, postavili mu v Budapešti sochu.

Dostupné na internete: <http://goo.gl/ZAYiYA>
Výbral a preložil: A. K. ■

Názory tínedžerov na vieru a náboženskú výchovu

Teenagers opinions on faith and religious education

Translation of selected parts of a research report Youth on Religion, completed by The Arts and Humanities Research Council a Social Research Council's Religion and Society programme.

Abstract:

nami rôzneho náboženstva dochádza iba zriedka. Občas sa objavujú hádky a nadávky, ale nie často a netýkajú sa náboženských hodnôt. Žiačka bez vyznania to vyjadrila takto: „*Sama som nič také nezažila, ale videla som spolužiakov, ako inú po chodbe, pričom niektorý z nich bol zlý voči druhému. Napr. vykrikovali: „Zavri hubu, ty moslim“, alebo „zavri hubu, ty Žid“.* Pritom oslovený žiak ani nemusel byť moslim alebo Žid. Oni ich tak nazvali, lebo si mysleli, že to je urážlivé.

Žiaci zo školy s jedným náboženstvom vyzdvihovali výhody, ktoré takáto škola prináša. Najčastejšie spomínali možnosť učiť sa do hĺbky o jednom náboženstve sa. Má to však aj nevýhody, ktoré sa týkajú mladých Sikhov. „*Myslím si, že zmes náboženstiev je dobrá, pretože v tejto škole sme navzájom so sebou veľmi spokojní. Je to preto, že máme rovnakú morálku a náboženské názory – aspoň väčšina z nás – a pochádzame všetci z Indie. Nie sú medzi nami kontrasty, ale tie kontrasty my potrebujeme mať.*“

Hoci väčšina mladých, ktorí sa zúčastnili v tomto prieskume, navštevovali školy s početnými náboženstvami, neboli celkom presvedčení, že poznajú a chápu aj iné skupiny s iným

Výsledky prieskumu Youth On Religion (YOR), ktorý prostredníctvom ankety realizovali The Arts and Humanities Research Council spolu s Social Research Council's Religion and Society programme, sa zakladajú na vzorke viac než 10 000 žiakov vo veku 13-17 rokov. Boli realizované aj rozhovory so 160-timi žiakmi vo veku 17-18. rokov.

Prieskum sa konal v troch lokalitách s viacerými náboženstvami: v Londýnskych mestských častiach Hillingdon a Newham, a Bradforde v Yorkshire. Účastníci prieskumu pochádzali z rodín rôznych náboženských vyznaní, vrátane kresťanov, moslimov, šiitov, hinduistov i z rodín bez špecifického náboženského vyznania.

Základný poznatkom z prieskumu je, že **skúmaní žiaci majú veľký re-**

špekt a toleranciu voči spolužiakom z iného náboženského prostredia.

Väčšina žiakov zdôrazňovala, ako školy s početnými náboženskými vyznaniami žiakov, dávajú možnosť poznať iných žiakov s celým radom náboženských presvedčení, čo je dobrá príprava pre neskorší život, vrátane štúdia na univerzite. Premiešanie študentov rôznych vyznaní v škole a na univerzitách **povzbudzuje záujem o rozmanitosť a znižuje predsudky.**

Školy so žiakmi rôznych náboženstiev neposkytujú žiadne záruky integrácie. Objavili sa však správy, že sa v nich tvoria skupiny príslušníkov jedného náboženstva alebo kultúrneho prostredia, a že žiaci si volia svojich priateľov zo skupiny podobného presvedčenia.

K vážnym stretom medzi skupi-

náboženským presvedčením.

Iba 17 % respondentov tvrdilo, že majú v tomto zmysle „veľmi dobré znalosti“. Tí, čo tvorili skupiny so špeciálnym náboženským pozadím boli viac informovaní než iní, ale kresťania sa veľa nelíšili od skupiny „bez vyznania“. Väčšina žiakov sa vyjadrovala, že ich poznanie iných je (všeobecne) dobré alebo dobré pre určitú náboženskú skupinu.

Je zaujímavé, že sa neukázali rozdiely v poznaní iných náboženstiev, ktoré sa viažu na etnický pôvod žiakov určite školy. Keď sa žiakov pýtali, kde získali vedomosti o iných náboženstvách, 76 % na prvom mieste uvádzali vyučovací predmet náboženstvo.

Viac než tri štvrtiny respondentov povedalo, že predmet náboženská výchova bol základným prameňom informácií o rôznych náboženstvách a ich tradíciách. Asi 46 % žiakov odpovedalo, že školské alebo univerzitné zhromaždenia sú tiež dôležité. Tieto údaje sa dajú porovnať so 64 % tých žiakov, ktorí sa vyjadrili, že rodina bola dôležitý zdroj informácií; 56 % spomenuli priateľov, 48 % uviedlo náboženských vedúcich a 30 % citovali internet.

Zatiaľ čo účastníci prieskumu považovali za dôležité pre poskytovanie informácií školy, súčasne kritizovali kvalitu niektorých vyučovacích predmetov.

Žiaci v rozhovoroch navrhovali, aby výučba náboženstva bola vedená dobre informovaným a vyrovnaným spôsobom. Pokiaľ ide o obsah, ktorý

bol žiakom sprostredkovaný, kritizovali vyučovanie „z kníh“, ktoré nebolo naviazané na osobné poznatky a pochopenie učiva učiteľom. Na dokreslenie problému uviedli žiaci príklady učiteľov, ktorých názory sa líšili, alebo žiaci ich názory opravovali. **Zameranie vyučovania náboženstva sa v posledných rokoch presunulo z výkladu Písma a vierovyznaní na rozmanitosť náboženstiev a ich tradícií.** Žiaci zväčša nemali námietky proti súčasnému spôsobu vyučovania, iba niektorí navrhovali zvýšiť posun k väčšiemu zdôrazňovaniu morálky a zákonov. Uvádzali aj dôvody, ktoré stoja za náboženskými tradíciami ako sú napr. špecifické obliekanie, postenie sa alebo obdarúvanie na Vianoce.

Okrem toho žiaci zúčastnení v prieskume poukazyvali na nevyváženosť výučby. Nepáčilo sa im, keď niektorí učitelia boli zaujatí, alebo príliš sa sústreďovali na svoje vlastné vierovyznanie. Žiadali, aby sa vyučovanie zameralo skôr na podobnosti a rozdiely medzi náboženstvami. Očakávali, že náboženstvo sa bude učiť pravdivo. To ilustruje jeden mladý katolícky žiak slovami: „Keď ste v katolíckej škole, máte to ťažké. Keď vás učia o bohu, všetko čo robí, je vraj dobré. Ale čím viac starnete, tým viac si uvedomujete zlé veci, ktoré sa dejú. Takže to v skutočnosti neladí s tým, čo nás učili, a preto nás to uvádza do rozpakov“.

Boli tiež sťažnosti, že niektoré náboženstva, resp. svetonázory sú v obsahu

vyučovania marginalizované alebo vynechávané. V tejto súvislosti boli spomenuté ateizmus a agnosticizmus. Sú to dôležité svetonázory, niekedy sa o nich hovorí a diskutuje na hodinách filozofie, ale ich obsah sa ľahko prehliadne. Jeden žiak to vyjadril takto: „Pre niekoho bez vyznania môže byť trápne, keď sa ho niekto opýta: čo robíte vo vašom náboženstve?“

Ďalej žiaci zdôrazňovali, ako je náboženské vyučovanie efektívne keď sa doplní osobnou skúsenosťou. Žiaci navrhovali aj väčšiu osobnú zainteresovanosť a viac možností zúčastniť sa na miestach náboženského uctievania, ale zúčastniť sa aj náboženských festivalov. Niektorí respondenti navrhovali, aby sa všetci učili (náboženstvo) spolu a aby sa zabezpečil priestor na modlenie, kde bude každý vítaný a kde bude možná výmena názorov. Pre väčšinu mladých podpora vzájomného porozumenia a tolerancie je veľmi dôležitá. Zdôrazňovali aj náboženskú výchovu, ktorá je informatívna a vyvážená, dopĺňovaná príslušnou skúsenosťou, osobnými zážitkami. Etika školy by mala dovoliť formálne i neformálne učenie sa o celom rade vierovyznaní a poskytovať vhodné prostredie na otvorenú diskusiu o rôznych vierovyznaniach a spôsobmi správania sa podľa nich.

Dostupné na internete: <http://goo.gl/LNBLFj>

Vybral a preložil A. K. ■

Adventisti nechali zomrieť svoje dieťa na rachitídu

T. Firma: Adventists let their child die of rickets

Translation of a report according to which Seventh Day Adventist parents let their child die of rickets.

Britskí rodičia sa odvolávali na svoje náboženské presvedčenie, ktoré im zakazuje zavolať lekára k chorému dieťaťu, budú uväznení až na tri roky.

Päťmesačný chlapec, Ndingeko Kunese, zomrel na rachitídu, ochorenie kostí, ktoré spôsobuje nedostatok vitamínu D. 36-ročný otec a jeho 32-ročná

žena sa dopustili zabitia svojho syna Ndingeko. **Otec bol odsúdený na tri roky väzenia a jeho manželka na dva roky a tri mesiace.**

Tento manželský pár opakovane **odmietal synovo liečenie** i rady príbuzných, aby vyhľadali lekársku pomoc. Manželia namietali, že **iba boh dáva**

život. Chlapec neskôr zomrel na rachitídu, ktorá bola dôsledkom vážneho nedostatku vitamínu D, spôsobeného prísnu vegetariánskou diétou.

Sudca predsedajúci súdu jednoznačne **zamietol náboženské argumenty manželského páru.** „Súd v tejto krajine dodržiava náš sekulárny zákon, ktorý platí rovnako pre všetkých. Tento zákon rešpektuje slobodu náboženstva a myslenia každého občana. Avšak **právo prejavovať náboženské presvedčenie nie je absolútne.** Je obmedzené najmä právami iných. Štát má osobitú povinnosť chrániť právo na život, najmä ak ide o malé dieťa.“

Dieťa, ktoré sa necítilo dobre už viac mesiacov, zomrelo v júni 2012 po tom, čo členovia rodiny sa opakovane a bezvýsledne pokúšali presvedčiť

rodičov, aby privolali lekára.

Pán Kunene odpovedal: „*Modlíme sa a nemôžeme nič robiť, kým nám to pánboh neschváli*”.

Keď 14. júna 2012 volal pohotovosť, tvrdil, že jeho päťmesačné dieťa nejavi znaky života. Do domu zavolali aj políciu a pokúšali sa dieťa resuscitovať, ale dieťa už bolo mŕtve. Jeho manželka povedala, že v ten deň chcela

zavolať lekára, ale jej manžel povedal, že by to bol hriech.

Zdá sa, že manželský pár dodržiaval prísnejší výklad náboženskej doktríny, než ich cirkev Adventistov siedmeho dňa to vyžaduje. Po Ndingekovej smrti cirkev vydala prehlásenie, podľa ktorého jej členovia majú vyhľadávať lekársku pomoc a pridržať sa rady lekára.

Dostupné na: <http://goo.gl/HRzEYX>

Pozn. prekladateľa:

Článok je príkladom, ako môže náboženstvo nepriaznivo vplyvať na spôsob myslenia veriaceho. Veď rachitída (krivica) je ochorenie, ktorého príčina jej dobre známa a liečenie vitamínom D je účinné a lacné. **Výbral a preložil A. K. ■**

Väčšina zdravotne postihnutých podporuje eutanáziu

The majority of disabled people support the right to euthanasia

Translations of a research report focused on dignified death.

Eutanázia je konanie zdravotníckeho pracovníka, ktorého cieľom je usmrtenie pacienta. Podľa vôle pacienta ju možno rozčleniť na dobrovoľnú - ak o ňu žiada sám pacient a nedobrovoľnú - ak sa uskutočňuje so súhlasom člena rodiny, nemocničnej rady alebo súdu.

Iba 8 % zdravotne postihnutých opýtaných v zisťovaní „Dôstojnosť umierania”, vyjadrili názor, že skupiny zdravotne postihnutých by mali naďalej oponovať zavádzaniu eutanázie. 78 % súhlasí s novým zákonom o eutanázii navrhnutým lordom Falconerom.

Zisťovanie začala skupina DADiD (Disabled Activists for Dignity in Dying - Postihnutí aktivisti za dôstojnosť zomierania), ktorá robí kampaň pre tých, čo majú nevyliciteľnú chorobu a domáhajú sa, aby im bolo umožnené zvoliť si eutanáziu.

Zistilo sa, že v skupine 1 036 zdra-

votne postihnutých 79 % súhlasí so zmenou zákona, aby sa povolilo zvoliť si eutanáziu dospelým nevyliciteľne chorým, ak sú duševne zdraví a v rámci prísnych legislatívnych záruk. Súhlas sa zmenšil iba o tretinu, keď otázka znela, či sa má povoliť eutanázia aj ľuďom, ktorí nie sú nevyliciteľne chorí.

V prieskume sa tiež pýtali, čo si myslia o stanovisku, ktoré by mali zaujať skupiny, obhajujúce zdravotne postihnutých k eutanázii. 46 % pravdepodobne kvalifikovaných skupín ako zdravotne postihnutých sa vyjadrilo, že by mali byť v tomto probléme neutrálne. 36 % z tej istej skupiny sa vyjadrilo, že eutanáziu treba podporovať. Iba 8 % sa vyjadrilo, že treba oponovať legalizácii eutanázie. 74 % opýtaných by chcelo, aby voľba ostala na nich, keby sa stali nevyliciteľne chorými.

Koordinátor DADiD-u Greg Judge

Abstract:

povedal: „*Toto zisťovanie ukázalo, že skupiny zdravotne postihnutých nie vždy reprezentujú v tomto probléme názory zdravotne postihnutých. Je čas, aby skupiny, ktoré vedú kampaň za práva zdravotne postihnutých zmenili svoje stanovisko na neutrálne. Toto by lepšie odzrkadľovalo rôzne názory väčšiny*”.

„*Zisťovanie ukázalo aj to, že je malý rozdiel v stupni podpory eutanázie medzi zdravotne postihnutými a zdravotne nepostihnutými. Predchádzajúce zisťovania odhalili, že viac než tri štvrtiny verejnosti podporuje zmeny.*“

Sarah Woottonová, výkonná riaditeľka skupiny Dignity in Dying (Dôstojnosť pri zomieraní) povedala: „*Zomierajúci ľudia by sa nemali nechať trpieť proti ich vôli. Mali by mať voľbu a kontrolu nad svojou smrťou. Súčasné právo zatvára oči voči pomoci pri zomieraní, nezabezpečuje dostatočné záruky. Nový zákon by mal chrániť pacientov, chrániť členov rodiny a zabezpečiť pri tom účasť lekárskeho profesii. Napokon parlament by mal konať a uplatniť vôľu prevažnej väčšiny ľudí podporujúcich zmeny – bez ohľadu na to či sú nábožensky založení alebo zdravotne postihnutí.*“

Dostupné na internete: <http://goo.gl/ynTIFU>

Výbral a preložil: A. K. ■

Alarmujúce hlasy z Poľska

M. H.: Alarming voices from Poland

Results of a survey in Poland show a decline in the number of Catholics. Some of the reasons include disconnect of the church hierarchy from ordinary people and its luxurious lifestyle.

Podľa najnovšieho prieskumu agentúry TNS je počet bezvercov v Poľsku

po prvý raz vyšší než počet katolíckych veriacych: 53 ku 47. Podľa sociológa

Ryszarda Cihockého je vraj veriacych - podľa tradičných kritérií - dokonca iba 30 %.

Podľa Henryka Domaňského z Poľskej akadémie vied hlásanie viery v krajine je jedna vec a postoje ľudí k náboženstvu druhá.

Navyše sa už predviani viac než polovica ľudí, ktorí sa označujú za veriacych, vyslovila za eutanáziu a až 80 % za umelé oplodnenie in vitro. Podľa cirkvi ide o smrteľné hriechy.

Podľa Mareka Zajaca z katolíckeho Tygodnika Powszechnego už ľudia namiesto kategorických zákazov zo strany cirkvi chcú od nej počuť odpoveď na otázku „Prečo?“ Už neplatí staré „Čo Poliak - to katolík“.

Exorcizmus

Exorcism

Translation of available texts about exorcism in the Catholic church.

Exorcista katolíckej cirkvi vyhlasuje, že zbavil svet 160 000 diablov

Hlavný exorcista katolíckej cirkvi, ktorý vyhlasuje, že poslal 160 000 diablov naspäť do pekla chce, aby pápež František dovolil všetkým kňazom vykonávať exorcizmus (vyháňanie diabla z tela posadnutých) pre všetkých veriacich.

Otec Gabriele Amorth (88-ročný), ktorý predsedá Medzinárodnej asociácii exorcistov, pre noviny „Sunday Times“ sa vyjadril, že požiada pápeža Františka, aby dovolil kňazom vykonávať vyháňanie diabla bez ďalšieho povolenia cirkvou. Podľa tejto správy kňazi v súčasnosti potrebujú na to povolenie, ktoré dostávajú iba zriedka.

Otec Amorth sa vyjadril takto: „Požiadam pápeža, aby dal všetkým kňazom právomoc vykonávať vyháňanie diabla z tela (exorcizmus), po začiatočnom výcviku v seminári. Po tomto úkone je obrovský dopyt.“

Vysvetlil, že sa k tomu odhodlal, keď videl, ako pápež František na Svätopeterskom námestí urobil úkon, ktorý treba považovať za exorcizmus na mužovi posadnutom štyrmi diablami. Pre noviny La Republica ďalej povedal: „Pápež je biskupom Ríma a tak ako každý biskup je súčasne exorcistom. Bol to skutočný exorcizmus, a keď to Vatikán popiera, svedčí to o tom, že tam ničomu nerozumejú. Dnes viac než hoci-kedy predtým potrebujeme exorcizmus, pretože ľudia sú posadnutí zaklínačmi a satanistami“.

Christian Post, 2013-05-28 <http://goo.gl/C1zJfj>

Ubúdanie veriacich v Poľsku má podľa Janusza Palikota, predsedu liberálnej strany Twoje hnutie, viacero príčin. Na poprednom mieste to, že „značná časť katolíckej hierarchie už dávno nemyslí na veriacich, ale predovšetkým

na seba. Najluxusnejšie autá, prepychové paláce a nevidaná arogancia sú presným opakom skromnej a pokornej cirkvi, akú presadzuje pápež František“.

M. H. ■

Abstract:

Zamrmlal som čosi a ona sa zaškerila. „Prečo?“, opýtal som sa a potom som zašeptal: „Mám sa stretnúť s exorcistom, s jedným najuznávanejším pracovníkom v tejto disciplíne. Je kňazom už 50 rokov, je nesporne vedúcim šiestich exorcistov vo veľkomeste (ustanovený je kardinálom, ktorému pápež delegoval úrad vikára Ríma). Je čestným prezidentom Medzinárodnej asociácie exorcistov. Má 75 rokov, je malý, čulý, má zmysel pre humor.“ „Och, Kriste Pane“ vzdychla. Lietadlo náhle kleslo a rozliala sa na nás horúca káva.

Exorcista Gabriele Amorth, vraví: „Hovorím s diablom každý deň“ a pousmial sa pri tom. „Hovorím s ním v latinčine. On odpovedá po taliansky. Už s ním zväzdam boj celých 14 rokov - vo dne, v noci.“

Lúč októbrového slnka padol na bledú, okrúhlu hlavu exorcistu Amortha. Sedíme pri stole pod oknom v malej miestnosti s vysokým stropom v jeho bydlisku, v Ríme. Je to úradovňa Spoločnosti sv. Pavla. Amorth začal exorcizmus vykonávať v neskoršom veku, ale bolo to na základe významných poverení. Narodil sa v r. 1925 v Modene, v severnom Taliansku, ako syn a vnuk právnikov (jeho brat je sudca).

Ihneď po vojne sa stal členom novej kresťanskodemokratickej strany. Prezidentom mladých kresťanských demokratov bol Giulio Andreotti. Amorth sa stal jeho zástupcom. Andreotti išiel do politiky a bol sedemkrát za sebou ministerským predsedom. Amorth, ktorý vyštudoval právo na univerzite, odišiel do cirkvi.

Neskôr o tom povedal: „Od svojich 15-tich rokov som vedel, že to je moje povolanie. Moja špecialita bola Madonna. Dlhé roky som redigoval magazín „Madre di Dio“ (Matka Božia). Keď počujem ľudí, ktorí hovoria, že „vy katolíci uctieвате priveľmi Máriu“, odpovedám: „Nikdy nie sme schopní ju dostatočne oslavovať.“

„Nevedel som nič o exorcizme – ani som na to nepomyslel – až do 6. júna

Muž, z ktorého pápež František „vyháňal diabla“ vraví, že je ešte stále „posadnutý“ diablami

Muža upútaného na invalidný vozík, ktorého pápež František požehnal a za ktorého sa pomodlil, mnohí pokladajú za diabla posadnutého a pápežov čin považujú za pokus o exorcizmus. Stalo sa to na Svätopeterskom námestí.

Postihnutý vraví, že diabli sú v ňom stále. Posadnutý je identifikovaný ako Angel V., 43-ročný Mexičan, otec dvoch detí. Podľa novin El Mundo, diabli odolali tridsiatim pokusom o exorcizmus, ktoré realizovali desiaty exorcisti, vrátane vatikánskeho vedúceho exorcistu Gabriela Amortha.

„Stále mám v sebe diablov, nevyšli zo mňa“, povedal Angel, hoci pripustil, že odkedy sa za neho pápež František pomodlil, môže chodiť. Vatikán trvá na tom, že pápež nerobil exorcizmus. Bola to biblická prax položiť na niekoho ruky a požehnať ho.

Populárny mexický kňaz Juan Rivas, ktorý bol s Angelom pri stretnutí s pápežom v Ríme potvrdil, že „Angel sa skutočne podrobil tridsiatim exortáciám, ale diabli, ktorí ho posadli, nechcú odísť“.

<http://goo.gl/JCXqZF>

Interview s Gabriele Amorthom - vedúcim exorcistom

Počas nepokojného letu do Ríma som po celý čas letu čítal bibliu. Cestujúc po mojom ľavom boku – obchodníčka z Wiomingu – to pokladala za veľmi znepokojujúce. Keď sa turbulencia zintenzívnila a ja som sa v čítaní biblie dostal od Júdu po Zjavenia, zasyčala na mňa: „Musíte to robiť? To je kniha na čítanie vo voľnom čase“.

1986 keď kardinál Poletti, vtedajší vikár Ríma, sa so mnou chcel stretnúť. V Ríme bol jediný povestný exorcista: otec Candido, ale ten sa necítil dobre a kardinál Poletti si myslel, že sa mám stať jeho pomocníkom. Všetko som sa naučil od otca Candido. Bol mojím veľkým učiteľom. Rýchlo som si uvedomil, koľko treba ešte urobiť a ako málo exorcistov na to máme. Od tohto dňa som zanechal všetko a venoval som sa úplne exorcizmu.”

Otec Amorth sa ustavične usmieval, keď rozprával o svojom osude. Jeho nadšenie pre tento odbor je nákazlivé a lákavé. „Ježiš vykonával exorcizmus. Vyháňal diablov. Chránil duše pred posadnutosťou démonmi. Od neho získala cirkev moc prevziať túto činnosť a úrad pre vyhánanie diavla. Jednoduchý exorcizmus sa vykonáva dokonca pri krste, ale väčší exorcizmus môže vykonávať iba kňaz, ktorý má na to povolenie od biskupa. Ja som vykonal veľa vyhánaní diavla z tela posadnutých. Niekedy to trvá iba niekoľko minút, inokedy celé hodiny. Je to veľmi ťažká práca.”

Ako poznáte, že niekto je posadnutý zlými duchmi? „Nie je to ľahké. Existuje mnoho stupňov posadnutosti. Diabol nie je rád keď ho vidia, preto sú medzi nami ľudia, ktorí sú posadnutí, ale dari sa im to zatajiť. Sú iné prípady, kedy posadnutý cíti fyzickú bolesť, alebo agóniu a nevie sa pohnúť.“

„Podstatná vec je nepliesť si posadnutosť diablom s bežnou chorobou. Symptómy posadnutosti spočívajú často v silnej bolesti hlavy a v žalúdočných kŕčoch, ale vždy musíte ísť najprv k lekárovi a až potom k exorcistovi. Prišli ku mne aj ľudia, ktorí vôbec neboli posadnutí. Trpeli epilepsiou alebo schizofréniou alebo iným duševným chorobami. Z tisícov pacientov, ktorých som videl, iba asi stovka bola skutočne posadnutá.”

„Ako to viete zistiť?”

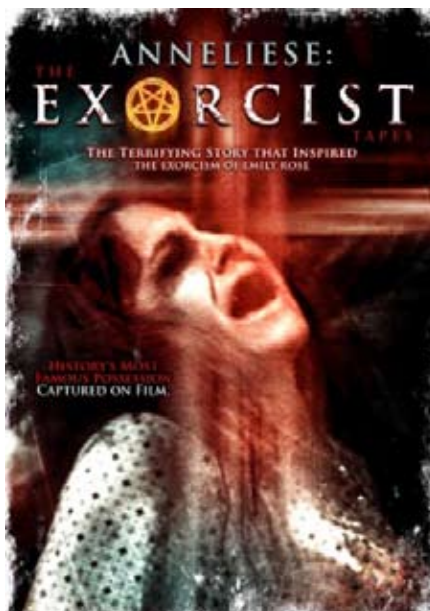
„Podľa ich odporu ku všetkým sviatostiam. Ak ich požehnávam, rozzúria sa. Ak im ukážem kríž, stávajú sa krotkými.”

„Ale nemôže zda hysterický človek napodobniť tieto symptómy?”

„Takých bláznov vieme vylúčiť. Pozrieme im do očí. Ako časť exorcizmu, v určitých situáciách počas modlenia, držíme dva prsty na pacientových viečkach a zdvihneme viečka. V prípadoch

prítomnosti diavla takmer vždy sú oči celkom biele. Ani pomocou oboch rúk nevieme zistiť, kde sú zreničky. Ak zreničky smerujú hore, démoni, čo spôsobujú posadnutosť, sú škorpióni. Ak smerujú dolu, démoni sú hadi.”

Keď o tom teraz hovorím zdá sa to absurdné, no keď o tom hovoril otec Amorth, zdalo sa to celkom pochopiteľné. Šiel som do Ríma v očakávaní. Sedel som vo vzdušnej miestnosti oproti láskavému staršiemu človekovi so schopnosťou podávať bizarné veci celkom prirodzene a tak, že sa zdajú byť racionálne. Má na svojej strane boha a zákazníkov pri dverách. Požiadavky na exorcizmus sa zvyšujú ako nikdy

predtým. Pred 15-timi rokmi bolo v Taliansku dvadsať cirkvou ustanovených exorcistov. Teraz je ich 300.

Žiadam otca Amortha, aby mi opísal rituál vykonávaný pri vyhánaní diavla.

„Ideálne je, ak exorcista má pri sebe ďalšieho kňaza, aby mu pomáhal. Potrebuje aj skupinu ľudí, ktorí pomáhajú svojimi modlitbami. Rituál nešpecifikuje postoj exorcistu. Niektorí sedia, iní stoja. Rituál treba začať slovami: Ecce cruce Domini (pozri sa na kríž Pána). Potom kňaz sa má dotknúť krku posadnutého človeka okrajom svojej stóly a dať mu ruku na hlavu. Čerti sa budú chcieť skrývať. Naša úloha je odhaliť ich, a potom ich vyhnať. Je veľa spôsobov ako ich vylákať, aby sa ukázali. Hoci rituál ich nespomína, skúsenosť nás naučila, že použitie svätenej vody a soli môže byť veľmi účinné.“

„Démoni sa líšia v ochote hovoriť a musia byť k reči prinútení. Ak sú démoni dobrovoľne zhovorčiví, je to trik ako rozptýliť exorcistu. Nesmieme sa nikdy pýtať na zbytočné veci iba kvôli vlastnej zvedavosti. Musíme sa vypytovať starostlivo. Začíname vždy otázkou, ako sa démon volá.”

„A démon na to odpovie?”, pýtam sa. Amorth prikývne. „Áno, pri istej trpezlivosti, ale zvláštnym neprirodzeným hlasom. Ak je to sám čert, povie: „Ja som Satan, alebo Lucifer, alebo Belzebub. Pýtame sa potom, či je sám alebo či sú s ním aj iní. Obvykle sú dvaja alebo piati, 20 alebo 30. Musíme zistiť ich počet. Potom sa pýtame, ako a kedy vstúpili do postihnutého tela. Potom zistíme, či ich prítomnosť je v dôsledku „urieknutia“ a aké to bolo urieknutie.“

„Počas exorcizmu môže sa „zlý“ prejavovať v pomalých alebo v náhlých štádiách. Nechce sa ukazovať. Bude nahnevany a je silný. Pri jednom exorcizme som videl, že 11-ročné dieťa museli držať štyria muži. Dieťa odhadzovalo tých mužov od seba celkom ľahko. Bol som svedkom aj toho, že 10-ročný chlapec zdvihol obrovský ťažký stôl. Potom som chlapcovi ohmatal svaly. Nemohol to urobiť sám. Použil silu, ktorú mal v ňom prítomný diabol. Žiadne prípady nie sú identické. Niektorí pacienti sa musia priviazať k posteli. Pľujú, zvracajú. Najprv sa démon pokúsi demoralizovať exorcistu, potom sa ho pokúsi zastrašiť. Vraví napríklad: „Dnes vám vložím medzi spisy hada. Zajtra zjem vaše srdce.”

Nakláňam sa k otcovi Amorthovi: „A ste niekedy aj vystrašený?, pýtam sa. Pozrie sa na mňa nedôverčivo a vraví: „Nikdy, ja mám vieru. Vysmejem sa démonovi a poviem mu: Mám na svojej strane Madonu. Volám sa Gabriel. Ak chceš chod' a bojuj proti archanjelovi Gabrielovi. To ich obvykle uzemní.”

Teraz sa nakloní ku mne, potľapká ma po ruke a vraví dôverne: „Tajomstvo je v hľadaní a nájdení démonovej slabej stránky. Niektorí démoni neznášajú, keď im urobíte znamenie kríža, iní neznesú, keď im dýchnete do tváre. Iní sa bránia celou silou proti pokropeniu svätenou vodou.“

„Zlepšenie pre „posadnutých“ je vždy možné, ale zbaviť úplne posadnutosti môže vyžadovať mnoho sedení po celé roky. Pre démona znamená opuste-

nie tela posadnutého a odchod do pekla, stratu možnosti obťažovať ľudí v budúcnosti. Démon vyjadruje svoje zúfalstvo slovami: "Zomieram, zomieram, Zabijate ma, zvíťazili ste. Všetci kňazi sú vrahovia".

„V prvom rade sa zamyslime nad tým, ako sa ľudia stávajú "posadnutými". Myslím, že Boh si niekedy vyberie niektoré duše pre špeciálny test duchovnej vytrvalosti. Častejšie sa stáva, že ľudia sami sa vystavujú posadnutosti tým, že sa zaoberajú čiernou mágiou. Niektorí sú zapletení do kultu Satana. Iní sú obeťou prekliatia.“

Skáčem mu do reči: „Myslíte to ako Jasir Arafat, ktorý povedal Ehudovi Barakovi: "Choď do pekla" a myslel to doslovne“?

„Nie“, otec Amorth sa na mňa zdruvujúco pozrel. „To je iba náhle zlourečenie. Zaklínanie je veľmi ťažké. Musíte na to byť Satanovým kňazom, aby ste to urobili správne. Samozrejme rovnako ako si môžete najat' vraha, keď ho potrebujete, môžete si najat' bosoráka, ktorý vysloví kliatbu namiesto vás. Väčšina bosorákov sú podvodníci, ale myslím si, že autentickí bosoráci existujú.“

Otec Amorth pokyvuje hlavou a vzdychne si nad zlobou tohto sveta. Napokon mi povedal, že verí, že mi odpovie na všetky moje otázky. Ale teraz má ťažkosti s odpoveďou na otázku: „Prečo je posadnutých oveľa viac žien než mužov?“

„Och, to nevieme. Ženy môžu byť zraniteľnejšie, pretože obvykle viac žien je zainteresovaných v okultizme. Alebo to môže byť diabla cesta, ako sa dostať k ľuďom, tak ako sa dostal k Adamovi prostredníctvom Evy. Vieme, že problém sa stáva čoraz zložitejší. Diabol získava pôdu. Žijeme v čase, keď viera sa stráca. Ak opustíte Boha, Diabol ho nahradí.“

„Všetky náboženstvá, všetky kultúry majú exorcistov, ale iba kresťanstvo má tú pravú silu robiť exorcizmus podľa príkladu Krista. Potrebujeme oveľa viac exorcistov, ale biskupi ich nechcú vymenúvať. V mnohých krajinách – Nemecku, Rakúsku, Švajčiarsku a Španielsku nie sú katolícki exorcisti. Je to škandál. V Anglicku je viac anglikánskych exorcistov ako katolíckych.“

Hoci postavenie exorcistu je na základe oficiálneho menovania diecézou (v celom Taliansku je ich asi 300)

a otec Amorth je nesporne najznámejší, existuje isté napätie medzi Amorthom a tendenciami modernizovať cirkev zo strany hierarchie.

Vo vyšších cirkevných kruhoch vyhánanie diabla nie je v móde. Katolícka cirkev radšej hovorí o „duchovi zla“ než o „zlých duchoch“. Vatikán vydal v poslednom čase nový rituál exorcizmu, ktorý sa nestretol so súhlasom otca Amortha. „Vrávia, že nesmieme robiť exorcizmus kým s istotou nevieme, že ide o posadnutosť zlým duchom. To je smiešne. Démoni sa prejavia iba vďaka exorcizmu. Nepotrebný exorcizmus nikdy nikoho nepoškodí.“

Čo si o tom všetkom myslí pápež? „Svätý otec vie, že diabol je stále živý a vo svete aktívny. On sám robil slávnostný exorcizmus v r. 1982 v prípade jedného dievčaťa z Poletta. Kričala a váľala sa po zemi. Tí, čo to videli, boli veľmi vystrašení. Pápež jej priniesol dočasný pokoj od tých javov.“

„Jedného dňa pri svojej týždennej audiencii na Námestí sv. Petra mladá žena z dediny blízko Monzy začala kričať, keď sa ju pápež chystal požeňať. Vykrikovala na neho neslušnosti zvláštnym hlasom. Pápež ju požeňal a jej sa uľavilo. Ale diabol je v nej stále. Každý týždeň sa podrobuje exorcizmu. Teraz chodí ku mne raz za mesiac. Kým jej pomôžem môže to trvať dlho, ale musíme to skúsiť.“

„Prácou exorcistu je uľahčiť útrapy, oslobodiť duše z trápenia, priviesť nás bližšie k Bohu.“

Potom sa otec Amorth počas nášho trojhodinového rozhovoru dlho smial. Usmieval sa rôznym spôsobom, aby tak prejavil svoje opovrhovanie opatrnými biskupmi, ktorí majú monopol na exorcizmus a nechcú vymenovať viac praktizujúcich exorcistov. Uvádza podrobné opisy prípadov. Cituje biblické verše na opodstatnenie svojej činnosti. A má veľa nasledovníkov. Jeho kniha „Exorcista hovorí o sebe“ (An Exorcist Tells his Story,) bola vytlačená v Taliansku 17 krát. Ak berieme do úvahy jeho žiarivú vieru a odborný prístup, sotva mám odvahu opýtať sa ho, či videl hororový film „Exorcista“. Napokon sa ukáže, že je to jeho obľúbený film. „Samozrejme. Špeciálne efekty sú nadsadené, ale je to dobrý film a v podstate je aj presný. Je založený na novele, ktorá odzrkadľuje skutočnú udalosť.“

Film sa pokladá za taký znepokojujúci, že v britskej televízii nebol dlho premietaný a nebolo ho možné požičať z videopožičovni. Otec Amorth ho odporúča. „Ludia musia vidieť, čo robíme“.

A čo si myslíte o sviatku „halloween“? „Americké tradície sa v Taliansku neujali. Tu poznajú iba Vianoce a Satanisti majú tiež svoje orgie. 31. októbra sa nič nedeje. Ale ak sa anglické a americké deti chcú prezliecť za bosorky, bosorákov a čertov jeden večer v roku, tak to nie je problém. Ak je to iba hra, nikomu to neškodí.“

Je čas ísť do kaplnky, kde na nás čaká fotograf. Otec Amorth, navyknutý na metódy tlače, zdvihne obočie keď zistí, že fotograf by mal zvýšiť dramatickosť jeho povolania. Keď boli fotografie hotové, dáva mi jednu svoju knihu.

„Čo si o ňom myslíte?“ pýta sa ma fotograf, „Je to blázon?“

„Ja si to nemyslím“, odpovedám. Korešpondent novin Daily and Sunday Telegraph, ktorý pôsobil ako tlmočník v priebehu môjho rozhovoru, a ktorý vystúpil z katolíckej cirkvi, je nadšený: „Nie je v ňom ani stopa šarlatánstva. Je celkom normálny a presvedčivý.“

Sám prekvapený svojím výrokom vraví: „Je ako hnacia sila pre dobro vo svete.“ Fotograf s úsmevom nakladá svoje veci do taxíka.

Otec Amorth sa opäť objaví so svojou knihou a usmieva sa. „Pamätajte si, keď sa posmievame diablu a nahováráme si, že neexistuje, vtedy je diabol veľmi šťastný.“

<http://goo.gl/X5jcXw>

Poznámka prekladateľa:

Text obsahuje množstvo absurdností, o pravdivosti ktorých sú exorcisti presvedčení. Katolícka cirkev uznáva „posadnutosť diablom“ ako fakt. Ako by aj nie? Veď biblia hovorí o tom ako Ježiš vyhánal diablov z „posadnutého“. Vierouka si nemôže dovoliť tvrdiť niečo iné, než je v biblii. Bez ohľadu na to, že bibliu tvorili ignorantní nomádski pastieri pred mnohými storočiami, riadiac sa pritom vlastnou fantáziou. Vybral a preložil: A. K ■

Nezabiješ - teória a prax cirkvi

Thou shall not kill – Church theory and practice

Abstract:

Translation of a manuscript.

V biblii sa píše: „*Nezabiješ a ktoľvek zabije, bude súdený*“. Tento príkaz je rovnako platný pre nábožensky veriacich aj neveriacich, pravda, inak ho zdôvodňujú jedni i druhí. Nábožensky veriaci vychádzajú z predstavy, že ľudský život vznikol Božím tvorivým zásahom a život má trvalý vzťah k Stvoriteľovi. Biblia špecifikuje tento príkaz ako „*piate Božie prikázanie*“. Úmyselné zavraždenie nevinného človeka je v zásadnom rozpore s dôstojnosťou ľudskej bytosti. Zákony, ktoré zakazujú vraždiť sú univerzálne platné vo všetkých právnych systémoch civilizovaných národov. Tieto zákony rešpektujú rovnako veriaci ako neveriaci. Rozdiel je iba v tom, že neveriaci túto zásadu neodvodzujú od Boha, ale z jednoduchého logického princípu: **Nerob druhým čo nechceš, aby druhí robili tebe.**

Ježiš v kázni na hore spomína aj toto prikázanie a pridáva zákaz hnevu, nenávisť a pomsty. Dokonca Ježiš ide tak ďaleko, že hovorí svojim učeníkom nastaviť druhé líce, ak ich niekto udrie a milovať svojich nepriateľov.

No ryba smrdí od hlavy. Pri skúmaní kto a kedy porušoval toto prikázanie dochádzame k paradoxnému výsledku, že to boli veľmi často vysokí funkcionári cirkvi, nevynímajúc ani pápežov.

Sústredme sa však okrem prikázania **nezabiješ aj na kresťanskú lásku k blížnemu** tak, ako ju hlásal Ježiš Kristus.

- Jeho svätosť pápež Sixtus XIII. (1585-1590) so zúrivou rozhodnosťou vyhlásil: „*Kým ja žijem - každý zločinec musí zomrieť!*“

- Najpožehnanější Otec pápež Be-

nedikt XII. veľmi rád spôsobil iným bolesť, a preto premenil svoj palác na obrovskú mučiareň so stenami, ktoré pohlcovali náreky mučených väzňov.

- Pápež Klement VI. vyraboval Censu v r. 1377, kde bolo zavraždených 4 000 rebelov proti pápežovi.

- Pápež Štefan IV. (768-772) vypíchol oči svojmu protipápežovi a bol neuveriteľne krutý. V niektorých častiach Sicílie ho doteraz uctievať ako svätého.

- Mnohí pápeži mržali iných a naopak, pápeži boli mržaní i zabíjaní a svojim životom nepripomínali v ničom evanjelium.

- V 13. stor. cirkev ukázala ako treba postupovať proti tým, čo sa nechceli podrobiť pápežskej dogme počas tzv. križiackej výpravy proti Albigencom. Táto akcia devastovala veľkú časť Francúzska teologickou čistkou. Najprv sa pokúšali opäť konvertovať Albigencom, no keď to stroskotalo, pápež Innocent III. nariadil ozbrojenú križiacku výpravu, ktorá v priebehu 20 rokov vykryžila státisíce ľudí a nažive ponechala iba hŕstku Albigencom v niektorých izolovaných oblastiach.

- Úrad inkvizítora stále prenasledo-

val týchto nešťastníkov až do štrnásteho storočia. Masaker Simona de Montforta, spáchaný na obyvateľstve Beziers počas tejto križiackej výpravy, dokazoval krutosť rímskokatolíckej cirkvi voči odpadlíkom. Práve pri tejto príležitosti de Montfort na otázku svojich vojakov, ako majú odlišiť kacirov od riadnych kresťanov, im odpovedal: „*Zabíte ich všetkých. Boh si vyberie svojich.*“

- Pápež Alexander bol otrávený svojím následníkom najsvätejším pápežom Jánom XIII.

- Pápež Sergius III. zosadil a uväznil pápeža Krištofa (ktorý predtým zosadil pápeža Lea V. v r. 903) a potom ho nechal zaškrtiť.

- Pápež Bonifác VI. bol zatiahnutý do vraždy pápeža Forsusa. Potom prišiel na rad on sám, keď ho zavraždil jeho následník Štefan VI.

- Pápež Bonifác VII. uväznil pápeža Benedikta VI. v júni r. 974 a potom ho nechal zaškrtiť. Uväznil a pravdepodobne aj nechal zavraždiť predošlého pápeža Jána XIV. On sám bol zavraždený davom Rimanov.

- Pápež Gregor I. prejavoval veľkú úctu najbrutálnejším vladárom sveta - kráľovnej Brunhilde z Galie a cisárovi Phocasovi, keď títo sľúbili pomáhať cirkvi. Otrásnym spôsobom prejavoval radosť z vraždenia ľudí, ktorí oponovali pápežovi.

Dostupné na: <http://goo.gl/27isAR>
Výbral a preložil: A. K. ■

Katolíci neschvaľujú diktát Vatikánu v otázkach sexuality a reprodukcie

Claire S. Gould: Catholics do not approve of Vatican's stance on sexuality and reproduction

Abstract:

Translation of a press report from February 10th, 2014.

Ďalšie dôkazy, že katolíci neschvaľujú diktát Vatikánu v otázkach sexuality a reprodukcie.

Výsledky medzinárodného prieskumu konaného Univision ukazujú, že prevažná väčšina katolíkov na celom svete podporuje a súhlasí s používaním antikoncepčných prostriedkov a s prístupom k prerušeniu tehotenstva.

„Svet teraz vie, čo katolíci vedeli už

dávno, teda že odmietame diktát Vatikánu, týkajúci sa sexu, rodinného života a záležitostí reprodukcie”, povedal Jon O'Brien, predseda Katolíkov pre voľbu (originál: Catholics for Choice) v odpovedi na výsledky prieskumu.

„Tieto výsledky súhlasia so zisteniami z USA, podľa ktorých katolícke ženy sa podrobili prerušeniu tehotenstva v podobných percentuálnych počtoch

ako inde na svete, 85 % katolíkov tu zavrhuje vatikánsky nesúhlas s akýmkoľvek prerušením tehotenstva; 99 % sexuálne aktívnych katolíckych žien používa antikoncepčné metódy, ktoré Vatikán zakazuje. Prišiel čas pre médiá a politikov, aby si uvedomili, že keď ide o to čo si katolíci myslia o sociálnej spravodlivosti a verejnom zdravotníctve, Vatikán nehovorí v našom mene.”

Organizácia „Katolíci pre voľbu” utvára a šíri reprodukčnú etiku, ktorá sa zakladá na spravodlivosti, odzrkadľuje záväzok pomáhať a rešpektovať ženy a ich dobro, pričom sa nazdáva, že ženy i muži sú schopní prijímať morálne rozhodnutia o svojich vlastných životoch.

Dostupné na: <http://goo.gl/Qfb1S7>

Vybral a preložil A. K. ■

Kriticky a lapidárne

Critical and lapidary

Pehy alebo špina?
Freckles or dirt?

„V ostatných rokoch dochádza i k výraznému znižovaniu záujmu maturov o štúdium technických a prírodných vied. Je alarmujúce, že v spoločnosti narastá vplyv tzv. „alternatívnych“ odborov. Preto čierna i biela mágia, sektárstvo rozmanitého druhu, parapsychológia, najrôznejšie liečiteľstvá, predpovedanie budúcnosti z kariet, z ruky či kávových usadenín, vyhotovovanie horoskopov na základe astrologickej „vedy“ sú akceptované čoraz väčšou časťou populácie. Formálne prístupy k „alternatívnym vedám“ stierajú rozdiely medzi nimi a skutočnou vedou, ktoré ešte pred desiatkou rokov boli zreteľné a jednoznačné. Na internetových stránkach sa dnes dozvedáme o kdejakých víziách a údajných stretnutiach s predstaviteľmi mimozemských civilizácií rovnako ako o najnovších výsledkoch kozmického výskumu uskutočňovaného NASA. Forma oznamov je pritom veľmi podobná. Existuje geometrickým radom narastajúca „alternatívna odborná literatúra“ s výrazne metafyzickými

témami. Má dokonca charakter serióznych odborných publikácií - autori už nepotrebujú žiadne empirické dáta, ktoré by potvrdzovali ich tézy. Len sa odvolávajú jeden na druhého, a tak, imitujúc vedeckosť, odkazmi matú čitateľov. Ide o psychologické ovplyvňovanie, ktoré vo väčšine prípadov nahráva rozličným podvodníkom. Páčivé a provokujúce otázky Dänikena sú v tvrdeniach dnešných „záhadológov“, metafyzikov a liečiteľov tela i ducha najrozličnejšieho druhu upravované takým spôsobom, že vyznievajú seriózne.“

TRNOVEC, I. – HOVORKA, D.: *Pehy na kráse informačnej spoločnosti. Literárny týždenník, roč. XXVII., č. 5-6, 12. februára 2014, s. 3*

Obrodiť, či zmeniť smerovanie ľudstva?

Redeem or change the direction of humanity?

„Nazdávame sa, že je čas obrodiť smerovanie ľudstva nie iba v informačno-komunikačnom rozmere, ale v humanistickom a pestovať humanizmus ako životný postoj. Nielen preto, že humanizmus a tolerancia sú pojmy výrazne intelektuálne, ale aj preto, že humanizmus, ako i občianstvo sa objavujú vždy medzi miznúcim starým a prichádzajúcim novým. Toto poznanie nám odkázala už antika, ako i osvietenstvo a ich možné poučenia, ktoré vo vzťahu

k európskej prítomnosti by mohli znieť nasledovne: **potrebujeme oživiť historickú pamäť Európy, poznávať pravdu a realizovať občianstvo v rámci ľudskej slobody (libero arbitrio) ako možnosť vybrať si medzi existujúcimi alternatívami.** Ak chceme „prebudit“ človeka, aby si uvedomil vlastnú hodnotu, musíme sa vrátiť k poznaniu sociálnych hodnôt, akými sú pravda, spravodlivosť, česť, svedomie, národná kultúra, občianstvo etc. Preto bude potrebné obnoviť dôstojnosť človeka o to väčšmi, podľa „postmodernej módy“ zvykli sme si totiž zaodiť svoju bezmocnosť do mýtického šatu. Na základe uvedeného si kladieme otázku: Čím je dnes naša Európa? Európa, ktorá je sama sebe čoraz úhlavnejším nepriateľom? Preto sa usiluje o integráciu? Ale s čím sa máme integrovať? Nachádzame sa i my v súkolí otázk, do akej miery budú v Paneurópe rozum a tolerancia ako základné prvky humanity a občianstva pretláčať mocensko-politické hľadiská, ktoré sú zaštitené sloganmi o solidarite, sociálno-trhovom hospodárstve a o mocnej smithovskej „neviditeľnej“ ruke trhu? Ako dlho bude fenomén európanstva poznačený „dedičnou kliatbou“, ktorá má podobu hviezdíček „európanstva“? Ako zaistiť akceptovanie občianstva, tolerance v praktickom živote, keď platí, že vysvetliť historický vývin spoločnosti a miesta človeka v nej je niečím iným ako zaistiť človeku dôstojné miesto v

procesu formovania jeho osobnosti. Teda že človek môže konať občiansky len vtedy, keď je slobodný, keď jeho vôľa nie je determinovaná nejakou autoritou, strachom či odmenou.“

KLIMEKOVÁ, A.: Civilizačné zmeny, intolerancia, občianstvo – kde leží naša bieda v integrujúcej sa Európe?. Literárny týždenník, roč. XXVII., č. 7-8, 26. februára 2014, s. 3

Som za odluku cirkvi od štátu *I support the separation of church from state*

„Päť storočí s nezrátanými počtami upálených ľudí, mučenými ľuďmi, zmrzačenými ľuďmi. (Nepripomína vám meno Ján Hus nič?). Storočia masakrov a genocidy, vyvlastňovania domov, zeme a domácich zvierat. Storočia vyvolávania vojen. Storočia (počnúc 4. storočím) smrti, zabíjania a ničenia v mene Vášho boha peňazí. Spojenectvá s diktátormi, nenásytnosť, túžba po moci, stále dožadovanie sa výhod, vtieranie sa do politiky, manipulácie svedomia. A teraz chcete „reštitúcie vášho majetku“? V Chorvátsku a inde. Pretože ste a boli ste spolu s politikmi čo vás podporovali na vine zato, že mnohí občania boli vykázaní zo svojich domov a polí, ktoré im patrili, aby to „vrátili pánom Vatikánu“. Všetko vlastníctvo mnohých národov a ich občanov. Teraz sa pokúšate ukradnúť v Českej republike, so spoluúčasťou rôznych politikov to čo vám nepatrilo. Dokonca necítite žiadnu hanbu za to všetko?“

Z listu Jana Ilju Řihu za odluku cirkvi od štátu

R. Schuster sa odtajnil *R. Schuster came out of hiding*

„A. HYKISCH: Prečo ste sa ako mladý človek stali členom KSČ? Hrali úlohu aj rodinné tradície? Boli ste veriaci? Ako zmenila vaša skúsenosť na prahu klinickej smrti váš svetonázor?“

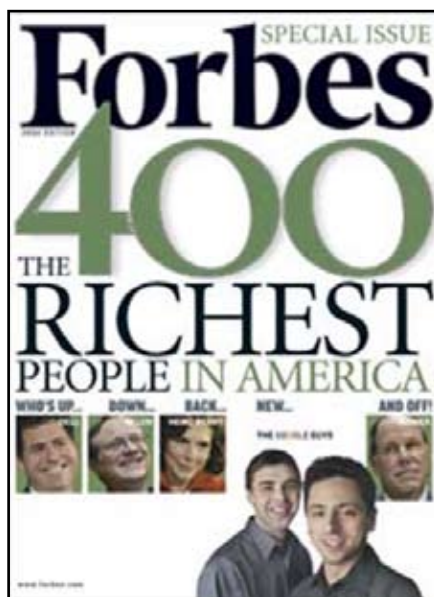
R. SCHUSTER: Ako vysokoškolák, syn robotníka, odmietol som členstvo v KSČ s tým, že sa chcem plne venovať štúdiu a svojim koníčkom, športu, kultúre, fotografovaniu a filmovaniu. Keďže som však chcel ako mladý inžinier vo Východoslovenských železniarňach v

odbornom raste pokračovať, vstúpil som v roku 1964 do KSČ. V tom čase som, úprimne povedané, veril týmto myšlienkam. Otec ako robotník bol členom strany, ale nikdy ma nepresviedčal, aby som vstúpil aj ja. Mamka bola veriacia katolíčka. Mala na starosti bočný oltár v medzevskom kostole. Pod mamkiným vplyvom sme mali katolícku výchovu, od krstu cez prvé sväté prijímanie. Ako člen KSČ som dokonca nechal tajne odlietať vo VSŽ zvon pre medzevský kostol. Moja klinická smrť mi svetonázor len upevnila. Bol som a zostal som veriacim človekom. Preto som sa sobášil v kostole, dal som pokrstiť aj svoje deti. Ako existovali tajní kňazi, existovali aj tisíce tajných veriacich.“

Hodnoty sa upevňujú na princípoch vzájomnej úcty. *HYKISCH, A.: Rozhovor s bývalým prezidentom, spisovateľom a členom Spolku slovenských spisovateľov Rudolfom Schusterom pri príležitosti jeho osemdesiatin. Literárny týždenník dvojčíslo 1-2. Roč. XXVII., 15. januára 2014, s. 13-14.*

Novinka pre chudobných *News for the poor*

Podľa Bloomberg Billionaires Index, zoznamu najbohatších obyvateľov Zeme, sa majetok najbohatších ľudí sveta vlni zvýšil o 524 miliárd dolárov. Oproti predchádzajúcemu roku je to o vyše 16 % viac. Na čele zoznamu je zakladateľ Microsoftu Bill Gates a za ním zakladateľ developera kasín v Las Vegas Sands, americký miliardár Sheldon Adelson.

„Bohatí budú v roku 2014 ďalej bohatnúť“, predpovedá ďalší miliardár John Catsimatidis.

Kritický hlas z Českej republiky *A critical voice from the Czech Republic*

Celé deväťdesiate roky sme počuli v novoročných prejavoch prenádherné vízie. Zatiaľ čo sme sa nimi dojata ochali, došlo k výpredaju našej ekonomiky, vrátane zašantročenia rodinného striebra.

Aj ďalšie dve päťročnice boli v znamení silných novoročných slov. Ubezpečovali nás, že všetko je v tom najlepšom poriadku a že čertov na stenú maľujú iba tí, čo nemajú radi ľudí. Medzitým prudko vzrástla zadlženosť krajiny, hromadili sa sociálne problémy a politické strany sa diskreditovali svojimi šibrami a krstnými otcami v očiach voličovi.

Akú povzbudivú víziu by vlastne mali odvysielat' v krajine, kde boj s korupciou je vraj prejavom závidi neúspešných? Kde síce nie sú peniaze na vedu a preplnené školy, o to viac ich však je na poloprázdne kostoly a kde sa stíhaní dočkali svojej amnestie s takou istotou ako chudobní svojho exekútora.

Ako oslovit' báječnou víziou tých, ktorí špekulujú, do akých dlhopisov uložiť svoje finančné prebytky a zároveň tých, ktorí dostanú od štátu ako pozornosť za celoživotnú prácu zopár desaťkorunáčok?

Akú víziu dať desaťtisícim bezdomovcov, aby ich v parku pred železničnou stanicou celkom zadarmo hriala na duši?

Jan Keller

Pozn. redakcie: Kritický hlas p. prof. Kellera v opisovaných ohľadoch platí aj na pomery v Slovenskej republike.

Z nedostatku argumentov nám vždy do postele lezie náboženstvo - aj s bagančami

Shortage of arguments leads to religion – with all its baggage

Z rozhovoru s americkou spisovateľkou Charlottou Roganovou, 58-ročnou debutantkou bestsellerového románu Záchraný čl.

M. PROCHÁZKA: *A rozprávačka*

románu *Grace - dievča na spoločenskom vzostupe - ktorá ani pri katastrofe neprestáva myslieť na následky mezaliance svojho manžela? Aj jej príbeh sa viaže na čosi z vašej minulosti?*

CH. ROGANOVÁ: Grace bola skvelou postavou na rozpovedáme pre mňa dôležitých vecí. Napríklad o práve žien na nezávislosť. Ktosi, kto ako ja vyrastal v Štátoch 70. rokov, veľmi mocne nasiakol otázkami ženského hnutia. Za môjho vedomého života sa Amerikou prehnal boj žien o ich miesto vo svete. Išlo o najzávažnejšiu spoločenskú debatu, na akej som sa zúčastnila. **Keď pozorujem počínanie amerických feministiek dnes, mám pocit, že svoju energiu zamerali zlým smerom.**

M. PROCHÁZKA: *V akom zmysle?*

CH. ROGANOVÁ: Keď som bola študentkou, našim heslom bola sexuálna revolúcia. Ale veď v nej nešlo iba o pohlavný styk. Pod pojmom „voľná láska“ sme vpašovali stovky ďalších emancipačných otázok. Dnes, napríklad, v Štátoch prebieha diskusia o preplácaní antikoncepcie - či poisťujúci zamestnávateľ má pokrývať jej náklady, alebo nie? Feministky bojujú za vec na úrovni abstraktnej ideológie, a **bolo by treba skôr začať základnou otázkou: prečo vôbec debatu o našej antikoncepcii opanovali muži?** Je to hanba a mali by z toho urobiť aféru. **Obmedzenie možnosti rozhodovania žien samých o sebe je protiústavné.**

M. PROCHÁZKA: *Zamestnávateľia, ktorí platia poisťovňu, sa v tej diskusii zaštitili náboženstvom.*

CH. ROGANOVÁ: Veru, z nedostatku iných argumentov nám vždy do postele lezie s bagančami náboženstvo. A verejná mienka uznáva, že ono má patent na všetko.

M. PROCHÁZKA: *Náboženstvu a dozoru nad ľuďmi s jeho pomocou v knižke venujete veľa miesta.*

CH. ROGANOVÁ: Uchvacuje ma ničím neopodstatnené presvedčenie, že náboženstvo, ktoré vyznávaš, je jedinou pravdou. Moju knižku uvádza citát zo sumerskej báje o Atra-hasisovi, ktorý

hovorí o potope. Potom to isté podanie pripomínam v značne mladšej kresťanskej obmene, ktorú mladý diakon zúrivo obhajuje ako jedinou pravdivú a správnu. Ľudí kontrolujú a obmedzujú pomocou tradovaní, ktorých zdroje ani nepoznáme. **Nie je čudné, že sa vezme staroegyptská modla manželky a matky Izis, dajú jej meno Mária a oddnes ju vyhlasujú za kresťanskú sväticu?** Preto sa Grace, ktorá je oportunistka, v istej chvíli začína modliť k mesiacu. Len aby ktosi rozprestrel nad ňou ochranu. Náboženstvo v jej rukách sa stáva veľmi praktickým nástrojom.

PROCHÁZKA, M.: *Kto má právo na záchranu? Rozhovor so spisovateľkou Charlottou Roganovou, päťdesiatšedemročnou debutantkou bestsellerového románu Záchranný čl. Literárny týždenník dvojčíslo 1-2. roč. XXVII., 15. januára 2014, s. 17.*

Text zvýraznila redakcia.

Blednúca sláva Pussy Riot *The fading fame of Pussy Riot*

Náhodou som sa dozvedel, že tzv. femeny, bojovné feministky požadujú od „*vatikánskych starcov a ich fanatických adeptov, aby skončili s propagovaním stredovekých chimér a prispôbili náboženské dogmy modernému svetu a ľudským právam*“. To by asi nebolo až také zlé, keby to niektoré femeny neboli vzali naozaj „od podlahy“.

Pred Vianocami 2013 sa jedna z nich v chráme sv. Márie Magdalény v Paríži vymočila pred oltárom a porozhádzovala okolo seba kusy teľacieho mäsa ako symboly potrateného plodu, lebo vraj, „*Vianoce sú zrušené!*“

Príklady tiahnu: V dóme v Kolíne nad Rýnom počas vianočnej omše, ktorú slúžil sám kardinál Joachim Meisner, zrazu vyskočila na oltár polonahá mladá žena s veľkým nápisom na poprsí „*Som Boh*“. Dvadsaťročnú študentku filozofie Josephinu Wittovú promptne obvinili z rušenia náboženského obradu.

Český publicista Matyáš Zrno k tomu znechutene, ale oprávnene dodal: „*Nech sa prezentujú ako aktivistky, hoci napospol ide o platené zamestnankyne ... Nech si kritizujú kresťanstvo, cirkvi, pápežov, dogmy. Prečo nie? Nežijeme predsa v Saudskej Arábii. Ale prečo to,*

preboha, nemôže mať ani trochu úroveň?“

Podľa nemeckých médií, verejnosť sa predtým zabávala nad vystúpením ruskej skupiny Pussy Riot na úkor prezidenta Putina a zásah tamojšej polície v chráme označovala za porušovanie slobody. Teraz, podľa Siiddeutsche Zeitung, Nemci zistili, že postpubertálne akcie nespádajú ani u nich pod pojem slobody a že ich polícia zasiahne okamžite, aj keď Wittovej zrejme hrozí iba pokuta.

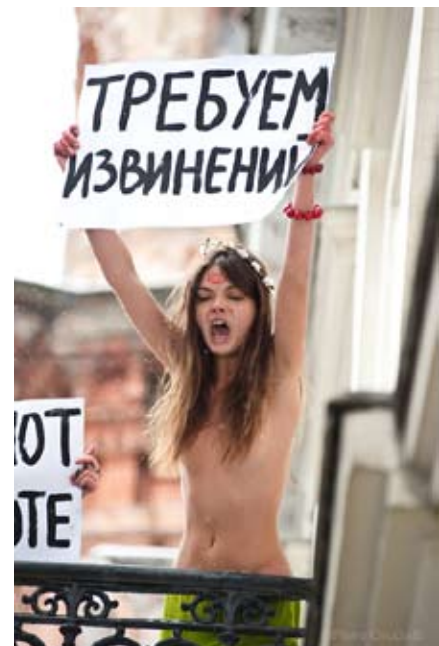
Nakoniec sa teda zvláštnou iróniou práve vďaka dvom „západným“ buričkám vykľul ten demagogický dvojaký meter pri posudzovaní „*protestných akcií*“ v kostoloch - aj s dopadom na umeľú gloriolu okolo ruských Pussy Riot.

Zabudnúť by sa však nemalo predvedené pokrytectvo mnohých politikov, žurnalistov a „celebrít“, ktorí tendenčne glorifikovali čin členiek Pussy Riot.

Keď si pripomenieme všetko, čo vo svojom vystúpení vykrikovali, natíska sa poľutovanie nad tým, čo predvedli už nejaké „pubertiačky“, a jedna z nich bola dokonca už matkou.

Predovšetkým však zostáva až pocit hnusu nielen z formy takýchto „protestov“, ale aj ich zámerného a tendenčne zaslepeného oslavovania. Ide totiž o skutočnosť, ktorá veľa hovorí o úrovni nielen mnohých súčasných politikov, ale aj žurnalistov, ktorí zrádzajú svoje pravé spoločenské poslanie.

Miroslav Horácky ■

Uriel da Costa

I. Poljak.: Uriel da Costa

Profile of the philosopher and thinker who definitively rejected religious fanaticism.

Máloktoľný učenec mal taký pohnutý osud ako Uriel da Costa. Pôvodným menom Gabriel da Costa (1585-1640). Pochádzal zo slávneho portugalského šľachtického rodu Maranos, vďaka čomu dostal kvalitné vzdelanie. Jeho otec bol katolícky kňaz zbehlý v cirkevnom práve. Aj Gabriel da Costa vyštudoval cirkevné právo a zastával významné miesto pokladníka kapituly v prístavnom meste Porto.

Významným momentom v jeho živote bolo konvertovanie na židovskú vieru (v r. 1613). Bol si totiž vedomý toho, že jeho rodina mala židovský pôvod, a už v priebehu štúdia začal uvažovať o tomto kroku. Následne sa presťahoval z katolíckeho Portugalska do liberálnejšieho prostredia Amsterdamu, kde prijal krstné meno Uriel.

Judaizmus však neuspokojoval jeho očakávania. Dospel k poznaniu, že to, čo učia rabíni, je v rozpore so Starým zákonom. V tomto duchu napísal aj svoje prvé dielo *Tézy proti tradícii*, ktoré obsahuje 11 téz. Útočí v ňom na rabínsky judaizmus ako nebiblický, kvôli ktorému bol exkomunikovaný. Kniha vyvolala veľké pobúrenie. Ako jej autor bol obvinený z nabádania židovských veriacich, aby opúšťali rady cirkvi a prechádzali na kresťanskú vieru. Bol preto zatknutý, pokutovaný a jeho spisy skonfiškované.

V dôsledku týchto udalostí sa presťahoval do Hamburgu, kde sídlila početná a vplyvná židovská komunita. Ani tu však nenašiel pochopenie, takže sa v r. 1633 vrátil do Amsterdamu. Napriek tomu, že sa pokúšal zmieriť so spoločenstvom, v ktorom žil, nepodarilo sa mu to. Prišiel totiž k záveru, že všetky náboženstvá sú ľudským vynálezom. Podľa jeho názoru náboženstvo má byť založené len na prirodzenom práve. Boh nemá žiaden zámer s prázdnyimi obradmi. Veril, že Boh sídli v prírode, je plný pokoja a harmónie, zatiaľ čo organizované náboženstvo je poznamenané

násilím a nepokojmi.

V r. 1623 vydal dielo *O nesmrteľnosti ľudskej duše*, ktoré spôsobilo škandál, a preto z rozhodnutia rabína bolo verejne spálené na námestí v Amsterdame.

Podobne bolo odmietnuté aj ďalšie jeho dielo *Skúška tradícii farizejov* (*Examination of pharisaic traditions*), ktoré vyšlo o rok neskôr. Nasledoval trest, kruté poníženie na verejnosti a exkomunikácia.

Za svoje kacírské názory bol verejne potrestaný 39 ranami v amsterdamskej synagóge. Zbitý bol prinútený ležať na podlahe, zatiaľ čo zhromaždení veriaci po ňom šliapali. Toto verejné poníženie ho tak demoralizovalo, že upadol do depresii a samovražedných stavov. V takomto rozporení v r. 1640 siahol po pištoli, obrátil ju proti sebe a vystrelil. Umieral údajne hroznou smrťou.

Za najcennejšie dielo Da Costu možno považovať krátku autobiografiu *Príklad ľudskeho života* (*Humanae vitae exempla*). Dielo bolo vydané až po autorovej smrti v r. 1687. Náboženstvo podrobuje tvrdej kritike, považuje ho za zdroj povier, klamstiev a násilia. Okrem

iného v tejto práci píše: „Začal som sa pýtať sám seba, či Mojžišov zákon by mal byť považovaný za Boží zákon. Dospel som k záveru, že to nie je nič viac než ľudský vynález.“

Autor sám mal možnosť zakúsiť na vlastnej koži dôsledky náboženskej neznášanlivosti a manipulácie. Na druhej strane treba však pripomenúť, že uznával existenciu boha, stotožňoval ho s prírodou (deistický pohľad na svet), ktorej dáva pokoj a harmóniu.

Tragický osud tohto odhodlaného odporcu dogmatického učenia cirkvi literárne spracoval nemecký spisovateľ Karl Ferdinand Glutzkow v dráme, ktorá mala premiéru v r. 1846 v Drážďanoch.

Odmietnutím „rabínskeho judaizmu“ sa Uriel da Costa zaradil medzi principiálnych kritikov náboženstva, pričom nerozlišuje, či ide o kresťanské, židovské alebo iné náboženstvo. Možno ho pokladať za protagonistu voľnomyšlienárskeho pohľadu na svet. Myšlienkovy patrí medzi racionalistov a je predchodcom slávneho filozofa Barucha Spinozu.

Niektorí autori ho právom označujú za „hrdinu svedomia“, pretože bol jedným z prvých novovekých filozofov, ktorý spochybňoval náboženský svetonázor a zaradil sa medzi tých, ktorí prispeli k rozvoju moderného ateizmu, hoci ešte nie na prísne vedeckej báze. Mnoho intelektuálov Uriela da Costu zidealizovalo ako „hrdinu svedomia“ a priekopníka v boji proti fanatizmu.

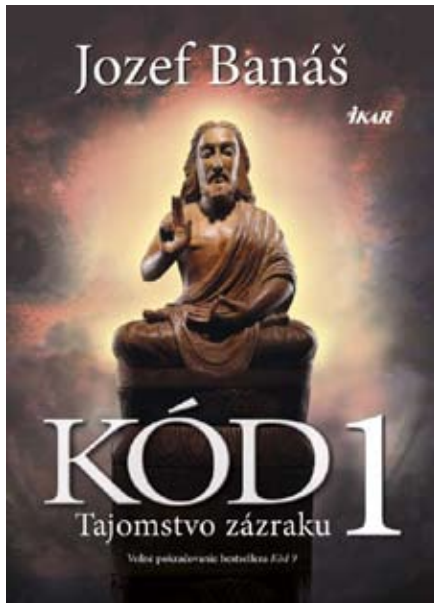
dr. Ivan Poljak ■

Tajomstvo zázraku – Ježišov život

L. Hubenák: Secret of the miracle – The life of Jesus

Review of the book from Josef Banáš – Code 1, published by Bratislava's IKAR Press in 2013.

Ako voľné pokračovanie bestselleru Kód 9 vyšla vo Vydavateľstve IKAR ďalšia kniha z dielne **Jozefa Banáša** – **KÓD 1**, ktorá ihneď vzbudila široký ohlas u čitateľov. Nie náhodou. autor úspešne pokračuje v štýle amerického spisovateľa Dana Browna, ktorého dielo pobúrilo Vatikán. Jozef Banáš patrí k najprekladanejším slovenským autorom, jeho romány sú knihy s vážnou spoločenskou, politickou a religióznou problematikou, ktoré získali množstvo ocenení.

V najnovšom románe sa prelínajú dve zdanlivo odlišné, ale navzájom autorom skvele prepojené línie: príbeh Ježiša Krista a jeho putovanie po Indii sa prelína s dramatickou cestou súčasných slovenských manželov, ktorá vedie po miestach súvisiacich s miestami pobytu uvádzanými v časti týkajúcej sa života Ježiša. Ocenenie si zaslúži odvaha autora, ktorý prostredníctvom pútavej fikcie rúca jednu za druhou odveké dogmy kresťanstva. U nejedného čitateľa sa zrejme objaví úvaha o tom, že udalosti, ktoré azda najviac ovplyvnili duchovný rozvoj človečenstva, sa skutočne mohli odohrať aj trochu inak. Pozitívne hodnotíme aj tézu autora, že

Boh nám dal slobodnú voľbu a je len na nás, akou cestou sa rozhodneme ísť. Autor poukazuje aj na to, na akom učení bola postavená pôvodná Kristova cirkev a kam sa vďaka jej niektorým predstaviteľom dostala dnes.

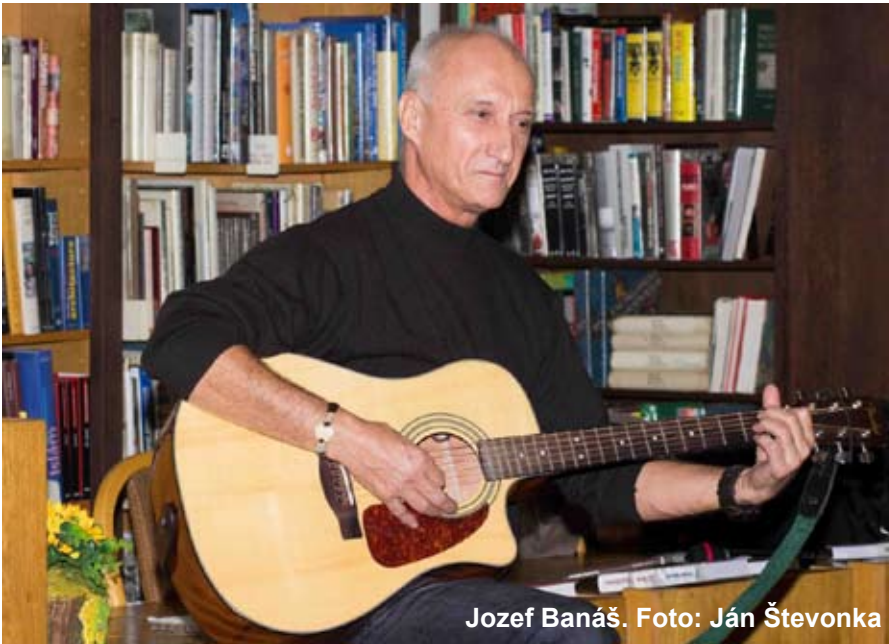
Zaujímavý je už začiatok diela, keď namiesto zvyčajného úvodu volí formu uvedenia rozsiahleho úryvku - Pancier dogmatizmu - z knihy významného biblického teológa a filozofa prof. K. Nadráskeho Ježiš a súčasnosť. Má to svoju logiku vzhľadom na obsah románu, je to oveľa pôsobivejšie ako keby citoval neveriaceho a nedajbože ateistu. Citovaný autor totiž právom konštatuje, že to, čo v súčasnosti kresťanov najviac zvierá a dusí, je dogmatizmus ich vlastných cirkví. Obmedzuje osobné myslenie, čítanie i chcenie veriacich ako kazajka a v kolektívnych rozmeroch pôsobí ako ľad, pokrývajúci stuhnuté polia cirkví. Uvádza, že vláda dogmatizmu znamená, že čítanie, myslenie i chcenie kresťanov sa má riadiť dogmami a nariadeniami cirkví, že viera nie je chápaná v zmysle Ježišovho života, ale vierou je myšlienkový súhlas, ktorý prítakáva a podriaďuje sa „božskej autorite“ cirkví. Takým prístupom sa otázka pravdy mení na otázku moci, reprezentovanej autoritou cirkvi Dogmatizmus nedovoľuje, aby veriaci aj za cenu omylov a pochybností hľadali a nachádzali Boha. Naopak, veriaci majú uznávať, že cirkevné učenie im už poskytlo celú pravdu, preto sa každá pochybnosť vyhlasuje za urážku božieho majestátu. Namiesto možnosti predkladať otázky sú veriaci nútení robiť otáznymi samých seba. Taký prístup blokuje osobný rast a udržuje veriacich v nedospelosti. Strach zo spochybňovania vnucovaných dogiem ich vedie k spochybňovaniu vlastnej osoby a k latentnej neuróze. Zdôrazňuje, že namiesto spásy hlásanej Ježišom v zmysle uzdravenia a radosť sa rozširuje ustrašená, pochmúrna, chorobná existencia, čo je aj v zjavnom protiklade s tým, o čo sa usiloval Ježiš.

Autor vyslovuje závažnú myšlienku: „pre svet nie sú nebezpečenstvom moslimovia, hinduisti ani kresťania, ale fanatické moslimovia, fanatické hinduisti a fanatické kresťania“.

Uvedené myšlienky slúžili J. Banášovi ako východisko pri koncipovaní práce. Najmä Ježišovho odkazu, aby sme kráčali k Bohu svojou vlastnou, individuálnou cestou, cestou otvoreného srdca, cestou oslobodenou od náboženských dogiem, ktorá je v dokonalom súlade s vnímaním človeka 21. storočia, zdôrazňujúc aké dôležité je mať vieru v sebe samom. Dogma podľa neho nie je nič iné ako nedostatok dôkazov. Trvanie na dogmách je odmietanie rozumu, čo je urážka Boha. Autor už v románe Kód 9 napísal: „Slobodní sme len vtedy, keď poznáme pravdu. A poznáme ju len vtedy, keď rozmýšľame. Ten, kto nástojí na dogmách a nerozmýšľa, či ešte horšie, bráni rozmýšľať iným, je proti Bohu, a teda neverí. A viera bez rozmýšľania nie je vierou, ale podrobením sa násiliu.“ Väčšina kresťanov nehľadá pravdu, ale ako pravdu berie dogmy, o ktorých Ježiš nemal ani tušenie.

Aj stať – Sibylina veštba – v ktorej sa uvádza, že v ďalekej krajine žije veľmi múdry a spravodlivý panovník Šalamún, a že z jeho krajiny vzíde muž, ktorý prinesie svetlo celému svetu, povznesie slávu Jeruzalema, hoci utrpí v ňom najväčšiu potupu, bude v ňom zhanobený a trýznený, povstanú proti nemu kňazi, obvinia ho zo lži a rúhania. Nadvláda kňazov zapríčiní mnoho zla a s mocou kňazov bude rásť ich pýcha a nadutosť. Mesiášova osobnosť sa stane záštitou na páchanie nerestí. To sa stalo podnetom k rozvíjaniu deja románu.

V ďalších 80-tich kapitolách rozvíja autor dva príbehy. Volí zaujímavú formu, keď v jednej opisuje osudy súčasnej slovenskej rodiny – dramatickú cestu manželov Márie a Michala a v nasledujúcej osudy Ježiša a to striedavo v celej práci. Do deja, okrem manželskej dvojice, vstupujú aj ďalšie postavy, najmä ich priateľ Tomáš, katolícky kňaz pôsobiaci v Jeruzaleme. Do deja zasahuje aj vatikánska rozviedka a mnohé osobnosti najmä počas ich putovania v Izraeli a v Indii. Nechýbajú ani symboly, ktoré sú „pre náš život kľúčové“. Tentoraz to bol kameň, ktorého jednu polovicu mal Michal a druhú Tomáš. Sú to kamene

Jozef Banáš. Foto: Ján Števonka

jednoty a fungujú len vtedy, keď na ne v tej istej chvíli myslia obaja ich držiteľia, vtedy vraj dokážu zázraky.

Veriaca kresťanka Mária prežíva v románe osud ťažko zdravotne postihutej ženy, ktorá objavila v prsníku hrčku a lekári jej diagnostikovali rakovinu. Všetku energiu venuje úsiliu prekonať zákernú chorobu. Ako veriaca verila, že jej môže pomôcť návšteva Kristovho údajného hrobu v Jeruzaleme a meditácia v ňom, ako aj polozenie lístočka so želaním do Múra nárekov. Aj ďalšia cesta do Indie a Kašmíru, návšteva údajného Ježišovho hrobu v hrobke Rozabal v Šrínagare i jej liečebný pobyt u indických liečiteľov súvisia obsahovo s druhou líniou deja. Po trojmesačnom pobyte sa manželia vracajú späť do vlasti. Mária podstúpila vyšetrenia, ktoré potvrdili, že karcinóm zmizol. Bol to šťastný záver, ktorý označila za tajomstvo zázraku, spočívajúce vo viere a láske v sebe samom. Táto dejová konštrukcia nie je samoúčelná, ale obsahovo priamo súvisí s problematikou druhej línie deja.

Jednou z otázok, ktorá sa tiahne celým románom je napríklad otázka Ježišovho hrobu. Michal manželke pripomína, že Ježišov hrob v Jeruzaleme nie je. A predsa Chrám Božieho hrobu, ktorý dal postaviť cisár Konštantín na podnet svojej matky Heleny viac ako tristo rokov po Ježišom ukrižovaní navštevujú denne tisíce turistov. Toto miesto a žiadna z relikvií, ktoré tam sú, nemajú nič spoločné s Ježišovým

mŕtvym telom. Je to však vynikajúci biznis. V arabských obchodoch sú na predaj rôzne artefakty - fľaštičky s olejom, ktorým vraj natierali Ježiša, rôzne kresťanské suveníry vyrobené v Číne.

Po návšteve Chrámu božieho hrobu povedal Michal, že tam hľadali Ježišov hrob zbytočne, pretože tam pochovaný nie je. Ale kde teda je? Cirkev predsa vyhlásila, že Ježiš vystúpil na nebesia. Aj cirkevní hodnostári vedia presne, že Ježiš na žiadne nebesia nevystúpil, ale nemôžu to priznať, pretože tým by sa okamžite zosypala ich svetská moc, o ktorú im ide. Preto každého, kto hľadá skutočný Ježišov hrob, nenávidia a prenasledujú.

Čitateľa iste zaujme obsah rozhovoru Mariky s Jeruzalemským rabínom, ktorého sa spýtala, kde je skutočne pochovaný Ježiš? Rabín sa usmial a začal pokojne rozprávať. „*Sú veci, ktoré sa vo verejnom záujme nehovoria, aj keď by sa v záujme pravdy hovoriť mali.*“ Tak napríklad je pravda, že Ježiš nebol žiadny Boží syn, ale odhlasovalo sa to na koncile v meste Nicea 25. marca v r. 325 pod vedením cisára Konštantína. Biskupov, ktorí hlasovali za božský pôvod Ježiša, bolo 217, namietat' si trúfli iba traja. Viedol ich biskup Arius, ktorý tvrdil, že vyhlasovať človeka za syna Boha je kacírstvo. Drvivá väčšina hlasov bola pod hrubým nátlakom cisára Konštantína za božstvo Ježiša. Cisár pred hlasovaním vyhlásil, že Ježišov božský pôvod je pravda a všetky ostat-

né názory sú dielom diavla. Mám silný pocit, že hlasovať proti cisárovi by si málokto trúfol aj dnes. Od tej chvíle sa Ježiš dostal na nebesia, odtrhli ho od ľudí, vzali mu ľudskú tvár, prestal byť pre hľadajúcich motiváciou. Stal sa nedosiahnuteľným ideálom. Priznajme si, že to mnohým vyhovuje. Ľudia majú radi morálne vzory, keď sú od nich v bezpečnej vzdialenosti. Pre istotu, aby veľmi neprovokovali, Ježiša vzali Jeruzalemu a presunuli ho do Ríma, kde nikdy v živote nebol.

Rovnako na tomto koncile komisia menovaná cisárom vybrala z asi osemdesiatich evanjelií štyri, ktoré sa neskôr kánonizovali a stali súčasťou Nového zákona. Kritériom pri ich výbere bol zázrak – údajne prileteli samy na oltár. Ostatné evanjeliá cirkev označila za kacírské, a kto sa na ne odvolal, bol onačený za kacíra a musel počítat' s fatálnymi následkami. Vynechali z nich celých osemnásť rokov Ježišovho života – detstva a mladosti. S božským pôvodom Ježiša nesúhlasili ani židia, ani neskôr moslimovia. Z človeka Ježiša urobila cirkev bohočloveka najmä zásluhou Pavla. Od tej chvíle sa vlastne cirkev stále zmieta v dileme – ísť cestou Ježišovou, alebo cestou Pavlovou, cestou moci. Pápeži sa rozhodli pre cestu Pavlovu a kto s ňou nesúhlasil, bol kruto trestaný. Najmä po niekoľkých storočiach, keď cirkev zosilnela.

Tisíce ľudí kráčajúcich cestou Ježišovou a nie cestou pápežov, bolo vyhlásených za heretikov a kacírov a upálených. Preto rímska cirkev ničila všetky svedectvá, ktoré zobrazovali Ježiša ako človeka. Tak v r. 391 za cisára Teodosia bola zničená najväčšia knižnica vtedajšieho sveta v Alexandrii, ktorá obsahovala unikátne svedectvá o živote prvých kresťanov a o jeruzalemskej cirkvi. Za cisára Teodosia sa v tom roku stalo kresťanstvo štátnym náboženstvom Rímskej ríše a biskup Siricius začal ako prvý používať titul pápež. Tým sa dovŕšila najvýznamnejšia revolúcia v histórii ľudstva, ktorú spustil cisár Konštantín: z utláčaných kresťanov sa stali utlačovatelia.

Vatikán nedopusť žiadny pokus dokázať, že Ježiš je niekde pochovaný. O nanebovstúpení sa však v evanjeliách nikde nehovorí. Ak by sa objavil dôkaz, že Ježiš je niekde pochovaný ako každý iný človek, bolo by po Vatikáne.

Dokázalo by sa, že celé učenie cirkvi je postavené na lži. Naopak, Ježišovo učenie by nabralo silu. Je teda jasné, že odhalenie miesta posledného odpočinku Krista znamená pre cirkev smrteľné nebezpečenstvo. Strach jej predstaviteľov je veľký, lebo dobre vedia, že ten hrob niekde skutočne existuje. Kľúčom k jeho nájdeniu je Šalamúnov trón. Túto myšlienku sleduje autor v kapitolkách o Ježišovom živote. Tam sú aj časti o rozptýlení Židov v Indii a Kašmíre, ktorých sa vybral hľadať Ježiš. Do deja je zapletená aj vatikánska rozviedka, ktorá sleduje aj Michala a jej agentom je aj Tomáš, ktorý podáva hlásenia aj o Michalovi.

Zaujímavá je aj otázka krstu. Aby sa človek mohol označiť za kresťana stačí byť pokrstený? Odpoveď im dával sprievodca Tomáš, katolícky kňaz, ktorý reaguje na diskusiu turistov, v ktorej sa ozval názor, že Boh k sebe povolá len pokrstených kresťanov a katolíkov. Na to zareagoval sprievodca protiotázkou, či si Stvoriteľ z množstva ľudí žijúcich na našej planéte vybral práve kresťanov a ešte na dôvažok spomedzi nich akurát katolíkov? Čím si katolíci takúto protekciu Boha vyslúžili? Vzbudilo to rozruch a odpor niektorých s tým, že krst je najdôležitejšia sviatosť a on ju spochybňuje. On im odpovedá že nespochybňuje. Pýta sa, či vedia, koľko mal rokov keď sa dal pokrstiť a prečo? Nikde v Písme sa nehovorí o krste batoliat, pretože osemdňoví novorodenci sa učiť nedajú. A ak je to Písmo sväté, tak ho treba rešpektovať. Krst novorodencov neznamená nič, je to zrada na Ježišovi! Novorodenec nemá rozum, aby sa mohol slobodne rozhodnúť! A kladie otázku: „*Viete si predstaviť aká silná by bola cirkev, keby v nej boli len tí, ktorí do nej vstúpili na základe vlastného rozhodnutia, teda ľudia dospeli? Takí, ktorých krstil Ján a Ježišovi učeníci?*“

Druhá dejová línia sa týka osoby Ježiša, jeho života a pôsobenia. Banáš však nepredkladá čitateľovi akademický životopis Ježiša Krista, ale pôsobivú fikciu, v ktorej prakticky dopĺňa to, čo chýba v Evanjeliách - takmer dvadsať rokov prípravy na neskoršie pôsobenie a úplne nové obdobie po jeho ukrižovaní, pôsobenie v Indii a Kašmíre až po jeho smrť. Napriek tomu v románe je veľmi veľa faktov, ktoré potvrdzujú, že podávané udalosti a miesta majú reálny

základ. Autor dôkladne pozná Bibliu – Starý zákon i Nový zákon (najmä štyri Evanjeliá apoštolov), judaizmus (Tóra), islam (Korán), budhizmus a východnú filozofiu. Navštívil osobne miesta, o ktorých sa v románe píše a to mu umožnilo pôsobivo vyličiť prostredie, do ktorého je zasadený dej románu. Využil aj uvedenú početnú literatúru. Čitateľ je vďačný aj za autentické fotografie dokazujúce pôsobenie Židov, kresťanov, apoštola Tomáša a pravdepodobne aj Ježiša Krista v krajinách, ktoré dnes vnímame výlučne cez prizmu orientálnych náboženstiev. Židia i kresťania tu žijú vedľa seba dodnes a vyznávajú v pokoji svoju vieru. Autor si právom kladie otázky: Nachádza sa hrob Ježiša Krista v Izraeli? Mohol Ježiš pôsobiť v Izraeli a v Kašmíre? Komu patria stopy chodidiel s jazvami po klincoch v šrinagarskej hrobke Rozabal z 1. storočia? Odkiaľ pochádza socha meditujúceho Ježiša? Hľadá odpovede.

Ježišov príbeh uvádza autor problémami s pôrodom, hľadaním ubytovania, narodením dieťaťa a príchodom troch cudzincov, ktorí sa predstavili ako mudrci z Perzie, Egypta a Indie a odovzdali dieťaťu vzácne dary. Stručne opisuje Ježišovu návštevu školy v synagóge, štúdium Tóry i diskusie s rabinmi, v ktorých sa prejavoval ako mimoriadne nadaný žiak. Nevlastný otec Jozef sa podľa tradície snažil chlapcovi priblížiť čo najviac tesárske remeslo, ale neposedného Ježiša práca v dielni nebavila. Najradšej chodil do školy. Po dovŕšení desiatych rokov prešiel do vyššej triedy, kde k výučbe Tóry pribudla aj znalosť Mišny. Ježiš bol považovaný za najlepšieho žiaka. Keďže v diskusiách prejavoval značné vedomosti a nebál sa povedať aj vlastné názory, ponúkol mu slávny jeruzalemský rabin možnosť štúdia na slávnej Hillelovej akadémii zákona a myslenia, ktorú navštevovali nielen Židia, ale aj Gréci, Feničania, Arméni, Egyptania, Moábcí, Nabarejci, Babylončania, Peržania a dokonca aj mladí Indovia. Keďže už dosiahol trinásť rok a bol prijatý za plnoprávneho člena náboženskej obce, mohol v synagóge čítať z Písma. V jednom z rozhovorov z rabinom povedal, že rabin Hillej a jeho Akadémia sú skvelé, ibaže stále a donekonečna tam opakujeme Žalmy, Príslovia, Talmud. Je to výborné, ale ja by som chcel viac. Cítim, že múdrosť

je nielen v Jeruzaleme a v knihách našich prorokov. Chcel by som poznať viac. Múdrosť východu. Bolo to preto, lebo v Akadémii sa mu dostala do rúk Budhova rozprava s jeho učeníkmi pri čítaní ktorej si uvedomil, že „*ich Boh je o niekoľko tisíc rokov starší*“. Ježiš sa rozhodol odísť do kláštora.

V ďalšej časti románu sa autor venuje rekonštrukcii života Ježiša až do tridsiateho roku veku, keď začína verejne vystupovať. Toto obdobie života je zahalené rúskom tajomstva a v evanjeliách nie je o ňom ani zmienka. Evanjeliá sa okrem toho vzájomne líšia v mnohých základných tvrdeniach. Ak sa však dve tvrdenia líšia, znamená to, že aspoň jedno sa musí myliť. A to nie je dobrá správa pre tých, ktorí tvrdia, že evanjeliá sú od Boha, alebo prinajmenšom sú inšpirované Bohom. Boh sa predsa nemôže myliť. Okrem iných právd, ktoré sú v evanjeliách, vyplýva z nich aj tá, že Ježiš bol a svoju kazateľskú misiu dokonale pripravený. A autor si právom kladie otázky: Kde si osvojil svoje zázračné liečiteľské schopnosti? Kde bol medzi dvanástym a tridsiatym rokom svojho života? Ak k tomu prirátame celý rad náznakov z evanjelií, že na kríži neumrel, ale bol sňatý, vyliečený a donútený na útek z Rímskej ríše, vzniká oprávnený záujem o jeho skutočný život.

Už v Dositheovom kláštore sa zoznámil aj s budhistickými a hinduistickými mníchmi, ktorí priniesli z ďalekej cudziny liečiteľské metódy, využívanie meditácie, ako aj mnohé ďalšie myšlienky starých hinduistických véd. Osvojoval si nielen ich múdrosť, ale aj jazyk. Čoraz viac sa vzdŕaloval od židovských mníchov a priatelil sa s budhistickými a hinduistickými mníchmi z Kašmíru a Indie. Túžba poznať tieto krajiny a pokúsiť sa nájsť stratených predkov, o ktorých mu mnísi rozprávali, ho spaľovala a nedokázal jej odolať. Rozhodol sa vydať na cestu kráľovského učenia.

Po odchode do kláštora chodieval domov len pred Pesachom, aby si s rodičmi uctil v Jeruzalemskom chráme pamiatku odchodu Židov z Egypta. Pri jednej z návštev Jeruzalema u rabína Hillela sa stretol s kráľovským princom, synom indo-partského kráľa Gobdoparésa, sídliaceho v starodávnom centre védskych a budhistických vied

v Takšašile. Ten ho pozval na návštevu svojej krajiny. Ježiš pozvanie Rav Anna prijal a podnikol dlhú cestu s princovou karavánou. Cestou Ježiš zachráni život krásnej princeznej Mariam, do ktorej sa platonicky zaľúbil. Súčasťou problémov bolo aj hľadanie židovských komunit, ktoré sa dostali do Indie už za čias kráľa Šalamúna. Jednou z nich bola aj komunita v Kočine, kde Ježiš navštívil aj synagógu.

Po dlhom putovaní pristala loď s princom a Ježišom v Orisse, krajine múdrosti a vzdelania, v jej najsvätejšom meste Purí. Hneď po vystúpení na pevninu Ježiš bol nepríjemne prekvapený, keď uvidel správanie sa časti ľudí – šúdrov (nečistých) došlo medzi princom a Ježišom k stretu názorov. Princ mu vysvetlil, že v ich krajine už Budha rozdelil ľudí do štyroch kást podľa ich významu. Tie kasty sú v celej Indii okrem Kašmíru. Ježiš to odmietol a povedal, že všetci ľudia sú si pred Bohom rovní. Nepríjemná výmena názorov vniesla do vzájomného vzťahu napätie. Tento problém bol príčinou mnohých sporov počas pobytu Ježiša v tejto krajine.

Na jednom zhromaždení, kde došlo ku kontroverznnej diskusii, mu jeden z priateľov navrhol, aby odišli z tohto mesta na putovanie Indiou hľadať stratených rodákov. Ježiš sa vydal spolu s Lammasom na dlhú cestu. Niekoľko mesiacov strávil v meste Katakú. Odtiaľ pokračovali do Benarésu, posvätného mesta hinduistov na rieke Ganga, kde sa Ježiš stal žiakom slávneho učiteľa Udraka a osvojoval si ajurvédu, hinduistické umenie uzdravovania. Pri tomto mudrcovi strávil štyri roky a získal si popularitu obyvateľstva. Pri jednej príležitosti sa Ježiš stretol s prípadom, keď sa na námestí chystali vykonať akt satí, upálenie vdovy so svojim mŕtvym manželom, čo on odmietol a nazval to vraždou. Išlo o starú tradíciu.

Ježiš hlásal bratstvo života, žiadal rovnaké práva pre všetkých. Vyhlasoval, že obetné rituály a kňazi sú zbytoční a bránia človeku komunikovať s Bohom. To sa nepáčilo kňazom a musel opustiť mesto, v ktorom prežil tri roky. Po trojmesačnom putovaní prišiel do mesta Lumbíní, najposvätejšieho mesta budhistov, kde sa narodil Siddártha Gautáma Budha. Tu si uvedomil, že na rozdiel od učenia Mojžišovho, kde centrom je Boh, centrom budhizmu je

človek. Po krátkom pobyte v Lumbíní sa Ježiš s priateľom Baratom vydali na cestu podhorím Himalájí. V Lavapurí, najväčšom meste Pandžábu pobudli mesiac, potom po ďalšom polročnom putovaní sa dostali do Takšašily, hlavného mesta kráľovstva Gandara, križovatky troch dôležitých obchodných ciest a centra vzdelanosti so starou univerzitou, ktorej žiakom sa stal aj tridsaťdvaročný Ježiš. Tu sa naučil pracovať s čakrami a meridiánmi, osvojil si umenie koncentrácie, očistných techník, šákháprankšálany, správne používanie uriny, slín, pochopil silu pozitívneho myslenia, osvojil si umenie umŕtšovania častí tela, naučil sa rozvíjať vyššie úrovne vedomia, ovládať emócie a mnohé ďalšie spôsobilosti. Na jednom zhromaždení na trhovisku kritizoval kňazov, ktorí od chudákov vyberali príspevky za odpustenie hriechov. Za tieto slová uvrhli kňazi Ježiša – Ísu do kliatby a snovali úklady o jeho život.

V jednej z diskusií mu učiteľ Kanaka odporučil, aby absolvoval pobyt v kláštore v Kašmíre vysoko v himalájskych údoliach, ktoré sa kedysi stali útočiskom Budhu a centrom jeho učenia, keď unikol pred agresívnym prenasledovaním hinduistickými brahmanskými kňazmi v kláštore Dadžendra Vihara. Ježiš tu absolvoval niekoľkomesačný pobyt. Z oblôčka svojej cely videl na kopec so zvláštnou stavbou, ktorú vraj založil kráľ Šalamún. Ten vraj prišiel do Kašmíru pred tisíc rokmi spolu s fenickým kráľom Chíramom postaviť svojim židovským predkom odvodňovací kanál, aby získali ornú pôdu. Počas pobytu musel absolvovať trojmesačný proces upevňovania sebaovládania. Každodenne ho pokúšal diabol v podobe krásnej ženy, s ktorou trávil každú noc, ale musel odolať pokušeniu. Sexuálna sila je vraj najsilnejšou silou vesmíru a ten, kto ju ovládne, objaví kameň mudrcov, stane sa bielym mágom. Ježiš skúšku vydržal a až poslednú noc sa telesne zblížil s Miriam, pôvodom židovkou. Na druhý deň doručil kráľov posol Ježišovi list, v ktorom mu matka oznamovala smrť Jozefa a žiadala ho, aby sa vrátil a prežíval s rodinou smútok. Pred odchodom Ježiš požiadal predstaveného kláštora o povolenie sobáša. Po sobášnom akte urobili zápis do kláštornej kroniky a Ježiš s Mariam, sprevádzaný kráľovským poslom, sa vydali smerom k Šrínagaru.

Ježiš sa rozhodol vrátiť do vlasti a na kráľovskom dvore zanechal manželku Mariam. Kráľ mu pri rozlúčke povedal: „Ty nie si obyčajný Žid. Si zrodu kráľov Dávida a Šalamúna. Si ten, ktorý je predurčený, aby domov priviedol nielen židov, ale všetkých.“ Pripomenul mu, že sa musí ešte do Kašmíru vrátiť, pretože Kašmír je raj, o ktorom hovorí Mojžiš, ktorý je aj pochovaný v tejto krajine.

Po trojmesačnom putovaní dorazil do Nazaretu. Po osemnástich rokoch bol opäť v Galilei. Mal necelých tridsaťštyri rokov. Po roku od otcovej smrti na záver smútočnej hostiny Ježiš oznámil, že sa rozhodol odísť spať do kláštora k Dositheovi. Žil istý čas v kláštore v Kumráne. V niektorých názoroch sa s mníchmi rozchádzal. Mníchom povedal, aby rozmýšľali nad zmyslom celibátu: „Kážu vám ho preto, aby sa nedelili kláštorné majetky. To je zmysel celibátu.“ Opustil kláštor a vydal sa do púšte, kde tušil, že by mohol stretnúť bratanca Jána. Počas pobytu na púšti dovŕšil tridsiaty piaty rok života, stretol bratanca Jána a prijal krst v rieke Jordán.

Po prijatí krstu putoval na sever do rodného Nazaretu, aby sa rozlúčil s matkou a vydal sa opäť na cesty. Liečil chorých ľudí ako sa to naučil u indických učiteľov. Chýr o jeho zázračných liečebných schopnostiach sa šírili Palestínou. Po Jánovej smrti sa Ježiš načas uchýlil na územie Herodesa Filipa neďaleko Cézarey Filipovej. Sprevádzali ho učenci a pri jednej príležitosti vzkriesil Lazara, štátneho úradníka, slepca atď. Tieto skutky poburovali kňazov.

Šesť dní pred Pesachom sa vydala Ježišova skupina do Jeruzalema. Ježiš doň vošiel na somárikovi Zlatou bránou a šiel cestou k chrámu. Tu došlo k nepríjemnému stretnutiu s peňazomenkami, keď Ježiš prevracal stoly a šľahal kupcov bičikom. Padlo rozhodnutie kňazov zatknúť ho. Pôsobivo sa opisuje zatknutie a odsúdenie Ježiša na naliehanie kňazov. Táto udalosť sa opisuje i v evanjeliách. Úplne odlišne sa však hodnotí problém ukrižovania, snatia s križa, uloženie do hrobu a jeho zmŕtvychvstanie. Na rozdiel od evanjelií sa v románe uvádza, že na tretí deň po Pesachu vyšiel Ježiš z Jozefovej záhrady podopieraný dvomi mužmi. Tam ho čakali ďalší dvaja muži s dvoma oslami. Pomohli mu vysadnúť na zviera, na dru-

hom sedel Jozef z Arimatie a vydali sa na cestu do osady Ber-Basi, kde ich už v roľníckom dome očakával Nikodém s priateľmi. Vedeli, že nemôžu riskovať, preto po dvoch týždňoch, keď sa Ježiš zotavil, rozhodli sa spolu s Nikodémovým synom Tomášom a matkou opustiť Palestínu. Ježiš túžil po Kašmíre, kde zanechal Miriam. Po dlhom putovaní prišli do Takšašily, hlavného mesta kráľovstva Gandhara, tam, odkiaľ sa pred šiestimi rokmi vydal na cestu domov.

V kráľovskom paláci ho privítal kráľ, od ktorého sa dozvedel že má syna, ale pri zemetrasení pred dvoma rokmi pravdepodobne zahynuli, pretože odvtedy niet po Mariam ani chýru. Naposledy ju vraj videli aj s dieťaťom v okolí posvätnéj jaskyne Amarnath. Ježiš sa rozhodol, že sa vydá na cestu a pokúsi sa ich vyhľadať. Chcel vidieť ako tam žijú jeho predkovia, uvidieť v Šrínagare Šalamúnov trón, navštíviť aj údajný hrob Mojžiša, o ktorom bol presvedčený, že sa musí nachádzať v Kašmíre. Kráľ mu súčasne povedal, že prichádzajú správy, že ho Boh vzkriesil a vzal na nebesia.

V sprievode dvoch kráľovských jazdcov vyrazil Ježiš s matkou na dlhú cestu. Mária však nevydržala útrapy dlhej cesty a napriek úsiliu lekárov skonala. Pochovali ju do hrobu, ktorý vykopali v západo-východnom smere tak, ako kázala židovská viera. Tu sa Ježiš rozlúčil s Tomášom, ktorý sa vrátil do Takšašily a on pokračoval do vrchov v smere na Šrínagar. Cestou sa zastavil na vrchu Nebó, kde je údajne pochovaný Mojžiš. Putoval ďalej, v Šrínagare sa ubytoval u rybárov pri jazere a prvé čo ho upútalo boli ich člny a veslá v tvare srdca, navlas rovnaké, ako používali rybári na Tiberiadskom jazere. Tu sa stretol s pustovníkom, ktorý mal na sebe dlhý plášť obviazaný pásom s uzlami a strapcami, rovnakými ako nosili aj kňazi Jeruzalemského chrámu. Privítal ho slovami: „*Vítaj, Ísa, syn kmeňov izraelských. Viem, prišiel si hľadať svojich spolubratov, tak ako ti to prikazuje zákon. Prišiel si na správne miesto. Prišli sem v časoch, keď ich odvliekli do zajatia. Rozptýlili sa po posvätnéj kašmírskej krajine. Všade, kam v týchto horách prúdeš, narazíš na hebrejské mená, názvy vrchov, dolín, lúk. Tento chrám začal stavať kráľ Šalamún, keď sem pri jednej zo svojich výprav zavítal*

spolu s fenickým kráľom Chíramom Abbíom.“ Ježiš poznamenal, že stavba mu pripomína hrobky prorokov. Stretol sa tu aj s kráľom Šaliváhanom, ktorý mu ponúkol pohostinstvo. Po kráľovej smrti sa Ježiš vydal za Mariam a synom Elim, ale nenachádzal ich.

S pribúdajúcim vekom sa Ježišov zdravotný stav zhoršoval. Keď pocítil, že prichádzajú jeho posledné dni, preniesli ho do jeho milovaného kelionu na brehu rieky Džellum, kde počas šrínagarského pobytu meditoval. Kráľ Gópadata poslal rýchlych poslov do údolia Sindhu, kde pôsobil Tomáš, s ktorým sa nevideli takmer dvadsať rokov. Lekári i budhistickí liečitelia robili všetko

Ježiš v knihe o celibáte:

„Kážu vám ho preto, aby sa nedelili kláštorné majetky. To je zmysel celibátu.“

možné, aby mu pomohli, ale márne. Ježiš prežíval posledné chvíle života a vtedy sa vo vchode do jaskyne objavil mladý tridsaťročný muž. Bol to jeho syn Elim. Ježiš tíško zašepkal: „*Vedel som, že prúdeš, syn môj*“ a vydýchol naposledy.

V roku, v ktorom vojská cisára Vespasiána zničili Jeruzalem, pochovali Ježiša Íšu v Šrínagare v časti prezývanej Kandžár v jaskyni medzi riekou Džellum a jazero Dal, v ktorej zomrel podľa židovského zvyku západovýchodným smerom. Prv než ho vložili do zeme, urobil Tomáš posmrtný odtlačok jeho nôh tak, ako to bolo u svätcov v Kašmíre zvykom, a vytesal do ho skaly vedľa sarkofágu. Z dreva himalájskeho cédra vyrezal sošku svojho priateľa a vložil ju do výklenku jaskyne. Je dokázané,

že apoštol Tomáš bol v Indii v rokoch 52 až 72. To nepopiera dokonca ani Vatikán.

Tomáš sa spolu s Elim vrátil k svojmu kresťanskému spoločenstvu v Majlapúrskej cirkvi. Brahmskí chrámoví kňazi mu nemohli odpustiť úspechy a popularitu u jednoduchých ľudí a dva roky po Ježišovom pohrebe zosnovali jeho prepadnutie a vraždu. Eli s priateľmi ho pochovali, ale keďže aj jemu hrozilo nebezpečenstvo, vybral sa do bezpečných budhistických oblastí v Kašmíre.

V záverečnom epilógu autor zdôrazňuje, že si nenamýšľa, že jeho verzia najtajomnejšieho príbehu sveta je pravdivá, ale rovnako nemajú dôkazy tí, ktorí tvrdia, že ich príbeh o Ježišovi je pravdivý. Odkazuje čitateľovi, že nebolo jeho ambíciou napísať učebnicu histórie, ale príbeh, ktorý má primäť k zamysleniu a nie presvedčať, pravdu hľadať a nie vlastniť. Domnievam sa, že sa mu to podarilo.

Ladislav Hubenák

Informácia o autorovi knihy
prevzatá zo stránky: ZV Podujatia
<http://goo.gl/tbjggf>

Jozef Banáš (1948) sa stal neprehliadnuteľnou súčasťou slovenskej literatúry. Narodil sa v Bratislave, kde dodnes žije a tvorí. Manželka Mária (1952) je známa slovenská výtvarníčka (keramická plastika), s ktorou má dve dcéry – Máriu Zinburgovú (1974) a Adelu (1980). V nedávnej minulosti bol zvolený za poslanca Národnej rady Slovenskej republiky za liberálnu stranu ANO (2002). V parlamentnej diplomacii dosiahol významné úspechy, stal sa prvým poslancom, ktorý bol v jednom funkčnom období vedúcim dvoch stálych delegácií NR SR – pri Parlamentnom zhromaždení Rady Európy a Parlamentnom zhromaždení NATO, kde ho v Benátkach ako prvého Slováka zvolili za viceprezidenta (2004). Literárna kritika označila Jozefa Banáša za muža, ktorý naskočil na vlak slovenskej literatúry v plnej rýchlosti rovno do lokomotívy. Profesionálne sa venuje písaniu od roku 2006. Prvý bestseller *Idioti v politike* napísal v roku 2007. Je autorom ďalších bestsellerov *Zóna nadšenia*; *Zastavte Dubčeka!*; *Kód 9*; *Sezóna potkanov*. V roku 2012 vydal knihu *Posledná nevera*.

Z nových kníh

Review of new books

ARMSTRONGOVÁ, K.: Kauzu vyhral Boh. Z angl. orig. prel. J. Kamenistý. Bratislava : Tatran 2014, 1. vyd. 386 s. Autorka sleduje históriu viery od paleolitu po súčasnosť a boj medzi vedou a náboženstvom.

Antológia časopiseckých a novinových článkov Andreja Hlinku. Zost. P. Olexák, A. Sařanovičová. Martin : Matica slovenská 2013. 1. vyd. 260 s. Publikované texty A. Hlinku od začiatku jeho verejnej a politickej činnosti.

Cesta bez návratu. Zost. M. Korčok. Šařa : EDAH o. z. 2013, 1. vyd., 48 s. Obrazovo-textová publikácia zachytávajúca výpovede židovských obetí transportov na našom území.

GIFFORD, C.: Ako funguje svet. Bratislava : Svojtko & Co. 2013, 1. vyd. 160 s. Tajomstvá prírody, pokrok vo vede a technológiách. Ktoré odkrývajú, ako funguje svet.

GOLDACRE, B.: Skorumpovaná farmácia. Z angl. orig. prel. J. Vavličová. Bratislava : CPress v Albatros Media 2013. 1. vyd. 320 s. Demonstrácia nekalých praktík farmaceutických firiem fyzika a spisovateľa (nar. 1974).

GREGUSSOVÁ, M., DROBNÝ, M.: Deti v sieti. B. m. eSlovensko 2013, 1. vyd. 111 s. Návod, ako chrániť seba a deti na internete – praktická príručka.

HATOKOVÁ, M.: Sprevádzanie chorých a zomierajúcich. Košice : EQUILIBRIA 2013. 2. uprav. Vydanie, 244 s. Dobrovoľníctvo v nemocniciach a paliatívnych zariadeniach.

Katolícka cirkev na Slovensku. Zost. A. Ziolkovský. Bratislava : Konferencia biskupov Slovenska 2013. 1. vyd. 91 s. Z dejín katolíckej cirkvi na Slovensku, štruktúra a život cirkvi.

KRÍŽOVÁ, O.: Dážd' alebo hasiči? Etická výchova pre ZŠ. Bratislava : AT PUBLISHING 2013. 1. vyd. 135 s. Aktivity pre deti a učiteľov na I. a II. stupni ZŠ.

MICHÁLEK, S. – LONDÁK, M.: Gustáv Husák. Moc politiky – politik moci. Bratislava : Veda 2013, 1. vyd., 1067 s. Biografia o G. Husákovi (1913-1991) a dobe, v ktorej žil a pôsobil.

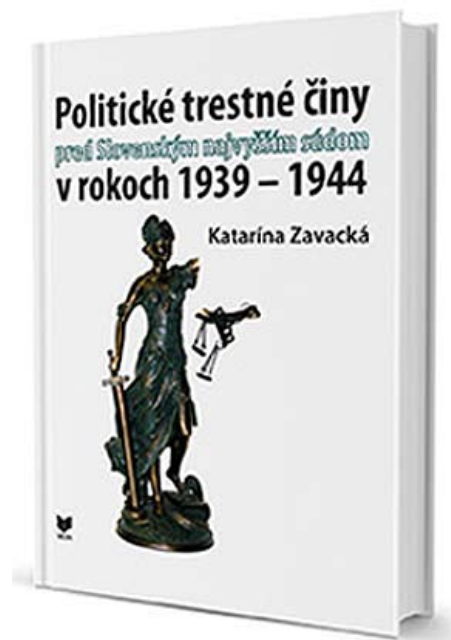
READ, A.: O Ježiši. Co bible neříká. Z angl. orig. prel. do češtiny M. Židlický. Bratislava : Eko-konzult, 2014, 1. vyd., 125 s. Rekonštrukcia záznamov psychológa E. Cayceho, týkajúcich sa pôsobenia Ježiša a jeho žiakov.

SZABO, M.: Od slov k činom. Slovenské národné hnutie a antisemitizmus (1875-1922). Bratislava : Kalligram, 2014, 1. vyd. 252 s.

Monografia skúma vnímanie Židov zo strany predstaviteľov slovenského národného hnutia.

ŠAJDA, P.: Boberov spor s Kierkegaardom. Bratislava : Kalligram 2013. 1. vyd. 224 s. Publikácia s podtitulom O vzťahu náboženstva k etike a politike..

ZAVACKÁ, K.: Politické trestné činy pred Slovenským najvyšším súdom v rokoch 1939-1944. Bratislava : Veda 2013, 1. vyd. 189 s. Proces tvorby práva a jeho realizácia v praxi v r. 1939-1944.

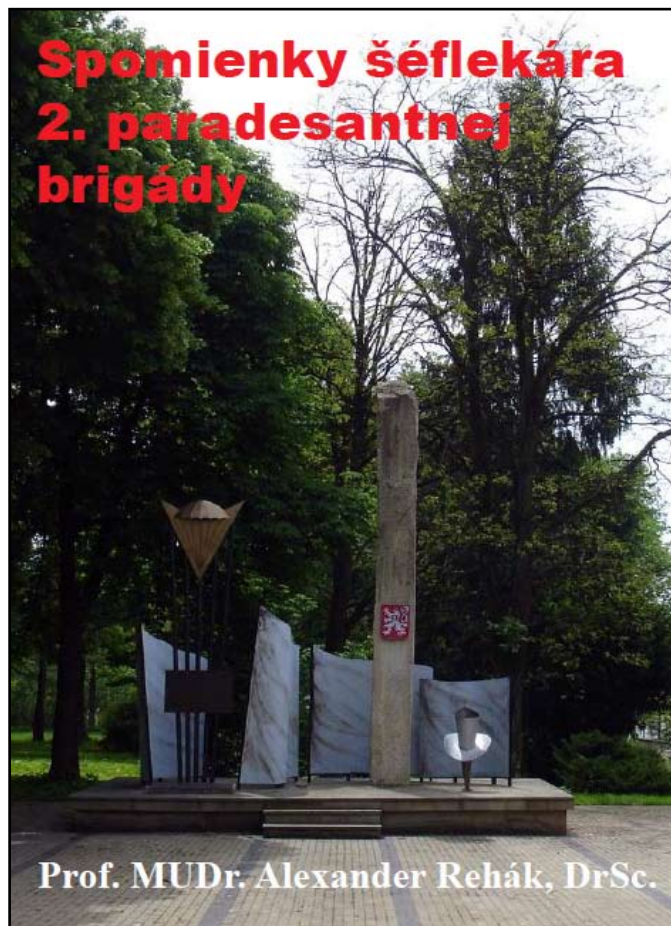

ZUBKO, P.: Kňaz nie každodenný. Jonáš Záborský v službe košickej diecězy. Bratislava : Slavistický ústav J. Stanislava SAV 2013. 1. vyd. 180 s. Monografia o kňazovi a spisovateľovi J. Záborskom (1812-1876).

ŽELINSKÝ, T.: Chudoba a deprivácia na Slovensku. Košice : EQUILIBRIA, 2014, 1. vyd. 229 s. Rôzne koncepty merania chudoby a deprivácie.

redakcia ■

Na pomoc Slovenskému národnému povstaniu

(Pokračovanie z čísla 4/2013)

Odchodom do Krosčienka sa nám otvorili perspektívy, že čoskoro uvidíme svoju vlasť, aby sme prispeli k jej oslobodeniu na našej pôde. Pre zdravotníkov bolo práce stále dosť, pretože sme ešte doliečovali ľahšie prípady zranení a museli sme sa postarať o ranených, ktorí boli v našej starostlivosti odsunutí do poľných nemocníc. Napokon bolo aj potrebné zabaliť všetok materiál brigádneho obväziska a pripraviť ho na presun vzdušným mostom. Netešili sme sa veru ani z toho, že dr. Svoreň a ja sme dostali prvé vojenské vyznamenania a boli sme povýšení. Spomienky na prežitú ťažkú chvíľu boli ešte stále živé a tlmili všetky ostatné pocity.

Príchod vládnej delegácie, ako aj vyznamenania a povýšenia, išli akosi pomimo nás, bez našej priamej prítomnosti. Nával prípravných prác ospravedlňoval našu osobnú neúčasť.

Samotný presun lietadlami netreba bližšie opisovať, pretože komplikácie, ktoré vznikli v dôsledku nepriaznivého počasia, sú všeobecne známe. Aj môj presun sa dvakrát nepodaril a museli sme sa vrátiť. Až tretie vzlietnutie bolo úspešné. Pristali sme na Troch duboch. Ruch na letisku Tri duby bolo možné porovnávať s medzinárodným letiskom a obdivoval som dokonalú organizáciu, ktorú riadili sovietski dôstojníci spolu

s našimi. Nebol času na zdržiavanie presunu do Badína, kde nás všetkých priviezli a ubytovali. Až tam sme sa dozvedeli, že veliteľ brigády a časť štábu prileteli už s prvou prepravnou skupinou lietadiel 26. septembra. Situácia na frontoch bola povážlivá a všetky nádeje na záchranu sa vkladajú do brigády a sovietskej armády. O niekoľko dní na to boli naše prvé, stále ešte neúplné jednotky, skutočne nasadené do boja na západnom smere od Zvolena, kde nemecký nápor hrozil obsadením tohto mesta.

Pre zdravotnícke zabezpečenie brigády vznikli celkom nové a nepredvídané problémy, s ktorými som sa musel ihneď vyrovnávať.

Organizácia zdravotnej služby, ako som už spomínal, sa členila na niekoľko koordinovaných zložiek. Predstavovali ich zberači ranených, práporné obväziská a brigádne obväzisko, na ktorom sa koncentrovali ranení vyžadujúci náročnejšie zákroky a ktoré potom organizovalo urýchlený a diferencovaný odsun ranených do zázemia. Práca všetkých týchto zložiek nadväzovala na seba, čo bolo podmienkou pre úspešné fungovanie zdravotníckeho zabezpečenia. Tým, že sa presun brigády uskutočnil lietadlami, ktorých prílety boli nepravidelné, narušované poveternostnými podmienkami, došlo aj k narušeniu zloženia a úplnosti organizačnej štruktúry zdravotníckej siete, čo bolo treba pohotovo korigovať.

Preto som plánoval použiť brigádne obväzisko ako rezervu pre zdravotnícke zabezpečenie tých jednotiek, ktoré prichádzajú do Badína, Vlkanovej a Sielnice a súčasne ho použiť ako doplnkovú bázu, z ktorej sa materiálne zásobovali a doplňovali zdravotníkmi také jednotky, kde bola neúplná sieť. Bolo treba zabezpečiť aj nadväznosť na špeciálne zariadenia poskytujúce kvalifikovanú pomoc v povstaleckej armáde.

V niektorý z najbližších dní som zašiel na veliteľstvo armády v B. Bystrici, kde som vyhľadal na zdravotnej správe plk. dr. Jána Paškana. Srdečne ma privítal. Informoval ma, ako ma po mojom prechode k sovietskej armáde prehlásili za „nezvestného“, pričom o mne dobre vedeli z rozhlasu rádio Moskva a teraz čakali na môj prílet s brigádou. dr. Paškan odsúhlasil moju reorganizáciu zdravotníckej štruktúry a dohodli sme s ním všetky podrobnosti odsunu ranených i zásobovania s tým, že tylovou nemocnicou pre brigádu bude armádna tylová nemocnica na Sliači.

Tieto opatrenia sa ukázali ako veľmi účelné, pretože naše bojujúce jednotky utrpeli aj priame straty zdravotníkov. Pri presune z Krosna havarovalo medzi inými aj lietadlo so skupinou zdravotníkov, v ktorom zahynul aj mladý práporný lekár ppor. dr. Dobrý.

Brigádu čakala úloha držať úseky, ktoré boli najviac ohrozené. Dnes sa nám môže zdať priam paradoxné, že SNP sa zúčastnilo asi 70 tisíc povstaleckých vojakov a partizánov, pričom 2. paradasantná brigáda mala necelých 2 000 bojovníkov. Iba v priebehu akcií bola doplnená ďalšími 850 neskúsenými vojakmi z povstaleckej armády. Brigáda bola nasadená prakticky bezprostredne po ťažkých stratách v Karpatoch, ktoré

A. Rehák: Spomienky šéflekára 2. paradesantnej brigády

Presun na pomoc SNP

narušili aj bojové zostavy útočných jednotiek. Sedemnást' havarovaných lietadiel stálo životy okrem iných aj 68 príslušníkov brigády. Stará bolesť, t.j. nedostatok ťažkých zbraní, spojovacej techniky a do istej miery aj nedostatok vlastných áut kládla zvýšené nároky na koordináciu s povstaleckou armádou. Napriek týmto podmienkam a napriek tomu, že brigáda bola rozptýlená na všetky také úseky, kde hrozilo okamžité a najväčšie nebezpečie zo strany útočiacich nacistov, brigáda sa v podstatnej miere zaslúžila o oddialenie obsadenia povstaleckého územia nepriateľom a umožnila ústup do hôr, ktorý bol podmienkou pokračovania ozbrojeného odporu proti okupantom v horách.

Bojové akcie brigády chcem iba vymenovať, pretože ich podrobné hodnotenie je v kompetencii vojenských a historických odborníkov. Už 6. októbra bol nasadený neúplný 2. prápor v dvoch zoskupeniach pod velením škpt. Vrzalu a mjr. Vovsa, aby zastavili postup nepriateľa na Zvolen pri Jalnej a Hronskej Breznici. Najmä pri obsadzovaní Klačan, Trnavej Hory a Dúbřavy prebiehali ťažké boje. Vďaka útočnej taktike brigády sa tu front stabilizoval keď 9. októbra sa doplnili stavy 2. práporu mužstvom, ktoré bolo práve prepravené z Krosna na Tri duby.

Ihneď potom bolo potrebné urýchlene zakročiť proti postupujúcim nemeckým jednotkám ohrozujúcim Zvolen od Banskej Štiavnice. Táto úloha pripadla 11. októbra prvému práporu pod velením npor. A. Kováča, pretože veliteľ 1. práporu, škpt. Uchytal ešte nedošiel. Bolo treba zabrániť ďalšiemu postupu nacistov Kozelnickou dolinou z Banskej Belej napriek ich výraznej tankovej prevahe. Aj tu došlo k stabilizácii a brigádne jednotky boli vystriedané jedným kompletným práporom povstaleckej armády, aby tým umožnili reorganizáciu brigády v Badíne.

Reorganizácia sa však neuskutočnila, lebo bolo potrebné opäť zastaviť Nemcov, ktorí postupovali na Zvolen od Krupiny, kde bola prelomená naša obrana, ktorú zabezpečovala

Veličkova skupina. Preto 20. októbra bola nasadená 2. paradesantná brigáda v troch skupinách na smer Krupina. Prvý prápor sa zmocnil Dobrej Nivy, avšak bol vystriedaný zálohou, t. j. prezvedným oddielom, lebo bolo treba presunúť prápor do ďalšieho kritického bodu ohrozenia v priestore Brezna, Čiernemu Balogu neskôr Podbrezovej.

Druhá skupina škpt. Vrzalu a posila partizánskej skupiny Trojana ovládala priestor Dobrá Niva - Sása.

Tretia skupina škpt. Taláska obsadila osady Sása a Pliešovce a úspešne odrážala Nemcov, avšak väčšia časť 2. paradesantnej brigády, pod velením škpt. Vrzalu, bola narýchlo odvedená na obranu Detvianskej doliny.

Ako vidno na všetkých úsekoch boja brigáda zasahovala na najkritickejších miestach, avšak iba za cenu jej rozptýľovania na pozície, ktoré boli od seba vzdialené.

Od 23. októbra brigáda predstavovala takmer jediná organizovanú jednotku, ktorá viedla ústupový boj smerom na Banskú Bystricu a do hôr, a to v jednom smere cez Vígľaš, Zvolen, Badín, Banskú Bystricu a v druhom smere od Podbrezovej do Moštenice. Banskú Bystricu chránila tiež brigáda pod vedením škpt. Vrzalu až do 27. októbra, keď gen. Viest vydal na Donovaloch rozkaz k prechodu na partizánsky spôsob boja.

V tom čase partizánsky štáb odišiel už 26. októbra do Nízkych Tatier, zatiaľ čo jadro brigády bolo ešte iba v okolí Badína. 25. októbra sily brigády ešte ničili mosty, aby sťažili postup nepriateľa a 27. októbra stále ešte kryli ústup z Banskej Bystrice smerom na Staré Hory.

27. októbra štáb brigády dosiahol oblasť Motyčky - Bukovec, kde veliteľ brigády dal rozkaz vystúpiť do hôr cez Koží chrbát.

V týchto zložitých a ustavične sa meniacich situáciách nebolo vždy možné držať sa štábu brigády, do ktorého sme organizačne patrili. Kontrola zdravotníckeho zabezpečenia jednotiek brigády vyžadovala samostatnú pohyblivosť. Preto som

uvítal, keď mi veliteľ brigády pridelil služobné osobné auto so šoférom. To mi umožnilo presúvať sa tam, kde som myslel, že ma najviac potrebujú. Mojim zástupcom bol dr. P. Svoreň z ašej pôvodnej brigády a s ním sme striedavo plnili organizačné a liečebno-preventívne úlohy. Tých bolo, kvôli ustavičnej sa meniacej situácii i v dôsledku zmien v rýchlom bojovom nasadení jednotlivých častí brigády, dosť. Všade kde sme sa ukázali mali sme možnosť presvedčiť sa, akú veľkú nádej vkladajú ľudia do brigády. Dokonca tieto postoje mohli retardačne pôsobiť na obranyschopnosť a bojové nadšenie povstalcov, ktorí vkladali všetky nádeje v nás a očakávali, že všetko vybojuje brigáda a blížiac sa sovietske vojská. Brigáda však zriedka bojovala sama. Zväčša bola nasadzovaná v súčinnosti s povstaleckými alebo partizánskymi jednotkami, na ktoré sa rýchlo prenášalo bojové nadšenie i skúsenosti príslušníkov brigády a z dočasných úspechov formujúce sa sebavedomie. Boli to naozaj vynikajúci spoločníci v ťažkých chvíľach.

Počas týchto tuhých bojov utrpela brigáda straty na ľuďoch, avšak v porovnaní s úspechmi neboli veľké a ani zďaleka sa nepohybovali v tých počtoch ako v priebehu karpatsko-duklianskej operácie. Pri zabezpečení ranených nám pomáhali pomerne dobré dopravné možnosti, a preto práca práporných ošetrovni i odsun do tyla prebiehali hladko. Dochádzalo však aj k takým situáciám, keď aj zdravotníci museli siahnuť po strelných zbraniach.

Stalo sa tak pri odrážaní útoku Nemcov zo smeru od Banskej Štiavnice, kde Nemci obkľúčili našu rozvedku a práporného lekára dr. Igora Löba s jeho ošetrovateľmi. Bránili sa so zbraňou v ruke a podarilo sa im bez strát prebojovať sa z obkľúčenia, pri čom, dokonca, Nemcom spôsobili straty.

Od 22. októbra došlo ku generálnemu tlaku Nemcov na povstalecké územie zo všetkých strán. Napriek tomu, že niektoré časti brigády boli odtrhnuté od hlavných zložiek a rozmiestnené za účelom zdržovania útokov Nemcov, hlavnou úlohou zvyšku brigády ostalo kryť ústupovú cestu do hôr.

Veliteľ plk. Prikryl mi dal inštrukcie, aby som zabezpečoval našim brigádnyim obväziskom túto hlavnú akciu a teda nerozptyľoval sa kontrolou ostatných vzdialenejších odvrátených zložiek, napriek ich bojovému nasadeniu. O tieto bude postarať sa v zväzku armádnych skupín ku ktorým boli pridelené.

Odvtedy sme sa pohybovali už v priamom styku so štábovom brigády na trase: Vigľaš, Zvolen, Badín, Banská Bystrica, Uľanka, Staré Hory, Bukovec. Jadro brigády zabezpečovalo ústup v priamom dotyku s nepriateľom a malo za úlohu pred ústupom ničiť mosty, zatiaľ čo iné jednotky brigády boli stále ešte odvrátené a nasadené vo viacerých iných smeroch.

Využívajúc svoju pohyblivosť, ktorú mi umožňoval môj služobný voz, som prechádzal už iba po tejto trase aj v takých dramatických okamihoch, keď nemecké lietadlá krúžili nad

nami. Pamätám sa na vodiča auta, ktorý mi bol pridelený z povstaleckej armády, a ktorý mi ostal v pamäti ako predstaviteľ jednoduchého radového vojaka – povstalec. Bol to úprimný srdečný mládenec, ktorý bol hrdý na svoje pridelenie k brigáde, avšak žalostne neskúsený v bojových situáciách. Musel som ho opakovane inštruovať, že nesmie auto zastaviť uprostred cesty a utekať voľne do poľa, keď sa nad nami objavia nemecké lietadlá, ako sa to opakovane stalo. Postupne sa naučil kryť auto pri ceste a kryť sa nenápadne v bezpečí.

Dňa 26. októbra sme ešte natankovali kvalitný letecký benzín do auta a do rezervných kanvíc na letisku Tri duby, pretože pred postupujúcimi nepriateľskými vojskami bolo potrebné zničiť aj letisko a zapáliť lietadlá. Nemci sa v tom čase už blížili k Badínu a naše jednotky boli s nimi v priamom dotyku - ako sa podľa streľby dalo usudzovať. Cesty sa pre davu ustupujúceho vojska a civilov stávali čoraz viac nepriechodné. Postup sa spomaľoval a v ústupe bolo potrebné pokračovať dňom i nocou.

V B. Bystrici sme sa už nezastavili a dal som pokyny dopraviť materiál brigádnej ošetrovne aspoň do Uľanky, kde sme mali krátku prestávku a dožičili sme si niekoľko hodín spánku v autách odstavených pod krytom pri ceste. Spojenie so štábovom bolo už len prostredníctvom správ, ktoré nám odovzdávali príslušníci brigády prechádzajúci okolo nás. Tak sme sa dozvedeli, že časti brigády majú ešte brániť vstup do Bystrice aspoň cez noc, aby umožnili ústup do hôr. Podľa pokynov veliteľa, brigáda sa má sústrediť v priestore Motyčky, Jelenec, Bukovec.

Po niekoľkohodinovom odpočinku sme sa pustili na ďalšiu cestu a večer 27. októbra sme sa dostali do Motyčiek, kde sme strávili noc v akejsi stodole, ktorá bola okrem nás prepchaná vojakmi povstaleckej armády a civilmi. Tam sme sa dozvedeli, že veliteľ brigády s niekoľkými príslušníkmi štábu sú v blízkosti Bukovca.

Začíname sa cítiť trochu viac uvoľnení, pretože v priestore Jelenec, Motyčky sú už zväčša známe tváre; sú to príslušníci niektorých častí brigády. Hneď na druhý deň zavčasu ráno ideme do Bukovca, kde sa stretáme s veliteľom brigády Prikrylom. Do Bukovca dovezli nejaký proviant, ktorý rozdávali vojakom. Dávam pokyny svojim ošetrovateľom, aby sa nabrali najprv obväzovým materiálom a liečivami a keď im ostane priestor, aby nabrali aj proviant. Idem príkladom a jediný proviant, ktorý sa mi ušiel, je niekoľko kociek komprimovaných kávových konzerv. Prikryl, na ktorom bolo vidieť istú bezradnosť, oznamuje, že podľa rozkazu gen. Viesta prechádzame na partizánsky spôsob boja. Vyslovuje názor, že by bolo potrebné utvoriť menšie skupiny po 20-tich mužoch a postupne sa spojiť s Červenou armádou. Vystupujeme na Kozí chrbát, avšak skupina sa drží zatiaľ pokope a túto skupinu, iste iba jednu z mnohých, odhadujem na niekoľko sto mužov.

Ústup do hôr

Výstup na Kozí chrbát zavčasu ráno 28. októbra bol ťažký nielen fyzicky, ale aj psychicky. Mlčky sme stúpali a mne nedalo, aby som sa nezamýšľal nad poslednými inštrukciami. Veliteľ Prikryl nám tlmočil rozkaz gen. Viesta na prechod k artizánskej spôsobe boja. Ako a pre koho mohol byť tento

rozkaz záväzný, keď väčšina príslušníkov brigády a povstaleckej armády jeho vyhlásenie nepočula a dokonca sme nevedeli, kde sa nachádzajú naše jednotky. Ako chápať všeobecne vyznievajúce prehlásenie veliteľa Prikryla o rozdelení brigády na skupiny po 20-tich členoch a ich postup s cieľom spojiť

A. Rehák: Spomienky šéflekára 2. paradesantnej brigády

sa s Červenou armádou? Podobné myšlienky zaujímali aj mojich spoločníkov, pretože po čase sa ma na to pýtali. Medzitým situácia s rozdelením na skupiny sa realizovala živelné, lebo v akom veľkom húfe nebolo možné v horách postupovať. S mojimi spoločníkmi sme si v debata vysvetlili, že smer, ktorým teraz kráčame, je jediné možné východisko, na ktorom momentálne netreba nič meniť. Až budúcnosť ukáže, či brigáda ostane vo väčších alebo menších celkoch. Naše automaty sú teraz najlepšou zárukou prežitia a napokon, že skôr alebo neskôr budeme potrebovať nadviazať styk s civilným obyvateľstvom, bez ktorého nemôžeme prežiť. Je pozoruhodné, že nikomu z našich príslušníkov neprišlo ani na um dostať sa domov, alebo k príbuzným, hoci pre niektorých boli ich rodné dedinky, alebo mestečká takmer na dosah ruky.

Doháňame skupiny našich a iní doháňajú nás. Pritom sa známi vojaci zvitávajú a často pripájajú. Pripadá mi to ako miešanie kariet, avšak niet v tom nič živelné, náhodné, ale naopak. Uplatňuje sa tu prirodzený výber partnerov, ktorí sa poznajú, vyberajú si takto svoju skupinu, v ktorej sú takí, ktorí sú odhodlaní položiť jeden za druhého aj život.

Hlad a smäd hasíme zbieraním lesných plodov, večer nám vypomôžu niektorí naši vojaci konským mäsom, ktorým sa zásobili z uhynutých koní. Spánok pri ohňoch neosviežuje, pretože privrátená časť tela k ohňu sa pečie, zatiaľ čo opačná strana mrzne. V doline sme počuli guľometnú paľbu, o ktorej sme sa neskôr dozvedeli, že Nemci chceli zabrániť prechodu ustupujúcich jednotiek na Prašivú a vyzývali vojakov, aby sa vzdali. Naši delostrelci z brigády pod velením kpt. K. Víteka však zakročili a zlikvidovali celú skupinu Nemcov a tak zabránili masovému zajatiu vojakov a partizánov. Stratili sme pritom aj niekoľkých mužov, ale nepriateľ mal väčšie straty. Keď k nám prenikla táto správa, brali to všetci ako dôkaz, že brigáda je stále boj schopná napriek tomu, že je prerušené spojenie s velením. Boli to prvé, ale súčasne jediné výstrely namierené proti Nemcom, ktoré odzneli počas presunu povstalcov do hôr v okamihoch, ktoré mohli byť pre mnohých osudné. Tento postoj silne kontrastoval s náladami mnohých, aj keď nie všetkých príslušníkov povstaleckej armády. Stretali sme ich húfne blúdiacich, zväčša bezradných a bez zbrane. Ich jediným cieľom bolo dostať sa domov. Odhodené zbrane sa povalovali všade a vrcholce kopcov sa zmenili na korzo, kde sa všetkými smermi preplietali skupiny vojakov i civilov. Tí, čo boli odhodlaní ostať v horách mali pri sebe zbraň, tí čo nemali zbraň, patrili k tým, s ktorými sa už nedalo rátať.

Po viac-menej prebdenej noci ideme ďalej našou cestou. Moja skupina pozostáva zväčša z ošetrovateľov a viacerých vojakov z rôznych jednotiek brigády, ktorí sa z istých sympatií pripojili k nám. Usilovným a dlhým pochodom po vrcholoch hôr sa dostávame k senníkom, z ktorých je výhľad do doliny. Pred nami leží akási dedinka ako na dlani. Vojaci našej skupiny navrhujú prečkať noc, večer urobiť prieskum a zásobiť sa potravinami v dedine. Senníky sú skutočne lákavou skrýšou, a preto sa všetci prikláňame k vyslovenému návrhu. Po zotmení schádzame do dediny rozvinutí v útočnej zostave s automatmi pripravenými k paľbe. Situácia je však pokojná. Vchádzame do jedného z domov posmelení svetlom v oknách. Tu sa dozvedáme, že je to dedinka Magurka, a že tu Nemci ešte neboli. Naopak, partizáni strážia prístupové cesty z doliny na kraji dedinky. Gazdiná nás uhostila aspoň vytúženým chlebíkom a

s veľkými ospravedlneniami nám balí skromné, avšak pre nás vzácne zásoby. V jej tvári však vidíme pochopiteľnú nervozitu, preto odchádzame. Krátkou opatrnou prechádzkou po dedine vidíme občas sa vynárajúce ozbrojené postavy partizánov a niekoľkých vojakov v uniforme. S čiastočným pocitom bezpečnosti sa vraciame do našich senníkov. Dve noci, ktoré sme tu zostali, sa ukázali veľmi užitočné, pretože sme boli už dosť vyčerpaní. Každému bolo jasné, že treba pokračovať v ceste, veď senníky boli na dohľad z dediny a bolo nemysliteľné dlhšie sa tu zdržiavať. Nad nami, na hrebeňoch hôr, sa badateľne znížil pohyb vojakov, ale ojedinelé skupiny stále prechádzali oboma smermi. Tento pohyb mal taký význam, že sme od nich získavali správy o situácii. Dozvedeli sme sa, že skupina npor. Karola Víteka sa úspešne stretla s Nemcami v Hiadelskej doline. Ešte viac nás zaujala správa, že pomerne blízko od nás veliteľ Prikryl opäť sústreďuje brigádu pod svojim velením. Po krátkom pochode sme sa s našimi opäť stretli na Soliskách. Plk. Prikryl ma uvítal v chate, kde býval spolu s niektorými členmi štábu a politickými pracovníkmi (Švermom, Slánskym, Laušmanom), niekoľkými dôstojníkmi slovenskej armády a elitami partizánov na čele s Asmolovom. Brigáda sa teda opäť začala formovať. Predstavovala však skupinu okolo 600 osôb, s čím sa spájali aj nové problémy. Už v tejto etape rozptyľovanie brigády viedlo v horách k istému premiešaniu bojových zostáv vojakov tým, že k jadru brigády sa pripájali dôstojníci a vojaci z povstaleckej armády a naopak príslušníci brigády, ktorí nenašli spojenie s jadrom brigády, pripájali sa k partizánskym skupinám. Mnohí z vojakov povstaleckej armády nevydržali s brigádou až do konca a pri jej presunoch našli spôsoby úniku do bezpečnejších podmienok. Vojaci brigády, ktorí prešli k partizánom, boli pre brigádu stratení, pretože ich hlavný partizánsky štáb už nikdy viac neuvoľnil napriek neskoršiemu a opakovanému naliehaniu plk. Prikryla už počas pobytu na Krpáčovej. Pri stretnutiach s našimi príslušníkmi, ktorí vstúpili do partizánskych jednotiek sme zistili, že boli spokojní. Nemali také problémy so zásobovaním, potravinami, bývaním ani s konsolidáciou svojich skupín ako brigáda, ktorá vystúpila do hôr ako posledná - bez zásob a bez peňazí.

Ťažkým problémom bolo stravovanie veľkých zoskupení ľudí, ako to bolo v prípade sústredenia brigády v jednom súvislom priestore. Velenie povstaleckej armády nepripravovalo dostatočne partizánsky boj vytvorením početných zásobovacích základní v horách. Väčšina armádných zásob šatstva i potravín vyšla nazmar. Až neskôr, počas rozhovoru na „Práčovní“ sa plk. Prikryl zdôveril, že pred vstupom do hôr sa na veliteľstve I. čsl. armády prideľovali veliteľom peniaze na výživu ich jednotiek v horách. Išlo o sumy, ktoré sa pohybovali okolo jedného a viac miliónov slovenských korún. Lenže v tom čase časti brigády ešte bránili Bystricu a ústupové cesty na Pohroní, pričom jednotky zoskupené okolo štábu brigády sa nachádzali ešte stále v Starohorskej doline. Jediné finančné prostriedky, ktorými disponoval plk. Prikryl na výživu brigády, boli asi 100 až 150 tisíc slovenských korún, čiže pri vtedajších cenách smiešne malá suma. Hliadky vyslané do dedín po zásoby sa vracali naprázdno, lebo dediny už boli obsadené Nemcami, ktorí hliadkovali aj na prístupových cestách do hôr.

V týchto podmienkach mužstvo doslovne hladovalo a minul sa aj posledné zvyšky konského mäsa. Zdravotný stav začínal byť povážlivý, čo sa prejavovalo hlavne v hnačkách

Pochod brigády v ťažkých zimných podmienkach

a iných zažívacích chorobách, infekciách dýchacích ciest a oz-nobeninách nôh z potrhanej obuvi.

Výročie októbrovej revolúcie si pripomenula brigáda dôstoj-ní na zhromaždení, ktoré uviedol plk. Prikryl a na ktorom pre-hovoril veliteľ partizánskeho štábu Asmolov, Laušman a Slán-sky. Naše pokusy o zásobovanie boli však vykúpené aj stratami. Kpt. Obdržálek a jeden vojak boli na jednej z týchto výprav ranení a s najväčším vypätím síl dopravení na Solisko. To však súčasne znamenalo prezradenie miesta pobytu brigády.

Pretože naše prieskumy ukázali, že Nemci sa koncentrujú v Lupčianskej doline a chystajú na nás útok, bolo potrebné pri-praviť ústup do hôr. Prístupové cesty boli strážené predsunu-tými hliadkami brigády, s ktorými sa stretli postupujúci Nemci zavčas rána 10. novembra. V záujme posilnenia týchto hliadok plk. Prikryl vyslal ppor. Dzamku s jeho čatou, aby zdržiavali postup Nemcov, zatiaľ čo celá brigáda začala výstup a ústup cez Chabenec. Prvý šiel na čele celej skupiny plk. Asmolov s J. Švermom a ďalšími partizánmi, ktorým bola zverená ochrana J. Švermu.

Jednotky brigády kryli a chránili chrbát celej ustupujúcej masy vojakov. Čoskoro sa zaisťujúce zložky brigády, a to rota npor. Pivolusku a Dzamkova čata, dostali do paľby Nemcov. Títo naši príslušníci sa zaslúžili riskovaním vlastných životov proti veľkej presile nepriateľa tak, že kým sa Nemci prebojo-vali na Solisko a zapálili všetky objekty, členovia partizánske-ho štábu a politickí činitelia, vrátane J. Švermu a R. Slánskeho, partizáni a brigáda už ustúpili do bezpečnej vzdialenosti po svahoch Chabenca.

Tento tragický výstup na Chabenec, ktorý znamenal však jedinú záchranu celej veľkej skupiny, netreba úplne podrob-ne opisovať. V hlavných rysoch je už známy z rôznych kníh a hlavne preto, že sa vymyká ľudským schopnostiam opísať at-mosféru a boj so smrťou. Vyslobodenie z objatia „bielej smrti“, ktorú pripravila mohutnejšia fujavica, vyžadovalo od každého účastníka pochodu vynaloženie takmer nadľudských síl. Stačí povedať, že víchor pri jeho vrcholení zrážal skrčené postavy

k zemi, že v nárazoch vetra niekedy nebolo možné urobiť krok dopredu, že zadúšal dych a hlasy tak, že nebola možná vzá-jomná komunikácia a sneh v okamihu vymazal a zaval stopy postupujúcich v zástupe za sebou. Spočiatku bolo vidieť isté úsilie pomáhať tým, čo boli vyčerpaní, no silná víchrica pri jej vyvrcholení aj toto znemožnila. Vlastné sily ledva stačili na to, aby sa vojaci udržali na nohách, každý druhý - tretí krok padali a narastalo nebezpečenstvo, že tí čo ich víchor zrazí z nôh, už nebudú schopní vstať, iní zablúdia alebo sa odtrhnú od kompaktnej masy ustupujúcich a prepadnú sa do hlbokých jám krytých závejmi, z ktorých už viac nebolo úniku. Tí, ktorí neboli dost' teplo oblečení, začali mať príznaky svalovej sla-bosti a bezmocnosti. V tomto boji so smrťou, ktorý by nevedel zobrazit' ani najschopnejší režisér hororových filmov, však ani jediný príslušník brigády nezhodil zbraň. Bol to akýsi auto-matizovaný reflex sebazáchovy. Už za tmy čelo sprievodu zra-zu zabočilo ostro doprava, do údolia, kde bolo potrebné opako-vane prebrodiť sa cez široký potok a napokon sa celá skupina usadila na noc v lese pri ohňoch.

Ráno 11. novembra sa vyčerpaní vojaci ledva držali na nohách. Veliteľ brigády po porade s politickými pracovníkmi a Asmolovom vydáva rozkaz rozdeliť sa na menšie skupiny a prejsť cez Hron s cieľom sústrediť sa v oblasti Detvy.

Dozvedáme sa o smrti Jána Švermu a veľkej skupiny na-šich príslušníkov, ktorí zapadli do závejov a zmrzli. Ich počty a mená som sa už ani po skončení vojny nikdy nemohol do-zvedieť.

Tvorila sa skupiny, ktoré odchádzajú dolu dolinou. V do-line, o niečo nižšie, sú rozostavané partizánske hliadky, kto-ré z dôvodov utajenia neprepúšťajú skupiny ďalej do doliny. Vraciame sa teda späť s mojou skupinou, v ktorej sú zväčša zdravotníci a viacerí podkarpatskí Ukrajinci. Stretávame škpt. Uchytla a kpt. Harničára s ich skupinami. Odhodlali sa prechádzať priečne cez hory vzdušnou čiarou podľa kom-pasu, ktorý má pri sebe škpt. Uchytli. Sám Uchytli má zranené a vyklbené rameno a po provizórnom ošetrení víta príležitosť,

A. Rehák: Spomienky šéflekára 2. paradesantnej brigády

kpt. I. Pazderka, plk. V. Prikryl a M. M. Glider vo Vajskovej doline

že sa k nemu pripájame. Pokračujeme v predieraní sa cez lesy a húštiny dolu kopcom a opäť hore kopcom v členitom teréne, čo sa ukáže po prekonaní cesty cez Chabenec ako druhá, hoci aj menej nebezpečná skúška zdatnosti.

Po vyčerpávajúcom prekonaní terénu prichádzame neskoro večer do doliny a po vyšliapanom chodníku do veľkej chaty, ktorú obýva pplk. Miloš Vesel aj so svojou skupinou. Dozvedáme sa, že je to chata „Pod Smrečinami“, a že roztrúsené v údolí a jeho okolí sú ďalšie podobné, avšak menšie chaty. Škpt. Uchytíl nepokladá za správne pokračovať v ceste bez proviantu a v stave vyčerpanosti, v akom sa nachádzame. Ihneď na druhý deň vystupujeme asi 300 m za chatou do 45 stupňového svahu a na jeho vrchole začíname kopať zemlianky s využitím prirodzených nerovností terénu. Z chaty „Pod Smrečinami“ máme požičané náradie, píly, sekery, s ktorými naši chlapi z Podkarpatskej Ukrajiny vedia majstrovsky narábať. Za niekoľko dní bývame v bezpečí.

Ošetrovatelia so mnou a inými vojakmi bývame s Uchytíлом v zemlianke, kde sme si vyrobili aj drevené prične. Je nás tu vyše dvadsať až dvadsaťpäť mužov. Z benzínového suda máme piecku, na ktorej v plechovom vedre varí môj ošetrovateľ Marek Hefka. V malej vzdialenosti nad nami sú tri malé zemlianky, ktoré si vykopali kpt. Harničár so svojimi mužmi. Prístup k zemliankam nedovoľuje prepad zo žiadnej strany. Zemlianky sú zapustené úplne do zeme a zhora tak maskované, že ani zo vzdialenosti niekoľkých metrov nie sú viditeľné. Zapájame sa do systému delby práce so skupinami pplk. Vesela tak, že sa striedame vo vysielaní stráží dolu do údolia a do skupín, ktoré v noci na chrbtoch vynášajú zásoby z dediny Dolná Lehota.

Naša dolina sa volá Vajskova dolina, v ktorej tečie potok a okrajom lesa možno ľahko zísť do dediny Dolná Lehota. Po-

stupne sa dozvedáme, že powyše chaty „Pod Smrečinami“ sú skupiny našich vojakov pod Babou. Nižšie v údolí sa dočasne ubytovali naši aj v chate „Na dvoch vodách“, ale neskôr si vybudovali zemlianky, pretože chata nie je celkom bezpečná a eraz slúži iba našim strážam. Napravo z chaty „Dve vody“ do strmých kopcov je ďalšia chata „Pod Ždiarom“, ktorú tiež obsadili naši. Po takejto čiastočnej konsolidácii je už aj dost času na úvahy a debaty. Dostávame sa aj k pálčivej otázke druhého rozdrobenia brigády. Škpt. Uchytíl sa vážime kvôli jeho uvážlivosti, vojenským a rozhodovacím schopnostiam a stáva sa uznávaným a obľúbeným veliteľom našej skupiny. Rozoberáme situáciu, z ktorej vyplýva, že veľké zoskupenia vojakov sú krajne nebezpečné. Ani partizáni, ktorí odišli do hôr ešte skôr ako brigáda, teda už 26. októbra, nebývajú v horách nahustení na jednom mieste. O to dôležitejšie je však nepretržité spojenie medzi skupinami, bez ktorého nemožno organizovať nič, t. j. ani zásobovanie, obranu, prieskumnú činnosť ani bojové akcie.

Kritickí sme voči veliteľovi Prikrylovi, že nevypracoval taktiku udržiavania spojenia medzi jednotkami, pre všetky alternatívy pohybu jednotiek v rôznych situáciách, ktoré bolo treba predvídať. (A mohol ich naozaj niekto predvídať?) Od začiatku bolo jasné, že brigáda v horách nemôže vždy byť spolu ako jeden celok, čo praktický život aj dokázal. No dilema tu bola stále: udržať mužstvo ako akcijschopnú jednotku alebo ju rozdrobiť na samostatné celky?

Z potreby udržiavať spojenie som si vzal ponaučenie aspoň pre svoju lekársku činnosť a vyberal som sa takmer denne na cesty k našim skupinám, roztrúseným po celej doline. Spoznával som ich zdravotný stav a podľa našich zásob liečiv a obväzov pomáhal, kde bolo treba. Nikdy som neľutoval, že som sa k tomu rozhodol. Naši vojaci to vysoko oceňovali, že o nich niekto má starosť a prispievalo to napokon aj k posilneniu spo-

lupatričnosti. Moja znalosť terénu sa až neskôr, v kritických situáciách, ukázala ako neoceniteľná. Dostával a odovzdával som správy o iných skupinách, ktoré som navštívil. Nosil som odkazy od kamarátov alebo aj z dediny.

Zdravotný stav postihnutých sa upravoval, omrzliny nôh sa liečili, začali sa však objavovať zhybové bolesti. Kpt. Harničár dostal silný ischias. Vcelku však zlepšením zásobovania

ustúpili hnačky a hladové opuchy som už nevidel. Naši ošetrovatelia ma pri týchto obchôdkach nesprevádzali, pretože bolo potrebné, aby zamenili zdravotnícku techniku za zbraň. Vykonávali strážnu službu, ktorá zabezpečovala údolie dňom i nocou proti prepacom a zúčastnili sa na zásobovacích akciách, keď v noci chodili do dediny celej skupiny.

Niekedy okolo 20. novembra ma vyhľadali niekoľkí naši prí-

Prepad na Krpáčovej

slušníci, ktorí mi oznámili, že plk. Příkryl sa usadil so zvyškami brigády na lome „Krpáčová“. Dozvedel sa o mojom umiestení vo Vajskovej doline a prikazuje, aby som sa k nemu pripojil na štáb brigády, kde je moje miesto. Ťažko mi bolo odísť od tých, s ktorými som kráčal bok po boku v najhorších situáciách, ale musel som poslúchnuť. Keď som sa dostavil k plk. Příkrylovi, ubytoval ma v dome riaditeľa lomu Ing. Maršálka, v ktorom sám aj s niekoľkými dôstojníkmi býval. Veľmi podrobne sa ma pypytoval o našich skupinách vo Vajskovej doline a mal som dojem, že sa o nich dozvedá podrobnosti prvýkrát z mojich úst. Vymohol som si, že v niektoré dni budem naďalej navštevovať a ošetrovať skupiny vo Vajskovej doline. Plk. Příkryl to ochotne odsúhlasil, pretože uznal účelnosť tejto činnosti.

Moje dojmy z nového sídla brigády neboli osobitne povzbudivé. Predovšetkým pôvodné počty našich príslušníkov sa stenčili a predstavovali podľa môjho odhadu sotva polovicu pôvodnej zostavy na Soliskách. Medzi nimi sa voľne pohybovali neozbrojení civili, ktorí zrejme hľadali v brigáde útočisko a z humanitných dôvodov nebolo mysliteľné ich zahnať. Toto však zvyšovalo nebezpečenstvo prezradenia. Ďalšie nebezpečenstvo spočívalo v tom, že partizáni skupiny Surkova, ktorí obývali pôvodne Krpáčovú, rovnako ako aj niektorí naši vojaci, odchádzali na priepustky do dediny často aj vo dne. Toto, z dôvodov prísneho utajenia, nebolo absolútne dovolené našim skupinám vo Vajskovej doline. Pobyt na Krpáčovej sa preťahoval, hoci pôvodne, aby sa poskytla možnosť zotavenia a prípravy na ďalší presun, mal sa obmedziť iba na 5-6 dní. Tento čas však nebol pohotovo využitý na plánovité rozčlenenie brigády na menšie celky a stanovenie ich oddelených sídiel, hoci skúsenosti nasvedčovali o výhodách usídlenia skupín v neprístupných a bezpečných zemliankach vysoko v horách. Komisarom brigády bol sovietsky kpt. Glider, hoci predtým, na návrh Slánskeho, bol do funkcie komisára alebo azda jeho zástupcu menovaný aj Laušman. Tieto vzťahy mi neboli celkom jasné, no nevedel som si vysvetliť prečo Laušman, ktorého miesto bolo pri štábe brigády, sa v tom čase zdržiaval v relatívnom bezpečí v chate pod Ždiarom, hoci jeho miesto bolo pri brigáde.

Plk. Příkryl si musel byť vedomý rizika, ktoré bolo spojené s dlhším pobytom veľkého zoskupenia v úzkom priestore. Z tohto zoskupenia odchádzali niektoré skupiny viac-menej na vlastnú naľehanie (škpt. Srp, skupina kpt. Figuru a mjr. Fišeru). Pravda, ako prvá bola vyslaná na východ prieskumná skupina na čele so škpt. Marcelym, aby preskúmala vhodnejšie priestory pre jednotky brigády.

Jedného dňa prišiel za mnou ošetrovateľ Gruber, ktorý ma informoval, že medzi civilmi sa skrýva akýsi docent - lekár

Klein, ktorý je bezradný. Vyhľadal som ho a dohovorili sme sa, že preberie ošetrovanie civilov, ktorí sa pripojili k brigáde a potom so súhlasom plk. Příkryla sa premiestnili ako „nemocnička“ do chaty na „Hornom Lome“, kde som ich skromne zásobil liečivami. Pretože sa do tejto chaty presunuli aj zdraví civili, zmenšilo sa tým nebezpečenstvo prezradenia umiestnenia brigády.

Inak naša vlastná ošetrovňa sa nachádzala v murovanej budove oproti bývalým stajniam, kde bývalo mužstvo. Vedľa ošetrovne boli aj niektoré „administratívne“ zložky našich jednotiek a bývalo tam niekoľko dôstojníkov. Na „Flotácii“, umiestnenej na stráni k lesu, boli skupinky a zvyšky amerických letcov, ktorí sa pripojili k brigáde. Na štábe sa zdržiavali okrem veliteľa plk. Příkryla, náčelník štábu škpt. Hlásny a pt. Glider ako (skutočný) komisár. Častými účastníkmi porád bol mjr. Stanek a pplk. Kišš z povstaleckej armády, no prichádzali a odchádzali aj ďalší dôstojníci, ktorí buď odovzdávali hlásenia alebo preberali rozkazy. Štábu varili dve príslušníčky brigády, ja som sa stravoval zväčša na vlastnú päsť, pretože som sa pohyboval pri plnení zdravotného zabezpečenia na viacerých miestach. Bojové úlohy, okrem zabezpečovania prístupových ciest ku Krpáčovej, neboli v dohľade. Komisar brigády venoval veľké úsilie politickej práci, hľadaniu kontaktov v dedine a príprave letákov. Na nálade mužstva sa začali odrážať následky dlhšej relatívnej nečinnosti, ktoré sa usiloval prekonávať neúnavnou drobnou politickou prácou v mužstve osvetový dôstojník Pavel Gajdoš. Často som si kládol otázku: Na čo vlastne čakáme? Až neskôr, po prepade na Krpáčovej, ktorý nás ešte len čakal, dozvedel som sa, že veliteľ brigády plk. Příkryl mal z hlavného štábu partizánskeho hnutia, ktoré jedine vlastnilo vysielaciu, prisľúbenú zásielku municie, zbraní a iného materiálu. Ten sa mal začiatkom decembra dopraviť lietadlami a padákmi zhadzovať pri Krpáčovej. Táto zásielka nikdy neprišla, čo aj z historického hľadiska vnucuje otázku, čo bolo príčinou toho nezdaru. Ak bola zásielka naozaj prisľúbená, resp. akým iným skupinám sa dostal tento materiál určený na vyzbrojenie a výstroj brigády, ktoré boli nevyhnutné na zachovanie ďalšej bojovschopnosti brigády?

Počas pobytu na Krpáčovej brigáda vyslala spojky do hlavného štábu partizánskeho hnutia (HŠPH), v ktorom boli aj politickí pracovníci, vrátane Slánskeho a Laušmana.

Slánsky bol členom HŠPH. Prišiel aj na štáb brigády tesne pred hroziacim prepacom Krpáčovej a viedli sa s ním rokovania. Ak by bol mal výhrady k dlhému pobytu brigády na Krpáčovej, bol by to iste aj vyjadril, čo sa však nestalo. Keby sa takto vyjadril, bol by som o tom vedel, pretože Příkryl ma vte-

A. Rehák: Spomienky šéflekára 2. paradesantnej brigády

dy už denne informoval o všetkom, čo malo akýkoľvek vzťah k pohybu brigády. Bol som predsa cennou spojkou s celou veľkou skupinou vo Vajskovej doline, ktorú bolo potrebné priebežne informovať.

Z toho usudzujem, že zotrúvania brigády na Krpáčovej bolo aj v súlade so zámermi Hlavného partizánskeho štábu. Tieto styky s HŠPH s brigádou a bezstarostnosť rokovania, ktoré prebiehali mohli budiť dojem, že všetko je v najlepšom poriadku. Podvedomej predtuche pripisujem fakt, že som každú noc chodil spať úplne oblečený s osobnou zbraňou pri sebe.

Zavčas ráno 30. novembra guľometná paľba z bezprostrednej blízkosti ohlásila prepád Krpáčovej nacistami. Vďaka môjmu zvyku spať oblečený, medzi prvými sa dostávam von z domu. Z okraja lesa chvíľu sledujem utekajúcich vojakov pod hustou guľometnou paľbou. Nedá sa rozoznať, kto sa kryje priskokmi a kto podľahol zraneniu. Všetci sa však nestačili zachrániť útekem a vidím aj malé hlúčky zajatých, ktorých Nemci s namierenými automatmi zhromažďujú za poslednú budovu. V tom začínajú šľahať plamene z vedľajších budov.

Moje osobné návštevy našich skupín viedli k tomu, že som poznal všetky cestičky v okolí. Keď som videl, že Nemci z Krpáčovej neprenasledujú vojakov do lesa, vystúpil som až na vrchol svahu, kde bol výhľad na Vajskovu dolinu a z úkrytu som sledoval, či nepriateľ nepostupuje aj k skupinám v doline. Tu však bol pokoj. Dve vody boli opustené pretože naše stráže sa stiahli do lesov. Tak som došiel až na chatu „Pod Smrečinami“ skupiny pplk. M. Vesela, kde som informoval, čo sa stalo. Celá skupina bola už predtým v pohotovosti, pretože stráže hlásili strelbu. Pripojil som sa opäť k svojej pôvodnej skupine v zemlianke škpt. Uchytla, kde sme vo zvýšenej pohotovosti čakali vývoj udalostí. Mnohí z vojakov i civilných osôb sa roztrúsili v skupinách po Vajskovej doline. Nové prírastky prijali aj na chate „Pod Smrečinami“, medzi nimi sa ukázal aj doc. MUDr. F. Klein, no o väčšine príslušníkov, ktorí ušli z Krpáčovej sme zatiaľ nevedeli nič. Npor. Čabelka, ktorý ušiel z Krpáčovej, mi odovzdal plný pleciak liekov, ktoré sa mu podarilo zachrániť z ošetrovne na Krpáčovej. Odovzdal aj spisové materiály, ktoré, ak by sa dostali do rúk Nemcov, boli veľmi kompromitujúce. Kompromitujúce spisy sme spálili. Ešte som sa nestačil ani usadiť, keď prišla správa od npor. Paľa Grausa, ktorý ostal vo Vajskovej doline, že veliteľ štábu škpt. Hlásny je ťažko zranený a leží v pivnici u Ing. Maršálka. V noci som sa vybral svojimi známymi cestičkami a našiel som škpt. Hlásneho v ťažkom stave v pivnici jedinej budovy – domu Ing. Maršálka, ktorá ostala na Krpáčovej neporušená. Nasadil som plnú dávku sulfonamidov proti infekcii s tým, že treba pripraviť odsun do nemocnice. Vzdialil som sa s prísľubom, že budem sem každú noc dochádzať. Moja druhá návšteva ukázala, že stav sa trochu stabilizoval. Škpt. Hlásny vnímal okolie a napriek stále ťažkému stavu sa občas aj usmieval. S pomocou obetavých zamestnancov lomu sa úspešne pripravoval aj jeho odsun do nemocnice s falošnými dokladmi. V tom zaznelo na dverách klopanie a do miestnosti vstúpil plk. Příkryl a kpt. Glider. Ako lekár som si vypestoval aj určitý psychologický postreh, ktorý mi okamžite prezradil, že títo dvaja sú v ťažkom duševnom rozpore, sú psychicky na dne. Telegraficky a heslovite som ich informoval o všetkom, čo sa stalo, o našich zastrelených zajatcoch, medzi ktorými bol aj intendant brigády npor. Lederer. Odobrali sme sa od škpt. Hlásneho s tým, že prítomný

zamestnanec ma uistil, že jeho presun do nemocnice je už zabezpečený.

Plk. Příkryl ma požiadal, aby som ho zaviedol k niektorej skupine vo Vajskovej doline, pretože sa nemajú kde uchýliť. Viedol som ich teda niekoľkohodinovým pochodom. Zdali sa mi dosť vyčerpaní a úryvkovite som sa od nich dozvedel, že idú až od skupiny škpt. Fišeru, kde 2. decembra zažili ďalší prepád zo strany Nemcov. Napokon sme došli k chate pod Ždiarom, kde som kontaktoval veliteľa škpt. Pazderku a komisára brigády. Stretnutie a privítanie škpt. Pazderku s Příkrylom a Gliderom bolo nápadne chladné až nevrlé. Obaja ostali v chate nocovať a ja som sa neskoro nad ráno vrátil ku svojej skupine v zemlianke nad chatou „Pod Smrečinami“.

V súvislosti s opísaným prípadom ťažkého zranenia náčelníka štábu Hlásneho natíska sa otázka, ako je možné, že tento dôstojník rovnako ako mnohí iní prežili v horách ťažké zranenia alebo ochorenia. Ved' opisovaná situácia, pohyby, prepady a prenasledovania nevyhnutne znemožňovali kvalifikovanú zdravotnícku starostlivosť. Pokúsím sa preto načrtnúť akými smermi sa uberala starostlivosť aj v týchto neveriteľných podmienkach. Na tomto príklade možno dokázať, že povstanie a boj v horách bol celonárodnou záležitosťou a že bez širokej podpory združujúcej väčšinu národa, bez potravín, bez informácií o pohyboch nepriateľa, bez liekov a bez ošatenia by sme nemohli prežiť ani len desať dní. **Národ stál za nami a iba s jeho pomocou sme sa udržali a bojovali aj ďalej.** Keby to tak nebolo, nebol by sa našiel nikto, čo by sa odvážil pritulíť našich, obstaráť im proviant a všemožnú pomoc, vrátane liečiv, riskovať obstarávanie falošných dokladov pre ranených a ich liečenie v nemocniciach, ktoré boli na obsadenom území. Tieto akcie nemohli ostať utajené, avšak kolaboranti boli v takej mizivej menšine, že nepredstavovali podstatné nebezpečenstvo pre túto celonárodnú pomoc. Boli obdobia, keď sme s civilným obyvateľstvom boli v každodennom styku. Nikto z nich nemal napísané na čele ako zmýšľa. Nech sme oslovili kohokoľvek, každý nám vychádzal v ústrety.

Musím predoslať, že naši príslušníci a tiež štáb brigády nikdy, ani v horách, neprestali vidieť vo mne „šéflekára brigády“ a keď aj chápali moje obmedzené možnosti, tento vzťah ľudí ku mne nesmierne zaväzoval a nútil ma k mnohým improvizáciám, ktoré iste nemožno nájsť v žiadnej príručke zdravotníckej služby v armáde.

Už pri vstupe do hôr na úpätí Kozieho chrbta som presvedčil celú skupinu našich sanitárov, že sme neprestali byť zdravotníkmi a preto treba nabaliť všetky vrecká a ruksaky predovšetkým obväzmi a liekmi. Stálo nás to niekoľko dní hladovky, pretože na zásoby potravín už nebolo miesta.

Keď sme dostihli brigádu na Soliskách, situácia sa ukázala dosť priaznivá, pretože okrem mňa tu boli ďalší lekári dr. Svořeň, dr. Flach, dr. Flax, dr. Löb a prihlásil sa aj dr. Poradovský. Napadla mi myšlienka, že je potrebné racionálne rozdelenie všetkých existujúcich prostriedkov, a preto sme medzi sebou urobili inventarizáciu a rozdelili si rovnomerne medzi sebou všetko, čo bolo k dispozícii. Našli sa dokonca skalpely, pinzety, kliešte na trhanie zubov a iné drobné inštrumentárium, okrem obväzov a liekov. Trval som na tom, aby sa obväzový materiál rozdelil rovnomerne skupinám s tým, že kde nebol zdravotník, prevzal obväzy veliteľ. Závažnejšie lieky ako sulfonamidy, injekcie a iné dôležitejšie lieky sa porozdeľovali

Dr. Svoreň

medzi lekárov. Vtedy som ešte netušil, že tento plán môže zlyhať leďda dôjde k ďalšiemu rozptýleniu brigády. Došlo k tomu po prechode Chabenca.

V lome Krpáčová sme už ostali iba dvaja lekári t. j. dr. Löb, ja a pribudol k nám civil doc. dr. Klein, ktorého som však musel vybaviť prostriedkami, pretože nemal pri sebe nič. Situácia na Krpáčovej bola teda taká, že liečiv sme mali veľmi málo, iba to, čo mali dvaja lekári a malá zásoba mojich sanitárov vo Vajskovej doline. Títo sanitári nám však neboli na osoh, pretože museli prevziať radovú vojenskú službu s automatmi na všetkých akciách tak ako ostatní vojaci a partizáni. Bolo treba konať. Stal som sa iniciatívne agresívny až neodbytný. Prikrylovi i komisárovi Gliderovi som pri každej príležitosti referoval o zdravotnom stave brigády a o tom, že sa nutne potrebujeme zásobiť liekmi. Odovzdal som kompletne zoznamy čo potrebujeme. Prostredníctvom zamestnancov Krpáčovej sa uskutočnil nákup a zbierka v okolí, čo dovolilo vybaviť dosť slušne zásobenú ošetrovňu. So súhlasom veliteľa Prikryla využil som túto príležitosť na presun zdravotníckej starostlivosti o civilov na Horný lom.

Sledoval som tým aj zámer nekoncentrovať všetky zdravotnícke prostriedky na jednom mieste. V ošetrovni brigády pôsobil predovšetkým dr. Löb a ja som tak príležitostne vypomáhal, ale ťažiskom mojej práce boli aj naďalej rozptýlené skupiny vo Vajskovej doline.

Po prepade Krpáčovej som sa uchýlil ku svojej vernej skupine škpt. Uchytila nad chatou „Pod Smrečinami“. Ťažko si predstaviť moju radosť, keď som sa dozvedel, že veľkú časť našich liekov z ošetrovne zachránil v ruksaku npor. Čabelka, ktorý ich dopravil do chaty „Pod Smrečinami“. Chata „Pod

Smrečinami“ sa takto stala našou novou ošetrovňou a býval tu aj dr. Löb a dr. Klein. To najnutnejšie bolo teda zachránené pre bežnú ambulantnú starostlivosť. Neskôr sme našli aj cesty, ako v prípade potreby zabezpečovať nemocničné liečenie prostredníctvom našich civilných spojencov. Tak ako sa mi s pomocou zamestnancov Krpáčovej, najmä Žiaka a Dobroviča, ktorých mená sa mi navždy zaryli do pamäti, podarilo umiestniť raneného škpt. Hlásneho, mali sme s nimi dohovorenu pomoc aj pre iné nutné prípady. Ostávala iba otázka falošných dokladov.

Takéto doklady zadovážili pre brigádu plk. Kišš a kpt. Búrik, bývalí príslušníci povstaleckej slovenskej armády. Boli k dispozícii nielen pre prieskumníkov vysielaných do tyla nepriateľa, ale aj pre takých, ktorých by sa ukázalo nevyhnutné odoslať do nemocnice. V nemocnici v Podbrezovej MUDr. Róbert Kristek vedel takéto pochybné prípady zranení a chorôb z hôr v nemocnici nenápadne umiestniť a utajiť pred prezradením a pred Nemcami. Riskoval tým svoju osobnú slobodu a zda aj život. Bolo by toto všetko možné, keby sa nebol opieral o najširšiu predstaviteľnú pomoc a porozumenie všetkých zamestnancov nemocnice a všetkých ostatných pacientov?

Moje potulky od skupiny k skupine vo Vajskovej doline mali aj taký význam, že keď nebolo niektoré liečivo ihneď k dispozícii, mal som prehľad či ho možno získať zo zásob v chate „Pod Smrečinami“, alebo či ho treba zadovážiť z lekárne na obsadenom území pomocou našich civilných pomocníkov.

V horách ma vždy udivovala pomerne malá chorobnosť v podmienkach, ktoré za normálnych okolností v civilnom živote by boli katastrofálne. Iba po vojne sa vedecky dokázalo, že stresové situácie vyvolávajú zvýšenú produkciu nadobličkových hormónov, ktoré pomáhajú výrazne zdolávať choroby. Toto je azda jediné vysvetlenie aj pre ustálenú zdravotnú situáciu našich vojakov v horách.

Najväčšiu starosť mi robili omrznuté, alebo oziabnuté nohy a ruky, čo vyžadovalo dlhé liečenie s preväzovaním. Pacienti a ich kamaráti sa po krátkej inštrukcii naučili správnu techniku a robili si preväzy sami. Iba v ojedinelých prípadoch som musel robiť operačný zákrok na odstránenie mŕtveho tkaniva. K ostatným chorobám patrili ojedinelé prípady zápalu pľúc, rôzne úrazy, niekoľko akútnych zápalov obličiek, reumatické choroby, ischias, hnačky, kratšie trvajúce horúčkové infekcie a pod. Pred ukončením nášho pobytu v horách sa objavila zvláštna viróza, ktorú niekedy sprevádzali aj príznaky zápalu mozgových blán. Sústavne bolo potrebné bojovať proti zavšiveniu. S veľkými obavami som vždy sledoval, mne už z tábora veľmi dobre známe, príznaky podvýživy s opuchmi a príznaky avitaminózy, ktoré sa z času načas objavovali v dosť hrozivej miere.

V čase, keď som pravidelne chodieval navštevovať naše roztrúsené skupiny vo Vajskovej doline som ešte netušil, že čoskoro budem musieť, hoci aj veľmi nerád, vypustiť zo svojho programu túto činnosť a prenechať liečebne preventívnu starosť kolegovi dr. Löbovi. Stalo sa to tým, že ma veliteľ brigády povolal natrvalo do chaty na „Práčovni“, kde som dostal ako „politickú“ úlohu zachytávať a zapisovať všetky dostupné rozhlasové správy, pretože som ovládal viac cudzích jazykov a tiež rýchlopis.

(Dokončenie v budúcom čísle.)

